

Szín

A MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET LAPJA

2002. SZEPTEMBER

7/4

TARTALOM

Szerkesztői előszó 1

Beke Pál: Orosháza közösségi fejlesztésének lehetőségei 2

Dr. Zám Mária: Civilbarát önkormányzatok – Partnerség és együttműködés az önkormányzatok és a civil szektor között 8

Pécsi Györgyi: Gondolatok Molnár Tamás filozófiájáról és az autoritásról 15

A Magyar Művelődési Intézet Kutatási Osztályának eredményeiből

Lipp Tamás: „Kell egy hely” – A Dunakeszin élő fiatalok körében végzett kérdőíves felmérésről 18

Lipp Márta: A hatvani fiatalok életfelfogása és érdeklődése 25

Arcképek

Varga Tamás (1940–2002) 31

Könyvismertetés

Andrássy Mária: Mit tudunk magunkról? – Válogatás a Magyar Művelődési Társaság és a Magyar Művelődési Intézet pályázatára beérkezett írásokból (Szerk: Makovecz Benjámín) 32

Könyvajánló

Pordány Sarolta: Felnőttkori tanulás – közművelődés. 25 publicisztikai írás 34

Dr. Horváth Attila: A turisztikai információs központok és a művelődési házak 35

Szakmai hírek, beszámolók

Közművelődés – közösségi művelődés (Darócziné Szalai Edit és Domokos János) 37

Magyar-jugoszláv határmenti találkozó (Beke Pál) 38

Tájékoztató a Pécsi Tudományegyetem FEEFI és az IIZ/DVV Budapesti Projekt-iroda projektzáró konferenciájáról (Horváthné Bodnár Mária) 39

A Közösségfejlesztési Osztály hírei (Király-Nagy Éva) 14

Szakmai információ, felhívás

Konferencia „A szabad művelődés forrásvidékén” címmel 1

ÁMK Vándorgyűlés Sármelléken 24

Egyházi intézmények közösségi művelődéséről konferencia 36

Fototréning az Utazás a világ körül 2003 című fotópályázat résztvevői számára 7

Pályázati felhívás

A Magyar Művelődési Intézet Szín című folyóiratának pályázati felhívása Illyés Gyula születésének 100. évfordulója kapcsán 1

Szerzőink 1

Kitüntetések 2002. augusztus 20-án

SZÍN 7/4 – 2002. szeptember

SZÍN – országos közművelődési folyóirat. Megjelenik kéthavonta. A Magyar Művelődési Intézet folyóirata.

Szerkesztőbizottság: Elnöke: Beke Pál. Tagjai: Dr. Balipap Ferenc, Domokos János, Komjáti Gabriella,

Lipp Márta, Péterfi Ferenc, Tóth Erzsébet, Tóth Zsuzsanna.

Főszerkesztő: MÁTYUS ALIZ.

Kiadja a Magyar Művelődési Intézet. Felelős kiadó: BEKE PÁL.

A szerkesztőség címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8. Szerkesztőségi titkár: Boldis Judit.

Postacím: 1251 Budapest, Pf. 101. Tel: 201-5053. Fax: 201-5764.

E-mail: kalmari@mmi.hu és matyus@enternet.hu

Megrendelhető a szerkesztőség címén. Megrendelőlapon letölthető a honlapról:

Magyar Művelődési Hálózat Információs Rendszere MMHIR www.mmi.hu

Borítótér: Szűts Eszter.

Készült a Somogy-Print Bt. nyomdaüzemében. 1165 Budapest, Hangulat u 4.

ISSN 1416-6925

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

Átalakulását élő intézetünkben az elmúlt év során természetesen kiválasztódással szerveződött meg folyóiratunk tényleges szerkesztőbizottsága, amelyet e számunktól szerepeltetünk folyóiratunk impresszumában.

Az intézet munkájáról való tájékoztatás feladatának eleget tenni akaró folyóirat ezzel az új szerkesztőbizottsággal – mely az egyes szakterületek képviselőiből áll – könnyen megfelel annak a követelménynek, hogy országos viszonylatban is kiválassza a folyóiratban bemutatásra érdemes struktúrákat, módszereket, tendenciákat, s a mögöttük kielemezhető tényeket, jelenségeket.

Ilyen módon kerülnek be a lapba a konferenciákról való beszámolók is. A fontos eseményekről igyekszünk legalább néhány mondatban tájékoztatni, s ugyanígy az elkövetkezendőkről röviden tudósítani. Alkalmanként közlünk ennél hosszabb, krónikaszerű beszámolókat is.

Igy talán folyóiratunk egyre inkább átalakul. A címe jelentései közül átvált az első jelentésből a másodikba. Nem egyszerűen egy szín lesz a folyóirat palettán. A Magyar értelmező kéziszótár szerinti jelentés „Szín: Anyagi jelenségeknek a különböző hullámhosszú fénysugarak visszaverésén alapuló, látással érzékelhető tulajdonsága” helyett a „Szín: (Részben) nyitott oldalú gazdasági épület” jelentést fogja tudni hordozni. Szín, ami a régi időkben a vándor színtársulatok előadására szolgáló hely is volt. A tér, ami befogadó, arra nézvést, amit védeni akar. Egy tető a számunkra fontos dolgok feje fölött.

A Szín-ben azok a dolgok kerülnek színre, amelyekről akarjuk, hogy tudjon a szakma, s amelyekről a jövőben néhány helyen az országban Szín-beszélgéseket tervezzük, alakítva a folyóirat műhelyét, s tovább ösztönözve a szakmának fontos eszmecserét.

Továbbra is várjuk volt szerzőink és új szerzőink jelentkezését, ajánlva az eddigiek mellé a témák és a terjedelem gyors eldöntéséhez az azonnali válasz lehetőségével kecsegtető e-mail kapcsolatot is, a matyus@enternet.hu címen.

. Mátyus Aliz

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Illyés Gyula száz éve született. S talán valóban mondhatjuk róla, hogy veleszületett erkölcsi igénnyel jött a világra, ahogy ezt róla írják. Mégpedig azzal az igénnyel, hogy valamit változtasson rajta. A jobbítani akarás az ő életművében nem csak a művein keresztül érvényesülő hatni akarás, de konkrét tevé is az emberekért. Változtatni akart a puszták népének a sorsán, az anyanyelvi közösség állapotán, s ahogy azt a naplójából tudjuk, segítette azokat az embereket, kollegáit is, akiket vállalásaikban hasonlóknak tudhatott magához.

Folyóiratunk rendhagyó pályázatot hirdet, határidő nélkül. Azokat a lapunkhoz érkező munkákat, amelyek a szakmánkat illetően Illyés Gyula szellemében fogantak,

szerzői honoráriumunk kétszeresével fizetjük, s a kötettség gyarapodó írásokból könyvet jelentettünk meg.

A pályázat kiírója a Szín szerkesztőbizottsága. Lapunk elérhetősége impresszumunkban szerepel.

FELHÍVÁS

Konferencia „A szabad művelődés forrásvidékén” címmel

A konferencia célja, hogy a közművelődési megállapodások megkötésében résztvevő szereplőket közös gondolkodásra, eszmecserére hívja fel. A résztvevő civil szervezetek, az önkormányzatok képviselői, valamint a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium szakértői, továbbá közösségfejlesztő szakemberek arra keresik a választ, hogyan képzelhető el az önkormányzati és a civil szféra olyan sikeres és példamutató együttműködése a közművelődésben, amelynek során többszöröződnék az elérhető források, és független, szakmailag igényes, minőségi feladatellátás biztosítható a lakosság részére.

A konferencia ideje: 2002. november 6-8. (szerda, csütörtök, péntek)

A konferencia helye: Pécs-Istenkút, Szieberth-KAPTÁR
Elhelyezés: Aranyhegyi panzió

A konferencián szereplő témák:

1. Kölcsönösség a szektorközi együttműködésben
2. Finanszírozás
3. Szolgáltató intézmény
4. Közösségi erőforrások
5. Jogi háttér

Bővebb információ: Peták Pétertől kérhető a 72/510-306-os, illetve a 30/306-5076-os telefonszámokon.

SZERZŐINK

Andrássy Mária 1935-ben született Budapesten. Könyvtáros, szociológus. A Magyar Művelődési intézet egykori munkatársa, a Magyar Fotográfusok Háza Pécsi József Szakkönyvtár munkatársa.

Beke Pál 1943-ban született Budapesten. Népművelő, a Magyar Művelődési Intézet főigazgatója.

Dr. Horváth Attila 1942-ben született Szolnokon. Tanár, népművelő, oktatási, kulturális és turisztikai szakértő. A MATUR Kulturális Tagozatának társelnöke.

Lipp Márta 1948-ban született Balatonfőkajáron. Kutató. A Magyar Művelődési Intézet Kutatási osztályának vezetője.

Lipp Tamás 1946-ban született Székesfehérváron. Író, újságíró, népművelő. Jelenleg a Magyar Művelődési Intézet Kutatási Osztályának külső munkatársa.

Pécsi Györgyi 1958-ban született Zalaszentgróton. Szerkesztő, kritikus, az Új Könyvpiac című lap főszerkesztője.

Dr. Zán Mária 1951-ben született Budapesten. Szociológus. A Semmelweis Egyetem Egységügyi Főiskolai Karának docense.

OROSHÁZA KÖZÖSSÉGI FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI¹

(részlet)

A budapesti PESTTERV Kft altervezőjeként megbízást kaptam Orosháza településfejlesztési koncepciója egyik elemének, a *humán (az emberi, a közösségi) téren kívánatos helyzetek elérését szolgáló állapotok, s az ehhez szükséges tennivalók* megfogalmazására. Feltárómunkám eredményeként a város távlatosan kívánatos társadalmi-közösségi fejlesztéseit, illetőleg a városban a belátható 10-15 esztendő alatt megvalósítandó társadalompolitikai tennivalókat, az ehhez szükséges személyi, szervezeti feltételeket, a szükséges infrastrukturális fejlesztéseket összegeztem, ami az egész városra vonatkoztatott komplex településfejlesztési koncepció részeként kerül a képviselőtestület elé *szakmai javaslat* formájában.² Megvalósítandó hosszú távú programmá a testület egyetértésével válhat, ám megvalósítani csak akkor lehet, ha testületileg jóváhagyott szándékai a helyi közmegegyezéssel is találkozhatnak.

Komplex településfejlesztési koncepció részeként készített települési *humán stratégiára* Magyarországon gyakorlatilag nincs minta.³ Természetesen készült hasonló szándékkal fogalmazott anyag több településre, illetőleg több hazai, és a hazaival határos külhoni kistájra is, ám ezek nem komplex (települési-, vagy térségfejlesztési) koncepció részeként, hanem önálló munkaként értelmezhetők, és a hosszabb távú közösségi fejlesztőmunka megalapozására fogalmazódtak. Tucatnyi azon települések ill. kistérségek száma, amelyek esetében ugyancsak humán, nem egy esetben a *helyben lakók aktivizálásával* készült távlatos, 5-10-15 évet előre elgondoló, humánpolitikai orientált települési vagy térségi fejlesztési program, de ezek ugyancsak önálló, más témájú fejlesztési elképzelésektől független szövegek.

Még 1994-ben készült a Községszolgálat Alapítvány szakmai műhelyében az a tanulmány, amelyet aztán a Belügyminisztérium Településfejlesztési és Lakástügyi Főosztálya „Településfejlesztési Füzetek” elnevezésű sorozatában *Ajánlások a községi és kistérségi településfejlesztési koncepciók készítéséhez* címen jelentetett meg,⁴ és amelyben annak megírására tettünk kísérletet, hogy milyen szempontokat kell figyelembe venni egy település harmonikus társadalmának kiépítéséhez; hogy mi módon kell készíteni a helybéli polgárok bevonásával a saját jövőjüket meghatározó településfejlesztési terveket.⁵ Figyelmet fordítottam arra is, hogy a társadalompolitikai jövőképben ne a várostól idegen szakmai paneleket szerepeltessenek, hanem abban a helybéli polgárok helyi jövőre vonatkozó óhajai és vágyai fogalmazódjanak meg.

4. Fogalomértelmezések

A településfejlesztési koncepció részét képező, a *polgárok társadalmi aktivizálásával, életlehetőségeik bővítésével, életminőségük javításával foglalkozó* humán fejezet azonos értelmezését elősegítendő, az alábbiakban néhány, a települések humán fejlesztésében, a közösségfejlesztő szakmai tevékenységben gyakran használt fogalmat *részletesebben körülírok*. Erre nemcsak azért van szükség, hogy azonosan értsük egymást, hanem azért is, mert a fejlesztési koncepcióknak még nem szerves, megszokott része a humán jövőképpel való foglalkozás.⁶

Közösségi fejlesztés

a helyi társadalom, a helyi polgárok együttműködésére figyelmes, azt könnyítő, a mindenkori képviselő-testület által erre való bátorítással, tanácsokkal, különféle kedvezményekkel és anyagi erővel folyamatosan vezérelt és segített társadalomfejlesztő folyamat, amelynek révén a

¹ Részlet a szerkesztés alatt álló *Szelíd fejlesztőmunka* c. kötetből. A tanulmány szerkezetének érzékeltetésére, és ezen belül az egyes részletek elhelyezkedésének megmutatására változatlanul hagyjuk a fejezetek sorszámozását, tehát az az eredeti tanulmányét követi.

² A városfejlesztési koncepciót Orosháza képviselő-testülete 2001 novemberében elfogadta; abban számos, e szövegben szereplő kitétel szerepel, míg a teljes anyag csak a koncepció megalapozását jelentő más szakértői szövegekkel együtt annak mellékletei közé került.

³ Az egymásra épülő, a humánpolitikát a település fizikális fejlesztéseinek körülményeivel együtt tárgyaló, azokat kölcsönhatásaiban egybefoglaló dokumentumra különösen azért nincs minta, mert az ilyen elvárás újdonság Magyarországon. Manapság tehát még különleges dolog egy település tárgyi valóságát és jövőjét, a fizikális kívánalmakat és a humán, a társadalompolitikai tennivalók megfogalmazását együtt vizsgálni, tárgyalni, jóváhagyni, s majd végrehajtani. Hogy Orosháza esetében ez mégis megvalósul, az nemcsak a város szakmai bátorságát és jószándékait bizonyítja, hanem bizonyosan mintát is ad az eljövendő idők ebbéli hazai tervezőmunkájára.

⁴ A BM Kiadó által 1995-ben a Településfejlesztési Füzetek c. sorozatban közzétett tanulmányt a tervezett *Szelíd fejlesztőmunka* c. kötet újraközi.

⁵ Orosházi munkám során az e tanulmányban leírottakra figyelemmel, de a helyi társadalom aktív közreműködése nélkül készítettem el a város polgárai leendő jó érzéseire figyelmes szakmai anyagot. Ez velük, de nélkülük készült tehát. A rendelkezésemre álló rövid idő nem tette lehetővé az érdekelt vagy érdeklődő helybeliek alapos, a közösségfejlesztés módszereivel történő bevonását, ám az is egy boldogabb és indulatoktól mentes kort igényel, hogy leírjam, ki miképpen akadályozta az így elképzelt munkavégzést.

⁶ A fogalomértelmezés nélkül előfordulhat, hogy hosszas utólagos magyarázkodásra kényszerülnék (nem beszélve arról, hogy nem lehetek mindazon alkalmakon jelen, amikor valaki ezt a szöveget majd olvassa illetőleg értelmezi), bár természetesen nem é feltételezett magyarázkodás a terhes, hanem a nem azonos értelmezésből fakadó félreértés.

település lakói az általuk kívánt szerveződések (közéleti, kulturális, művelődési, szabadidő-tervező folyamatok) részeseiként nemcsak saját érdeklődésüket elégíthetik ki, nemcsak saját művelődésükről és szórakozásukról gondoskodhatnak, hanem sajátos érdekeiket is megjeleníthetik és érvényesíthetik, ezt körükben másoknak is biztosítják, s egyidejűleg a település legkülönbözőbb gondjainak megoldását is elősegítik.

Társadalompolitika

a helyi polgárok életminőségére és annak fejlesztésére folyamatosan figyelmes, a mindenkori képviselő-testület által vezérelt árnyalt, sokoldalú társadalomfejlesztő tevékenység, amelynek révén a képzés, az át- és a továbbképzés, a szellemi javakhoz, az országban elérhető információkhoz való teljeskörű hozzáférés, a polgárok érdeklődése vagy érdekei szerinti együttműködés segítést, gondozott és támogatott. A társadalompolitika szerves részének tartom az élet minőségét helyben meghatározó, ám nagyon fontos részterületek (szociális lakás, közmunka, intézményalapítás, közlekedésfejlesztés stb.) közmegegyezés révén megfogalmazott rövid- és hosszútávú megoldási koncepcióját, az egyes markáns rétegek (fiatalok; nők, nyugdíjasok, munkanélküliek, agráriumból élők, közalkalmazottak, s közöttük például külön a tanárok stb.) érdekeinek megjeleníthetőségét és érvényesülését.

Jövőkép

a belátható távolságú 5-8, de maximum 12-15 évre kiterjedő helyi állapotok körülírása, amelynek helyben közismertnek, s mint említettem, folyamatosan továbbgondoltnak kell lennie, hiszen az állandóan változó körülmények között kell elérendő célt mutasson.

Közmegegyezés

az az állapot, amikor valamilyen kérdésben, témában, tennivalóban vagy szándékban a polgárok többsége nyílt, őszinte vitákat követően jobbra egyetért, s amelynek esetében teljesen nyilvánvaló, hogy azzal szemben melyek a markáns (ugyancsak megfogalmazott, elhangzó, és így közismert, esetleg leírt és rögzített) ellen- és különvélemények.

Helyi társadalom aktív közreműködése

az a természetesnek tartandó állapot, amely szerint minden, a település egészére, jelenére, közeli vagy távoli jövőjére vonatkozó elképzelést, szándékot, tervet, alternatívát a társadalom szervezett vagy alkalmi önszerveződő csoportjaival az éppen általuk választott képviselőtestület *nemcsak megbeszél* mindaddig, amíg az e fórumokon érzékelhető többségi vélemény saját elképzeléseivel összhangba kerül, hanem az egyes (részlet)kérdésekkel egyetértéskből cselekvő csoportokat (egyesületeket) szervezve a szándék megvalósításában is szerepet ad.

Folyamatos (közösségi, társadalmi) aktualizálás

a jelenre, a közeli vagy távoli jövőre vonatkoztatott különböző léptékű önkormányzati szándékoknak, elképzeléseknek, terveknek, akaratoknak vagy elhatározásoknak a cselekvést megelőző megbeszélése az abban érintettekkel annak érdekében, hogy a tervezett intézkedés, az elhatá-

rozott szándék minél inkább a lehető legtöbb helybéli szakember vagy polgár óhajával egyezzen. Gondoskodni kell arról, hogy az Orosházán is változó helyzetek (mint amilyen például a *megélhetés lehetőségének bármi okból bekövetkező bővülése vagy szűkülése*; a bármi okból bekövetkező jelentős népességnövekedés, fogyás vagy éppen elvándorlás; az *éghajlati-vízjárás tényező* változása miatt bekövetkező és szükségszerű helyzetmódosulás; Magyarország és Románia *eltérő időben bekövetkező EU-csatlakozása*, vagyis ez utóbbi hosszú távú kimaradásából, vagy éppen *piacának teljes kinyitásából* fakadó átrendeződés, ma még nem érzékelhető, a későbbiekben kialakuló és hosszan tartó európai vagy hazai *gazdasági recesszió*, avagy éppen *ugrásszerű előrehaladás* vagy bármi más, az önkormányzat lehetőségein túlmutató változásnak) bekövetkezte esetén a korábbi szándékok, elképzelések, tervek, akaratok, elhatározások, és azok bevezetésének időpontjai a város új helyzetéhez igazodjanak, hogy ez közismert legyen, hogy azt a polgárok értsék s azzal egyetértsenek. Az ebből (is) fakadó párbeszéd formája változatos lehet, ám léte és működése a helybéli ügyek, a város jövője iránt érdeklődővé, *nyitottá tett helyi társadalmat* feltételez.

5. Álláspont a helyi társadalom ideális működéséről

A településfejlesztési koncepció időtávlátában (véltően 10-15 év alatt) el kell érni, hogy a városban kiépüljenek azok az önkormányzati struktúrák, amelyek

5.1 szakértő fejlesztéssel segítik, és különböző eszközökkel szorgalmazzák a helybeliek közéleti, kulturális, művelődési vagy szabadidő-tervező együttműködéseit (egyesületeit); biztosítják mindezek működési helyét és folyamatos működésük (legalább minimális) infrastrukturális feltételeit;

5.2 az önmaguk érdekképviselőt ellátni nem tudó, hallgatag, de éppen ezért segítendő társadalmi rétegek (a fiatalok, a nők, a nyugdíjasok, a mezőgazdaságból élők, a továbbtanulni képtelenek, a pályakezdők, a munkanélküliek vagy mások, a mindenkori képviselő-testület döntése által kiemelten kezelendők) érdekérvényesítő-képességét biztosítani képesek;

5.3 a képviselő-testület hatáskörének önkorlátozásával az eddig kizárólag általa gondozott funkciók egy részét a fentiek, de különösen a kiemelten közhasznúnak minősített, illetőleg a testület szerint helyben fontosnak tartott szervezetek számára átadják, bár az ellenőrzés és a jóváhagyás jogát (a majd akkor érvényes önkormányzati törvény szerint is) bizonyára magának kell megtartania;

5.4 a kulturális hiánypótlás, a szabadidő-tervezés, a rekreáció jól működő (nem szükségképpen csak önkormányzati működtetésű) intézményét vagy létesítményeit, az orosházi ipari és egyéb munkahelyek által igényelt szakmai továbbképzések, tréningek, eszmecsere, tájékoztatók stb. helyszínét, az áru-és termékbemutatók színhelyét kialakítják, azok tevékenységét segítik ill. vezérlik;

5.5 biztosítják a minden orosházi polgár számára nyitott információs hálózatot, megteremtik a (lehetőleg

közösségi működtetésű) helyi sugárzási lehetőség esetén a térségi rádiót, televíziót; egyidejűleg gondozzák a helyi emlékekkel, eseményekkel, tervekkel, alternatívákkal foglalkozó, a helybéli diákságnak és értelmiségnek teret adó helyi periodika megjelentetését;

5.6 a szülők, a diákok, a munkavállalók és a munkaadók igényei szerint alakítják a (közép-és felsőfokon a térségi igényekre is figyelmes) iskolarendszert, megteremtve (véltetően önkormányzati áldozatvállalással) a felsőfokú képzés bázisait;

5.7 kialakítják a szociális ellátás teljes vertikumát, beleértve a szociálisan rászorultak lakhatását megoldó, illetőleg közülük a munkaképeseket városi szinten, szociális megfontolásból foglalkoztató struktúrákat.

Az alábbiakban minderre figyelmesen külön-külön részletezzük az ideálisnak mondott állapotokat, illetőleg az annak eléréséig megoldandó tennivalókat.

6. Az egyesületekben működő helyi társadalom

6.1 A kívánatos állapot, a fejlesztési cél

Az egyesületi, vagy az ahhoz hasonló, bár jogilag nem formalizált keretekben (tehát például a még meglévő iskolai klubokban, vagy a művelődési központ klubjaiban, szakkörökben, a gyermek- és ifjúsági önkormányzatban, az orosházi műkedvelő művészeti csoportokban, az alkotókörökben, a szociális igazgatás által gondozott idősklubokban stb.) zajló társas tevékenység nagyon fontos eleme, egyidejűleg egyik garanciája a helyi társadalom demokratikus működésének, amely a munkavállaló (vagy a szerencsétlenségére éppen munkanélküli), ám egyidejűleg általában valamilyen családban élő helyi polgár számára a társadalomban való részvétel szabad lehetőségét, a társadalmi párbeszéd megvalósulását jelenti. E helyütt nincs mód, s talán felesleges is az ember, mint társas lény egyesületi formák között megélt, szociálisan pozitív hozadékairól: az így kialakuló toleranciáról, az emberek közötti együttműködés fejlődéséről, a másik ember megértésének e keretek közötti természetességéről stb., végeredményében a település rendezett, harmonikus emberi viszonyainak kialakulásáról írnom, pusztán csak rögzítem: e kívánatos képességek és készségek helyi kiteljesedéséért természetesen a város mindenkori képviselő-testülete a felelős. Fakad ez nemcsak abból a hatályos önkormányzati törvényben általánosan körülírt feladatából, hogy ez a szervezet a közjó helyi gazdája és fejlesztője, hanem abból a különleges és egyedülálló helyzetből is, hogy rajta kívül nincs más városnyi érvényességet hordozó felelős köztestület, amely polgáraiért, jóérzésükért, együttműködésükért, fejlődésükért az adott ciklusban számon kérhető.

A ma létező orosházi egyesületek (különösen az ÁLLÁSPONT Egyesület, a Darvas József Társaság, a Dili-Dal Egyesület, az Együtt-egymásért Alkoholelenezes Klub, a Kulturális Kapcsolatok Egyesülete, a Libertas Egyesület, a Nagycsaládosok Egyesülete, az Orosházi Fúvószenekar Egyesület, az Orosházi Madrigálkórus Egyesület, az Orosházi Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete, az Orosháza Önkormányzat Bűnmegelőzési Egyesület, a Természet Ébredése Társulat, a Természetvédelmi Járőrszolgálat, a valamilyen

okból sérültek, a valamilyen hobbit űzők és a humanitárius egyesületek, a valamilyen cél megvalósítása érdekében létrejött alapítványok és az egyesületszerűen működő csoportok, amelyek felsorolásától azért tekintünk el, mert e sorok olvasói azokat valamennyien ismerik) elvileg ugyancsak alkalmasak mindezen társadalmi pozitívum megjelenítésére, bár megjegyzem: számukat a város létszámához képest csekélynek érzeltem, anyagi támogatottságukat (jobbára egyetlen szervezet, az Orosházi Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete kivételével) alacsonynak tapasztaltam, és úgy látom, hogy erre irányuló szakértő fejlesztőmunka és segítő struktúrák híján egyelőre csak a leg tudatosabban, mondhatnám: az elszántan együttműködve cselekedni akarók számára nyílik ilyenén lehetőség.

Természetesen nincs mérce annak eldöntésére, hogy a jelenlegi szerveződések elegendőek-e a város létszámához, hagyományaihoz és szellemi potenciáljához képest avagy sem, mint ahogyan nincs értelme összehasonlítani az egyesületek orosházi darabszámát sem más megyei, akár más alföldi, esetleg dunántúli vagy éppen nyugat-európai városok egyesületeinek számával, különösen hogy az itteniek és ottaniak darabszámából még nem következtethetünk tevékenységük minőségére, településeiken betöltött szerepükre, az odavalósi helyi társadalom viszonyainak fejlesztésében játszott funkcióikra. Ehelyett inkább azokat a technikákat ajánlom e fejlesztési koncepció időtartamán belül megvalósítani, amelyeket (akár Magyarország más településein, akár külföldön) a fentiekben jellemzett helyi társadalomfejlesztési célok érdekében sikerrel alkalmaztak:

6.1.1 az egyesületek működését helyben segítő pénzalap. Összegét a város költségvetésében évről-évre növelni kell egészen addig, amíg érzékelhető, hogy a folyamatos bővítés hiánya nem szűkíti a közösen tevékenykedni akarók lehetőségeit. Nyilvánosan, pályázati úton vehessen részt ezen valamennyi, működési területeként a várost megjelölt, bírósági nyilvántartásba vett szervezet. (A képviselő-testület által külön eldöntendő kérdés, hogy a nem formalizáltan működő csoportok miképpen részesedjenek ebből. Az önkormányzat dönthet úgy, hogy kizárja ezeket e lehetőségből, ám dönthet úgy is – hiszen ismeri működésüket! – hogy „meghívja” őket pályázóként, ám számukra feltételként szabja a mielőbbi bírósági nyilvántartásba vételt).⁷

Az évenként megismételendő pályázat célja: a szervezetek működési feltételeinek (helyiségbérének, közüzemi díjainak, személyi és működési kiadásainak, a szükséges utazásoknak, felvállalt tevékenységük minimuma feltételeinek) biztosítása, vagy éppen megyei, regionális vagy országos (esetleg európai) pályázat esetén az önrész garانتálása. Az önkormányzat meghatározhat helyben különlegesen fontosnak ítélt, kiemelten preferálandó tevékenységet is folyamatosan azonos értéket díjazva, avagy éven-

⁷ Megjegyzem, hogy a bírósági bejegyzés kérelme nem csupán hivatalos aktust jelent, hanem a vállalt feladat iránti magasfokú elkötelezettséget, a feladatvállalás mellett a működés szabályozottságát és ellenőrizhetőségét, általában a minden hasonló helyzetben lévő, hasonló érdekű vagy érdeklődésű ember számára való nyitottságot, ami együttesen magasabb szervezethez és értékhez jelent, mint a pusztán összejárás valamilyen csoportosulásba.

ként akár más, helyben általa kívánatosnak tartott teljesítményt, bár ajánlom, hogy ettől még az e körbe nem tartozók számára változatlanul biztosítsa működésük alapvető kiadásait.

Azt tartanám szerencsésnek, ha az orosházi egyesületek működését helyben segítő pénzalapot a képviselőtestület által felkért külön *kuratórium* gondozná, s nem, mint ma, egy testületi bizottság sokadik feladata lenne. Tagjai köztiszeletben álló személyek legyenek. A kuratórium pályázati kiírásait, támogatásait és elutasításait, a támogatottak év végi elszámolásait érdemes részletesen közzétenni (például az önkormányzat, vagy a lebonnyoltással megbízott kuratórium internetes honlapján, a városi újság alkalmi mellékletében stb.) annak érdekében, hogy mindenki előtt nyilvánvaló legyen nemcsak a támogatáshoz való hozzáférés szabad lehetősége, hanem a támogatások célja-értelme, elköltése is.

Tudom, hogy jelenleg is működik a város mai teherbíróképessége-szerintinek mondott, hasonló célú pénzügyi alap, de az nagyon csekély mértékű, jobbra egy-egy szervezet egy-egy akcióját képes csak finanszírozni. *Nem lebecsülve ezt az állapotot*, ennek növelését, és a szisztéma továbbfejlesztését javaslom tehát, hiszen támogatás és pénz híján előbb-utóbb kifulladás a lelkes öntevékenység, ami az egyesületben való tevékenykedés motorja. (Valahogy így fogy el éppen napjainkban a *Darvas József Társaság* tevékenykedése; a jobbra Orosházán túli, általában budapesti előadóknak útiköltség térítést, szállást kell fizetni, számukra tiszteletdíjat illik adni, de nincs miből. Ha nem hívnak senkit, vagy nem azt, akit szeretnének, egyre érdektelemesebbé válik az általuk szervezett tevékenység, s mindez persze nem véletlen, hanem előre látható. Kinek jó ez így? Nyilatkozatok szerint jelenleg évi 400.000 forintos támogatásból minden céljukat megvalósítanak, s szinte bizonyos, hogy ez a pénz arra is lehetőséget teremtene, hogy újabb érdeklődők legyenek, vélhetően több fiatal, és a jelenleginél több polgár, akiknek a számára különös értéket jelentene; talán éppen azt, hogy fontos számára a város, hogy egy szállal több, ami ide köti.)

Megjegyzem, hogy a hazai (és európai) pályázati rendszerben egyre hangsúlyosabb kérdés az adott tevékenykedés helyi támogatottsága, amelynek arányában, illetve amelyhez képest igényelhető mástól (kívülről) többletpénz. A jelenleginél nagyobb, többszörösen magasabb összegű helyi-önkormányzati áldozatvállalás nélkül szinte bizonyos, hogy az orosházi egyesületek *kiszorulnak* az egyéb, a külső lehetőségekből.

6.1.2 Személyes fejlesztőmunka, amely alatt az önkormányzat által alkalmazott (új) közösségi munkás szükségességnek látszó munkája mellett folyamatosan végzett, a helyi egyesületi élet gondozását-elősegítését jelentő tevékenységet értem. Ennek révén nemcsak az lesz nyilvánvaló, hogy a jelenlegi egyesületi tevékenység milyen súlyú és értéket képvisel, hanem gondjaik megoldása és tevékenységük-fejlesztésük is professzionális segítséget kap. Az egyelőre bizonyára egyetlen (a koncepció távlatában azonban vélhetően több, de legalább több önkéntes segítővel megnövelt teljesítményű) közösségfejlesztő szakember által a létrehozandó kuratórium is főállású önkormányzati segédelethez, esetleg e szervezet titkárához jutna, s szemé-

lyével egyidejűleg az is garantált lenne, hogy folyamatos feltáró-és szervezőmunkája eredményeképp semmilyen ebbéli szándék nem vész el.

Erre irányuló fejlesztőmunka, illetőleg a városi civil élet szakértő gondozása híján az *ahogy esik, úgy puffan* állapot állandósul. Jól jellemzi ezt az állapotot az a vita, ami egyik megbeszélésem során alakult ki: a jelenlévő egyesületi vezetők és aktivisták egy része állította, hogy Orosházán létezik egy *Civil Szervezetek Szövetsége* (esetleg *Fóruma?* -- bizonytalanokodtak el) nevű civil érdekegyeztető szerveződés, míg mások egyáltalán nem hallottak erről, és vagy tagadták létét, vagy azt tételtek fel, hogy *lehet, hogy van, csak éppen ők kimaradtak (helyesebben őket direkt kihagyták) belőle*. A feltételezés bizalomvesztett állapotot, illetőleg jelentős bizalomhiányt jelez; bizonyos, hogy a mai, leépítő véleményeket fogalmazó állapot egyszerű intézkedésekkel megváltoztatható lenne.

6.1.3 A kiemelten közhasznúnak minősített helyi egyesületeket magas fokú tudatosságuk és társadalmilag különösen hasznos céljaik miatt a tárgyakkal rokon önkormányzati feladatok megvalósítására fel lehet (fel kéne, és fel kell) használni. Éppen tagjaik elhivatottsága, a bennük felhalmozott szakértelem ad alapot arra, hogy e szervezeteket az önkormányzat a város előtt álló mindenkori feladatok megoldásába bevonja, hogy a hivatalosan kapott megbízás birtokában ezek bizonyos szakterületek gazdáik, az adódó helyzetek megoldói legyenek. Közreműködésükkel nemcsak a jelenlegi hiányok oldhatók, hanem a jelenleg meglévő, csekély számú szakembergárda teljesítőképesége is kiegészül, miközben közreműködésükkel éppen az az önkormányzó helyi társadalom valósul meg, amelyre még kitérünk a későbbiekben.

Az egyesületekkel foglalkozó tanácsnoktól kapott információ szerint (anyagi erő esetén.) a *fúvószenekari, a kulturális kapcsolatokat fejlesztő, a nyugdíjasok érdekvédelmével foglalkozó, a nagycsaládosok és a Reflektor Kulturális Alapítvánnyal kénylehetne önkormányzati feladatvállalást jelentő közhasznú szerveződést* kötni. Nem mai téma ez, mert hallhattam: van olyan szervezet (a fenti névsorban is szereplő fúvószenekari), amellyel kapcsolatban már két éve folyik az ezzel kapcsolatos tárgyalás. A kiemelt támogatással kapcsolatban koncepcionálisan azt javaslom, hogy az előbb elsoroltak, illetőleg az eddig vagy a későbbiekben bejegyzettek közül azokkal kerüljön erre sor, akik maguk kérték a Bíróságtól közhasznú minősítésüket, s amely szervezetet ebbéli kérelme alapján a Bíróság *kiemelten közhasznúnak* minősített. Ez ugyanis *objektív, bármikor alkalmazható mércét* jelent.

Megjegyzem, hogy érdemes figyelni az ország más pontjain kialakuló hivatali-civil együttműködések: az Ifjúsági és Sportminisztérium például úgy döntött, hogy országos és regionális kiemelt partnereit a *történelmi egyházak, a nagycsaládosok, és a hallgatói önkormányzatok egyesületei* keretében határozza meg, ami azt jelenti, hogy valamennyi országos és regionális döntésüket ezek delegáltjai hozzák. Hasonló partnerség az orosházi képviselő-testület (és bizottságai) mellé ugyancsak elképzelhető, bár erre hitelesen csak a kiemelten közhasznúnak minősített társaságokat javasolhatjuk.

6.1.4 Az egyesületek működési helyének biztosításával el kell érni, hogy valamennyi, ezt igénylő orosházi egyesület megfelelő fizikai körülmények között dolgozzon,

és elsősorban az önkormányzat által biztosított működési helyet kapjon. A legcélszerűbbnek az látszik, ha egy másutt is honos „civil ház” keretében biztosítják ezt azoknak, amelyek nem igényelnek speciális felszereltségű vagy méretű önálló alapterületet, illetőleg amelyek működésük során mások terhére nincsenek.

Bizonyosan nem szolgálja az egyesületi, az azon belüli közösségi élet harmonikus fejlesztését például az az állapot, hogy a jelenleg 10 éves, mintegy 200 családot rendszeresen elérő, és így hozzávetőleg 1.200 főt rendszeresen aktivizáló Nagycsaládos Egyesület immár 7. helyén (!) működik, s hogy a művelődési központ kht-sítésével kapcsolatban az ott működő szervezetek ill. klubok folyamatos bizonytalanságban érzik magukat. Persze nem szükséges ez a közös működési hely valamennyi orosházi egyesület számára. Nemcsak azért, mert egyikük (az *Orosházi Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete*) esetében ez máris megoldott, hanem azért is, mert vannak olyan szerveződések, amelyek számára ez felesleges; bizonyos társaságok a meglévő vagy a majd kialakuló nyilvános helyeken (a létesíteni tervezett internet-kávéházban, a kávézóval működtetni ajánlott folyóirat-olvasóban, esetleg a budapesti Centrál Kávéház mintájára Orosházán is megnyitandó találkozó- és beszélgetőhelyen) bizvást élhetik társasági, míg alkalmilag bérelt szintéren rendezvényszerű összejöveteleiket. Másokat (például a *gyermek- és ifjúsági önkormányzatot*) célszerűbb egy végre kialakításra kerülő „diaktanyán”, gyakorlatilag egy szeszmentes ifjúsági művelődési otthonban elhelyezni, ahol elérhetőségük minden fiatal számára kézenfekvő. Ám az bizonyos, hogy a képviselő-testület e téren már érzékelt szívós munkájának folytatásával valamennyi társaságnak biztosítania kell a megfelelő működési helyet. Pusztán azért, mert azok öntevékenységgel a mindenkori képviselő-testület által bizonyára felvállalt célt, az *együttműködő helyi társadalmat* valósítják meg. Nem kétséges, hogy mindehhez (és mindezek finanszírozásához, a költségek átvállalásához stb.) szabad fedezet szükséges, de feltételezem, hogy e koncepció időtávjában ez megteremthető.

6.2 Tennivalók az elérendő cél, a kiteljesített állapot érdekében

Az alábbiakban az előbb felsorolt szándékok és célok megvalósítására adok javaslatot, egyidejűleg figyelve a tennivalók, a megvalósítás sorrendjére is:

6.2.1 A helyi egyesületeket segítő pénzalappal kapcsolatban megjegyezem, hogy először az említett kuratóriumot kell létrehozni úgy, hogy tagjaira a működő egyesületek tegyenek javaslatot, s az így gyűjtött nevek közül ők maguk javasolják azt az 5-7 jeles polgárt, akiket 4 esztendeig szívesen látnának e poszton, s akiket aztán a képviselő-testületnek kell megerősítenie ebbéli megbízatásukban. Szerencsésnek tartanám, ha mandátumuk keresztezné az önkormányzati ciklust. Ez a testület dolgozza ki saját (és a pályáztatásra, az elszámolásokra, a preferálandó témákra, a nem egyesületként működő csoportok támogatásának módjára, a városon kívüli pályáztatók önrész-igényére stb. vonatkozó) szabályzatát, amelyet természetesen a képviselő-testület hagyjon jóvá.

Ezt követően a még mindig csekély összegű támogatás lehetőségével nem törődve immár ez a testület írjon ki

próba-pályázatot, hogy felmérjék: mekkora az az összeg, ami a jelenleg működő társadalmi öntevékenység támogatásához szükséges. Bár vélhetően erre csak külső (a Nemzeti Kulturális Alapprogramtól, a Gyermek és Ifjúsági Alapprogramtól, az ISM-BM közös) pályázatból tudnak pénzeget szerezni, egész éves feltármunkájuk kellő alapot adhat a város következő évi költségvetése ebbéli kiadásainak tervezéséhez.

1992-94 között Püspökladányban nemcsak a helyi egyesületek működését, hanem *valamennyi városi kulturális-közművelődési-szabadidő-szervező tevékenységet* is pályáztatási alappal állított az akkori önkormányzat, aminek eredményeképp megsokszorozódott a város rendezvényeinek, eseményeinek és művelődési alkalmainak száma, és többszörösére nőtt az azt szervezők, az abban közreműködők száma is, egyidejűleg (szponzori áldozatvállalással, hiszen a támogatók tudták, hogy mire adják) megháromszorozódott az erre kiadott összeg. Bizonyos tehát, hogy a szisztéma bölcs és megfontolt megváltoztatása helyi energiákat, látens cselekvőkészséget szabadít fel, s ha ezt Orosházán csak az egyesületi keretben szervezett tevékenységekre vonatkoztatják, akkor az e téren realizálódik majd.

A város által e célra elkülönített pénzalapját külön számlán, alapítványszerű működtetésben kell elképzelni, amely összeget a helyi támogatók adományaikkal növelhetnek, s például (megfelelő konstrukció esetén) a személyi jövedelemadó 1 százalékos felajánlásaival is gazdagíthatnak az egy konkrét tevékenységhez nem kötődő helybeliek. A korábban említett testület ezen alapítvány kuratóriumaként működhetne.

6.2.2 A személyes fejlesztőmunkával kapcsolatos tennivalók közül a legfontosabb: azonnal keresni, majd alkalmazni kell (jelenleg legalább egy) olyan személyt, aki közösségi munkásként közösségfejlesztői szaktudás birtokában, a mintegy fél éves helyszíni tájékozódást követően saját maga válik a további szerveződések animátorává. A Kulturális Osztály struktúrájába épített (de a polgármester referenseként is elképzelhető, a hierarchiából tehát akár kiemelt) szakember pályázatfigyelést, pályázatrásbéli segítséget is elláthat; megyei, regionális és országos kapcsolatokat építhet, az európai pályázati-együttműködési lehetőségekre is figyelhet.

A társadalmi harmonikus fejlesztésében nálunk előbbre járó, mert szerencsésebb sorsú nyugat-európai államok egy részében ezt a helyi társadalmat fejlesztő-erősítő munkát gyakran teljesítménybérben fizetett szakemberek végzik. Az említett „teljesítménybér” alatt azt kell érteni, hogy például *három hónap alatt köteles mindegyikük egy olyan egyesületet létrehozni, amely nemcsak bejegyzésre került a miénkhez hasonló (bár a nálunk 10 főben minimálthoz képest ott csak 2-3 ember együttműködését igénylő) szabályok szerint, hanem felvállalt tevékenységükre már támogatást is kaptak*. Erre figyelmesen ajánljuk, hogy a városban alkalmazandó közösségi munkást is mérhető teljesítményhez kössék, és feladata ne pusztán a regisztráció, vagy a munkájával kapcsolatos előterjesztések gyártása, végül tehát ne pusztán önjagolás legyen. A kívánatos közösségi munkás tevékenységéhez némiképp hasonló feladatot jelenleg a Kulturális Osztály egyik munkatársa lát el, és bár igyekszik megfelelni az egyesületek ebbéli kívánalmainak, más feladatai miatt erre korlátozottan jut ideje, lehetősége. Megjegyezzük,

hogyan a társadalom öntevékenységet serkentő közösségfejlesztő munka speciális szaktudást és jártasságot igényel, mindenképpen erre kiképzett személyben kell gondolkodni tehát.

Feltételezhető, hogy egy idő (néhány esztendő) eltelte után nem lesz elegendő a feladatra a most feltételezett egyetlen szakember. Már most gondolkodni lehet azon, hogy a főhivatású, vagy akár az önkéntesek létszámának növelésével, vagy egy erre a feladatra szervezett közhasznú szervezet alakításával kívánják-e továbbfejleszteni ezt a társadalomépítő funkciót. Magam ez utóbbi konstrukciót javaslom, hiszen esetükben építhetők be teljesítménybéli garanciák.

6.2.3 A kiemelten közhasznú szervezetekkel kapcsolatban más magatartást javaslom az önkormányzatnak. Ezekkel a szervezetekkel a város előtt álló szociális, kulturális, művelődési, sport, információs, életmódbeli, képző- és átképző stb. feladatokat szervezetszerűen, tehát szerződéses alapon javaslom megoldani. Ez azt jelenti, hogy velük közhasznú együttműködési szerződést kell kötni, amelyben pontosan rögzített az, hogy az adott szervezet közreműködésével mely feladatokat mikor, hogyan és miképpen látnak el költségeik megtérítéséért, működési feltételeik biztosítása mellett. E szerződések időtartama természetesen a város költségvetésének időkorlátaihoz igazodik, ám annak megerősítését vagy felmondását úgy kell szabályozni, hogy az önkormányzat és a szervezet kényszerhelyzetbe ne kerülhessen. A szerződések előkészítése a már említett közösségi munkás (illetőleg a téma szerint érintkező osztály vezetőjének) feladatává tehető, míg az abban foglaltak megvalósulásának ellenőrzésére a téma szerint érintett képviselő-testületi bizottság és a korábban ugyancsak említett kuratórium együttesen lehet hivatott.

6.2.4 A működési hely biztosítása, tehát a „civil ház” alatt alapvetően irodákat (postacím, telefonvonalat, internet csatlakozási lehetőséget, egyesületenként egy íróasztalnak és egy szekrénynek való alapterületet) és néhány, a használók igényei és ütemezése alapján igénybe vehető klubhelyiséget, előadótermet értek, beleértve az épülettel kapcsolatos közműkiadások fedezését, ám kivéve a telefonhasználat díját. Bizonyára szükséges egy gondnok, aki az épület gondozását, felügyeletét, takarítását is elvégzi. Ebben az épületben lehetne kialakítani a már említett közösségi munkás munkahelyét is.

Elképzhető, hogy az egyesületek együttélése konfliktusokkal jár, aminek oldására, a közösen használt termék üzemeltetésének beosztására, mindegyikük közös képviseletére valamennyiük egy-egy aktivistájából alakított, közösen megbeszélte módon kijelölt (például névsor szerint évente cserélendő) időleges vezetővel rendelkező ügy-vezető testületet ajánlok alakítani. Elképzhető az is, hogy az épületet használó egyesületek közül némelyik önálló helyre költözik, mások nyilvános helyekre (kávéház, kultúrház) települnek, megint mások, megalkulva, beköltöznek, természetesnek kell tartani tehát a használók állandó mozgását. Az épület kialakítása után, illetőleg az abban az egyesületeknek biztosított alapterület igénybe vételét (az ez irányú kérelem gyakorlatilag automatikus jóváhagyását) követően az önkormányzatnak mindezzel nincs, de nem is kell legyennivalója.

Javasolom, hogy a „civil ház” létesítése előtt, annak nagyságáról, az igénybevétel rendjéről, gondnokolásáról, az ezzel kapcsolatos költségek mértékéről és a költségek viselésének módjáról stb. az orosházi képviselő-testület tájékozódjon más, ilyen létesítményeket már létrehozó és kezelő hazai önkormányzatoknál, egyidejűleg kezdeményezzen erről szóló beszélgetést az érintettekkel is.

Fotótréning az

UTAZÁS A VILÁG KÖRÜL 2003

című fotópályázat részvevői és azok számára, akik szeretnék elsajátítani a képolvasás, képelemzés módszereit

Időpontja: 2002. november 30. – december 1.

Helyszíne: Balatonalmádi, Martinovics u. 16. (az MMI vendégháza, 2-3 ágyas szobák, a mosdók és mellékhelyiségek a folyosón).

Jelentkezési határidő: 2002. november 22. (A korlátozott férőhely miatt, a jelentkezések sorrendjében fogadjuk a szálláshely foglalást!)

Részvételi díj:

teljes ellátással (szálláshely és négy étkezés): 5.000 Ft

szálláshellyel (étkezések nélkül): 3.000 Ft

csak előadásokon való részvétel mindkét napon: 2.000 Ft

az előadásokon való részvétel egy napon: 1.000 Ft

A részvételi díj befizetéséhez csekket küldünk, a jelentkezési lap beérkezése után. Aki csekket kap, annak biztosítjuk a férőhelyet. Külön értesítést már csak azoknak küldünk, akiknek nem tudjuk fogadni a jelentkezését!

Program:

2002. november 30. szombat

10 óráig: Regisztráció, elhelyezés

10.00-12.00-ig: Képelemzés, képolvasás (az otthonról hozott 20-30 kép egyénienkénti elemzése). Eközben választ kaphatunk arra, hogy milyen szempontok alapján értékelik a fotópályázatokon a különféle szakértői bizottságok a képeket.

Melyek azok a gyakori felvételi hibák, amelyek miatt nem állítják ki a fényképeket? Hogyan ábrázolhatjuk hatásosan a kiválasztott témát? Mit kell tennünk annak érdekében, hogy alkotásainkra a nézők hosszabb ideig emlékezzenek? *

12.30-13.30-ig: Ebéd

14.00-18.00-ig: A képelemzés és képolvasás folytatása (egy-egy szerző alkotásaira átlagosan 15 percet szánunk).

18.00-19.00-ig: Vacsora

19.00-19.30-ig: Szakirodalmi tájékoztató (ajándék könyvek és kiadványok szétosztása)

19.30-tól: Címadó gyakorlat (milyen címet adjunk az alkotásoknak?)

2002. december 1. vasárnap

8.00-9.00-ig: Reggeli

9.15-12.15-ig: A képelemzés és képolvasás folytatása

12.30-13.30-ig: Ebéd

14.00-15.00-ig: Aktuális fotópályázatok, fotókulturális rendezvények (tájékoztató)

15.00-15.30-ig: Miként csatlakozhatunk a Magyar Fotóművészek Világszövetségéhez és a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetségéhez?

16.00-tól: Elutazás

Előadó: Győri Lajos

CIVILBARÁT ÖNKORMÁNYZATOK – PARTNERSÉG ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ ÖNKORMÁNYZATOK ÉS A CIVIL SZEKTOR KÖZÖTT

A civil szektor legutóbbi néhány éves fejlődésében az egyik legfontosabb fejlődési területté vált a lakosság szolgálata, az önkormányzatokkal együttműködve. Kölcsönös szükséglet hozta létre, kényszerítette ki ezt az együttműködést a közösségi szolgálatok minden területén: kulturális, oktatási, szociális, környezetvédelmi, stb. Az önkormányzatok nehéz anyagi helyzete a legsúlyosabb motiváló tényezője ennek a pozitív folyamatnak.

Az önkormányzati költségvetés jellemzője a **hiány**, amely többnyire éppen a közszolgáltatások leggyengébb rendszereinek működését teszi minden évben kérdésessé. Arra kényszeríti az önkormányzatokat, hogy a fogyasztói szolgáltatások területétől vonjanak el forrásokat, illetve tekintsenek el a fejlesztésektől, a rendszerek működésének minőségi változtatásától. Ebből következően a lakosság gyorsan változó igényeinek és szükségleteinek megfelelő közszolgáltatások fejlesztésére és e szolgáltatások finanszírozására új megoldási módokat kell találni, amelyek jobban megfelelnek egy piac-konform és szolgáltatás-barát rendszer elvárásainak, mint a korábbi, kényszerpályán mozgó intézmények mindenáron való fenntartása, megszüntetése, funkcióbővítése vagy az intézmények újraközpontosítása. A felsorolás egyben azt is jelenti, hogy a megoldásmódokat keresve ezek a stratégiák látszottak kialakulni a kilencvenes évek közepére. Ezek defenzív stratégiák, melyek nem a szükségletekből és lehetőségekből indulnak ki, tehát nem a jövőre koncentrálnak. Pusztán pénzügytechnikai problémák megoldására építik fel a rendszert.

Az közismert, hogy az önkormányzatok **szolgáltató funkciói** kerültek veszélybe a növekvő gazdasági problémákkal és a szűkülő fizetőképes kereslettel, illetve a fogyasztók szükségleteinek növekedésével. Az ártámogatások leépítésével a kompenzációkra biztosított központi források elosztása, a korábbi közszolgáltatások működtetése a magas infláció mellett tovább szűkítette az önkormányzatok költségvetési kereteit.

Ebben a szűkös időszakban egyáltalán nem közömbös, hogyan reagál a civil szektor a megszorításokra, az ellátások csökkentésére, jogai gyakorlására. A családok, a háztartások csak abban az esetben keresnek külső megoldást szociális, mentális, egészségügyi, oktatási, stb. problémáik megoldására, ha azok a szűkebb családban, a háztartás keretei között nem kezelhetők.

A másik problémája a közszolgáltatásoknak, hogy nincsenek, nem is jöhettek létre olyan funkcionális szolgáltatások, melyek a mai gondok megoldását szolgálják. A társadalmi változásokkal új szükségletek vagy új ellátási formát igénylő szükségletek jelentek meg, amelyek kielé-

gítésére a helyi önkormányzat pusztán saját erőből nem tud vállalkozni.

Ezek pedig nem egyszerűen gazdasági kérdések, ezek a demokrácia nagy kérdései.

Az együttműködés a demokrácia, a helyi közösségek szintjén zajló reformok másik nagy kérdése. Felismerik-e a helyi hatalom képviselői az együttműködésben rejlő lehetőségeket és érdekeket? Akár a gazdaságot meghatározó piaci szektorral vagy a civil társadalmat legitimáló civil szervezetekkel?

Együttműködés nélkül nincs helyi stratégia, nincs folyamatos problémamegoldás. Az önkormányzatok gazdasági partnerei, a piaci szervezetek a versenyszektorban kénytelenek működni és együttműködni. Míg a piaci rendszer látványos kialakulása már a nyolcvanas évek második felében lezajlott Magyarországon, addig a civil szektor robbanásszerű fejlődésére csak a rendszerváltás után kerül sor, amikor a civil szektor legitimitást nyert a szabad választásokkal.

A kilencvenes évek második felére markánsan kirajzolódtak a civil szektor határvonalai is, és a szektorban mélyreható változások mentek végbe a szervezetek megerősödésével, gazdasági szerepük növekedésével, az érdekcsoportok társadalmi legitimációjának stabilizációjával. A 90-es évek második felére a helyi társadalom demokratizálódásának fontos részeivé váltak, az önkormányzatok egyik lehetséges partnerévé, mind a döntések megalapozásában, mind pedig a lakosság megváltozott szükségleteire reagáló közszolgáltatások nyújtásában.

A non-profit szektor számbeli növekedése mögött nemcsak a társadalmi cselekvésben elfoglalt stabil hely kialakulásáról van szó. A szektor megerősödése, amely következik számbeli és dinamikus növekedéséből, a szektor differenciálódását is jelenti.

A civil szervezetek társadalmi-gazdasági legitimációjának alapfeltétele a gazdasági önállóság és függetlenség megteremtése, a szerződéses partneri viszonyon alapuló együttműködés az önkormányzatokkal és a kölcsönös érdekek egyeztetése a piaci szektorral, valamint a felelősség megosztása a három szektor között a helyi közösségekben élők érdekében.

A non-profit szervezetek integrációjának alapfeltétele, hogy a helyi társadalomban valamilyen funkcionális szerepet képesek legyenek betölteni. A szolgáltató típusú szervezetek továbbélése is függ ettől. Gazdaságilag csak azok a szervezetek lesznek életképesek, amelyek a fogyasztói piacról várják a kereslet megjelenését – lehet ez egyéni vagy közösségi jellegű – vagyis amelyek képesek alkalmazkodni az új társadalmi kihívásokhoz, képesek források-

kat keresni és szerezni céljaik elérésére. Képesek az önkormányzatok közfeladataiból átvállalni, vagy olyan innovációt megvalósítani, aminek van kereslete mind a magánszektorban, mind a közszektorban.

A civil társadalom egészét és annak érdekképviselőit nem szabad azonosítani a non-profit szervezetekkel. Ma ez a szektor is differenciált. Különböző érdekek jelennek meg benne, gazdasági és politikai, szakmai és magánérdekek sokasága alakítja, fejleszti a szektor egészét. A szervezetek elfogadottsága és hitele sokban függ attól, mit tud felmutatni a helyi közösség feladatainak megoldása területén, milyen a gazdaságban való részvétele, akár mint foglalkoztató szervezetnek is. Az önkormányzatok is csak olyan partnerrel tudnak együttműködést kialakítani, amely már a helyi társadalomban presztízsre tett szert, hozzá tartozik a település arculatához, integrálódott, vagyis a társadalmi intézményesülés lépcsőfokait már bejárta. A szektor erejét és hitelességét a funkcionálisan épülő szervezetek jelentik. Társadalmi erejét is ezek fogják biztosítani ahhoz, hogy a hatalom képviselői a civil szervezeteket partnernek tekintsék a döntési helyzetekben, bevonják őket a döntés-előkészítés folyamatába, és hogy a civil szervezeteken keresztül megtörténjen a lakosság részvétele, a társadalmi nyilvánosság csatornáiban való működjenek, és az önkormányzatok egyre inkább a társadalmi részvételt igénylő döntési mechanizmusokban találják meg a stratégia kialakításának útját.

Szerződéskötés – partneri viszony

Az együttműködésnek előfeltétele a partneri viszony az önkormányzatok és non-profit szervezetek között. Az önkormányzatok csak hiteles és a helyi közösségben legitimitást élvező szervezettel kötnek szerződést, vagyis a megfelelő vagyoni háttér, a működéshez szükséges források és a képzett szakemberek elengedhetetlenek. Az önkormányzat, mint a közszolgáltatásokért felelős szervezet, amely a források felett is rendelkezik, nyilván sajátos érdekei alapján keresi a partnereket a feladatmegosztáshoz. Ezek a piaci szervezetek mellett non-profit szervezetek is lehetnek.

A szolgáltatásra specializálódott szervezetek így a piaci szervezetekkel állnak versenyben, s azokkal a szervezeti és gazdasági előnyökkel kell rendelkezniük, amely versenyképessé teszik őket. Tehát a **minőséget** kell garantálni, a **hatékony gazdálkodást** kell felmutatni, és a szerződéses viszony létrejöttének az **átláthatóság** is fontos feltétele.

Érdekeltség az együttműködésben

Az **önkormányzat** számára az első számú prioritás, hogy a költségeket csökkentse, a források felhasználását, a szakmai minőséget ellenőrzése alatt tudja tartani.

Az együttműködés bármely formája erősíti az önkormányzat társadalmi presztízsét. Növekszik az esélye annak, hogy az önkormányzat a lakosság által jobban elfogadható, vagy jobbik esetben a lakosság akaratával meg-

egyező döntéseket hoz. Az együttműködés önmagában véve is egyfajta tanulási folyamat mindkét fél részéről, aminek során az önkormányzat nagyobb betekintést kap a helyi társadalom tényleges gondjaiba, megismeri véleményét, közérzetét.

A **civil szervezetek** sok esetben az önfenntartáshoz szükséges gazdasági stabilitást várják a szerződéses viszony kialakításától, amely nemcsak állandó bevételi forrást jelent, hanem a szervezet hosszú távú fenntartását is képes biztosítani, egzisztenciális biztonságot képes nyújtani a szervezetben dolgozóknak. Ugyanis a szervezetek döntő többségénél még mai is komoly gond, hogyan tudják a minimális működési költségeket és a folyamatos foglalkoztatáshoz szükséges bérköltséget előteremteni. A pályázati forma ma már erre nem alkalmas, kiépült szervezetek esetében pedig lehetetlen a napról-napra élés stratégiáját követni. A civil kurázi már nem ritkaság, de településtípusonként eltérőek a civil szerveződések feltételei. Kistelepüléseken maga az önkormányzat hoz létre kvázi-civil szervezeteket, hogy kieső illetve nem létező forrásait pótolni tudja. Így a források ugyan a helyi közösséget szolgálják, de keveset jelentenek a civil társadalom fejlesztése szempontjából.

Az önkormányzatok várhatóan stratégiát váltanak az elkövetkezendő időszakban. Keresni fogják azokat a partnereket, akiknek feladataikat átadhatják, akikkel megoszthatják súlyos anyagi terheiket. Erre a partnerségre a fennmaradásért, a legalitás és a társadalmi elismerés megszerzéséért küzdő civil szektor az egyetlen „jelentkező”.

A KSH 1996-ban felvett adatai szerint az önkormányzatok 36 %-a alapító civil szervezetben, 11 %-uknak szerződése van civil szervezettel és 75 %-uk támogat civil szervezeteket. 1996-ban 13 000 civil szervezet részesült önkormányzati támogatásban. Ez a szektor ¼-e, az átadott összeg pedig mintegy 6,2 milliárd forintot tett ki. 1996-ban a vizsgált településeken 900 szerződést kötöttek, 1 milliárd forint bevételt produkálva a civil szektorban. Riasztó adat viszont, hogy a települések 1/3-ában nincs civil szervezet!

A civil szervezetek által ellátott feladatok esetében általában kedvezőbbek a forráslehetőségek. Rendelkezésre állnak pályázati lehetőségek, központi és egyéb vállalkozási bevételek, adományok. Alacsonyabb az adminisztrációs költsége a szervezetnek, kis apparátussal képesek a feladatot ellátni, rugalmas a gazdálkodás és maga a foglalkoztatás is.

Az önkormányzatok és a civil szervezetek közötti együttműködésnek számtalan formája létezik ma már. A lényeg, hogy ebből a kapcsolati rendszerből milyen „nyereségre” lehet szert tenni mindkét oldalon. Az a legfontosabb természetesen, hogy az együttműködés nyomán a lakosságé legyen a legnagyobb nyereség!

Közszolgáltatások fejlesztése és a kiserződés gyakorlata egy PHARE program tapasztalatai alapján

A szociális szolgáltatásokat fejlesztő program célja volt, hogy olyan új, innovatív kezdeményezéseket támogasson Magyarországon 1998-ban, amelyek a helyi közösségek

szociális feladatainak megoldását segítik. A PHARE támogatását olyan civil szervezetek élvezhették, akik a helyi önkormányzattal kötött szerződés alapján elsősorban családvédelmi, gyermekjóléti, gondozási feladatokat láttak el az adott településen vagy kis-régióban.

Egy támogatási program eredményességét az mutatja meg, hogy mit hozott létre, milyen változásokat sikerült elérni az adott közösségben. Ugyanezeket a kérdéseket tettük fel a programban résztvevő és kivitelező partnereknek is. Természetesen itt a változáson volt a hangsúly, mi változott a korábbiakhoz képest? A jövő, a szervezetek és az európai forrásokból támogatott programok jövője szempontjából érdekelték bennünket a felmerülő nehézségek, külső és belső akadályok, melyek a programok megvalósítása során felmerültek.

A program az alábbi megállapításokból indult ki:

– a civil szervezetek társadalmi-gazdasági legitimációjának alapfeltétele a gazdasági önállóság és függetlenség megteremtése,

– a szerződéses partneri viszonyon alapuló együttműködés az önkormányzatokkal,

– a kölcsönös érdekek egyeztetése a piaci szektorral,

– a felelősség megosztása a három szektor között a helyi közösségben élők érdekében.

A program fő céljai voltak:

– A pályázati programban meghirdetett célcsoportok ellátása, ahol ilyen szolgáltatás nem működött, vagy ahol igen, a szolgáltatások teljes körűvé tétele.

– Új szolgáltatások bevezetése (gyermekjóléti ellátás).

– Innováció a szociális szolgáltatások területén, olyan településeken, ahol eddig még nem volt intézményesült szociális ellátás.

– Az alap és szakellátások együttműködésének fejlesztése, tevékenységük összehangolása a gyermekvédelmi feladatok területén.

A fő célok is mutatják, hogy a programnak mennyiségi és minőségi fejlesztéseket sikerült elérnie adott településen. Funkcióhoz és stabilitáshoz juttatta a már működő civil kezdeményezéseket, és elindított egy kölcsönös egyeztetésen alapuló partneri viszonyt a felek között.

A program multiplikációs hatásának tekinthetjük azt, hogy átlátható, jól megalapozott, szakmailag magas szinten, folyamatosan – a Phare menedzsment szervezetei által – ellenőrzött modellek jöttek létre, melyek vonzóvá tették más önkormányzatok számára az ilyen kezdeményezéseket, illetve lehetővé tették a csatlakozást, hogy szolgáltatási szerződést kössenek a programban résztvevő szervezetekkel. A programok a civil szervezetekre, helyi közösségekre, a szektor társadalmi elismertségére is hatással voltak. Véleményünk szerint a multiplikációs hatásokat ma még nem láthatjuk át teljes mélységében, azonban két fontos eredmény már ma is világos, az innováció „bevitel”, ami megtermékenyítette az önkormányzatok stratégiáját is, és a civil szektor presztízsének növekedése.

Érdemes megvizsgálni a programban résztvevő két szek-

tor képviselőinek céljait is, mert ezek világosan mutatják, hogy a szektor milyen területeken vár megerősítésre.

Az önkormányzatok céljai:

A törvényi kötelezettségek teljesítésére megoldást találni az adott szolgáltatások megvalósításával, megfelelő partnerek bevonásával.

Új szolgáltatások finanszírozási gondjainak a megoldása.

A forráshiány csökkentése már működő szolgáltatásoknál a civilek bevonásával. Vagyis szolgáltatás privatizáció.

Feladatok átadása civil szervezeteknek, ott ahol az önkormányzat korábban nem működtetett hasonló szolgáltatást. Ez egyben innovatív döntés is volt részükről.

Az önkormányzatoknál a felelősség megosztásának konkrét megjelenését jelentette a szociális feladatok „kiszervezése”.

Itt a célok teljesítéséből azt az eredményt emelném ki, hogy az önkormányzatok egyrészt felismerték, mire jó nekik, ha nem saját erejükből kell minden feladatot megoldani. Kialakultak az együttműködésnek a feltételei, formái. A korábban teljesen elzárkózó testületek kénytelenek voltak körültekintő és felelős döntést hozni egy olyan stratégiai kérdésben, hogy merre is haladjon az önkormányzat fejlesztési politikája a szolgáltatások területén? Mi legyen a szolgáltatás fejlesztés iránya a jövőben. Ez a modell nyilván használható más területekre is, úgymint környezetvédelem, foglalkoztatás, polgári védelem, tűzoltóság, stb.

A legfontosabb továbbmutató hatásnak azonban azt értékeljük, hogy az önkormányzatok vezetői, a képviselők egy olyan tanulási folyamaton mehettek keresztül, ahol nem saját személyes meggyőződésük, hanem kimunkált hatékonysági ismervek, rendszerek, folyamatok megismerésének tükrében kellett döntést hozniuk. Nyilván ez a tanulási folyamat hosszabb idő alatt érik valódi tapasztalattá, elvárás rendszerre fejlődése is belső érést igényel, de valami elindult. Ahol a minőség, ahol a közgazdasági hatékonyság, a lakosság igényeinek figyelembe vétele fogják a döntéseket a jövőben majd meghatározni.

A civil szervezetek céljainak megjelenése a programban

Szakmai önállóságuk megteremtése a működési engedélyek birtokában.

A szakmai standardoknak való megfelelés igényének beépülése a szervezet további fejlődésébe.

Szemléletváltás elérése az önkormányzatoknál, ami az együttműködést helyezi előtérbe és csökkenti a civilekkel kapcsolatos fenntartásokat.

A két szektor közeledésének eredményeképpen a gondolkodásmód váltása, a kölcsönös előítéletek csökkenése, az egymástól való félelmek tisztázása.

A Phare program által előírt elvárások a szervezeten belül is célként fogalmazták meg a minőségi munkára való igényt, egyfajta magasabb szintű menedzsment felállítását és működtetését.

A szakmai fejlődésre való igény, mint szervezeti érték megjelenése.

A civil szervezetekben dolgozók tudatos képzése, a tudásbeli hiányosságok felismerése és felvállalása.

Az állandó képzés, mint cél jelent meg.

Szakmai tapasztalatok átadása, mintanyújtás az önkormányzati intézmények részére a minőségi fejlesztésről.

Civil szervezet professzionalizálódása, ezáltal szakmai felelősségük növekedése.

A civil szervezet presztízsének megteremtése a helyi társadalomban.

Nem utolsó sorban a korábban már végzett tevékenységek segítése is a Phare program által (anyagi és humán erőforrás fejlesztés oldaláról).

A program megítélésében egyértelmű, hogy a nonprofit szektor egészére vonatkozóan ért el eredményeket.

Kiemelnénk itt a mintanyújtás, a gazdasági stabilizálódás, a szakmai kompetenciák felerősítése és a szektorok közötti kölcsönös előfeltételek csökkenésének fontosságát.

A program eredményeinek megítélése

Nőtt a szolgáltatások színvonala. Közvetlenül a civil szervezetek számára előírt minőségi követelmények szigorú betartásával, közvetett szinten egyfajta pozitív verseny szituáció kialakulásával a korábbi önkormányzati intézmények és a civilek által működtetett szolgáltatások között.

Kölcsönös tanulási lehetőségeket teremtett a program léteztetése a két szektor problémáiról, működési módjáról.

Új típusú finanszírozási rendszer jött létre.

Kistélepüléseken a szociális szolgáltatások alapjainak megteremtése, ott ahol korábban ilyen nem volt.

Szolgáltató civil szervezet és több önkormányzat összekapcsolása, egy szociális háló alapjainak lerakása.

Lakossági igények megjelenése, megfogalmazása azáltal, hogy a szolgálat, szolgáltatás létrejött.

A helyi nyilvánosságban a szociális probléma, mint téma megjelenése.

A civil szektor és az önkormányzati szektor közötti együttműködés elindítása ott is ahol korábban az önkormányzat erősen elzárkózott ez elől.

A civil szervezetek infrastrukturális felszereltségének gyorsaszerű javulása.

A program eredményessége folytán újabb ellátási szerződések létrejötte.

Az önkormányzat olyan feladatot tudott teljesíteni, amirehhez sem szakemberekkel, sem tudással, tapasztalattal nem rendelkezett.

Kevesebb gyerek került be szakellátásba, ott, ahol a gyermekjóléti szolgálatok beindultak.

A civil szervezet megyei szintű szakmai presztízsének növekedése.

A program nehézségei a résztvevők megítélésében

Az önkormányzatban a döntéshozóknak nem volt elképzelése arról, mivel jár egy Phare programnak a felvállalása.

A programok beindításának előkészítésére nem volt elegendő idő.

Az önkormányzattal egy új típusú munka kapcsolat elfogadtatása.

A program adminisztrációja sok nehézséget okozott, mind a munka mennyiségét illetően, mind a módszerek ismeretlensége miatt.

Nem volt kellő felkészítés és tanácsadás a program adminisztrációs módszereit illetően.

Finanszírozási nehézséget okozott a késői átutalás, pl. az önkormányzat részéről.

Másrészt az ÁFA visszaigénylése okozott gondot.

Az eszközök beszerzése körüli hosszadalmas procedurális eljárások, illetve a kellő tájékoztatásból adódóan a beszerzés módjának többszöri módosítása.

A civilek esetében gondot okozott a kellő felkészültségű szakemberek megtalálása, illetve ennek a keresgélésnek a következményeként magas a fluktuáció a szervezetekben.

A magas követelmények új munkamódszerek elsajátítását igényelték. Ez egy tanulási folyamat volt, annak minden nehézségével együtt.

Nem volt korábbi minta, olyan már működő modell, ahova fordulni lehetett volna tanácsért, tapasztalatokért.

Azok, akik részt vettek az értékelési folyamatban a nehézségek felsorolásában a mindennapi program menedzsmint nehézségeit találták fárasztónak, időigényesnek. A nehézségeket véleményünk szerint egy új típusú menedzsmint elsajátítása jelentette, amihez nem voltak hozzászokva a résztvevők. A Phare előírásainak szigorúsága, sokszor feleslegesnek tűnő adminisztrációs folyamatai szokatlanok voltak a magyar civil szervezeteknek. Azonban itt is az eredményeket kell látnunk. A hatást, a következményt, amit a szervezetek számára a nehézségek átélése, néha az átevickélés az adminisztráció nehézségein jelentett. A közpénzek kezelése, a társadalmi nyilvánosság, a folyamatos pénzügyi és szakmai kontroll egy olyan saját tapasztalatokon át való tanulási elemet adtak a program eredeti célkitűzéseihez, melyet semmilyen más formában a szervezetek önként nem vállaltak volna. Ugyanakkor a közszolgáltatások menedzselése ezt a tudást megkövetelik azoktól, akik közpénzekből gazdálkodnak, lakossági szolgáltatást végeznek. A felsorolt problémákból az is világos, hogy ezeket a nehézségeket meg is kellett oldani. Tehát nőtt a problémamegoldó kapacitása is a szervezeteknek. Másrészt a kommunikációs képességeik is fejlődtek, hiszen az állandó egyeztetés, néha lobbizás újabb készségek elsajátítását jelentette számukra.

A létrejött szolgáltatások értékelése

Az alábbi címszavakba sűrített jellemzéseket több információforrásból nyertük. Önkormányzatok, civilek, és közvetve a kliensektől nyert véleményeket gyűjtöttük össze egy csokorba, és rendeztük össze.

Bár az elméleti bevezetőben szoltunk már az önkormányzat által fenntartott intézmények, szolgáltatások hiányosságairól, itt nem árt elismételni, hogy a civilek által működtetett szolgáltatások számos olyan problémára

megoldást találtak, amit az önkormányzati intézményeket szabályozó rend, elvárás rendszer, kötöttségek nem engedhetnek meg, vagy nem teszik elég rugalmassá az önkormányzati intézményeket ezek megvalósítására. Persze nem feledhetjük el a szervezetek változással kapcsolatos rugalmatlanságát sem, ami szintén akadályozó tényező. Hiszen kinek áll érdekében a változás? Többnyire a lakosság igénye a változás, a minőség, rugalmasság, szakszerűség irányába.

Partneri viszony kialakulása az önkormányzattal, az ügyek, a kliensek érdekében, amit korábban inkább a kölcsönös előítéletek jellemeztek.

Kollektív felelősség vállalása.

Team munkában való együttműködés a szervezeten belül.

Magas fokú elkötelezettség a civil szervezeten belül a kliensek, a szakszerűség mellett.

A hagyomány nélküliség előnyei a kreativitásban, az innovációk elfogadtatásában a kliensek, a lakosság, az önkormányzat felé.

A kliens szükségleteinek megfelelő ellátás, szolgáltatás.

Egyszerűbb, gyorsabb döntéshozatal.

Az akadályt jelentő kötöttségek hiánya, ami a munkát „élvezetté” teszi a nehézségei ellenére is.

A szolgáltatások iránti megnövekedett igények igazolták vissza, hogy valódi lakossági igények kielégítéséről van szó, a kliensek igénylik a szolgáltatást.

Hivatali ügyintézés helyett emberi, közvetlen, gyors, rugalmas ügyintézés.

Komplex problémakezelés.

Konkrét, azonnali segítség.

Átláthatóság, követhetőség.

A non-profit szervezetek integrációjának alapfeltétele, hogy a helyi társadalomban valamilyen funkcionális szerepet képesek legyenek betölteni. A szolgáltató típusú szervezetek továbbélése is függ ettől. Gazdaságilag csak azok a szervezetek lesznek életképesek, amelyek a fogyasztói piacról várják a kereslet megjelenését – lehet ez egyéni vagy közösségi jellegű – vagyis amelyek képesek alkalmazkodni az új társadalmi kihívásokhoz, képesek forrásokat keresni és szerezni céljaik elérésére. Képesek az önkormányzatok közfeladataiból átvállalni, vagy olyan innovációt megvalósítani, aminek van kereslete mind a magánszektorban, mind a közszektorban.

A szervezetek elfogadottsága és hitele sokban függ attól, mit tud felmutatni a helyi közösség feladatainak megoldása területén, milyen a gazdaságban való részvétele, akár mint foglalkoztató szervezetnek is. Az önkormányzatok is csak olyan partnerrel tudnak együttműködést kialakítani, amely már a helyi társadalomban presztízsre tett szert, hozzátartozik a település arculatához, integrálódott, vagyis a társadalmi intézményesülés lépcsőfokait már bejárta. A szektor erejét és hitelességét a funkcionálisan épülő szervezetek jelentik. Társadalmi erejét is ezek fogják biztosítani ahhoz, hogy a hatalom képviselői a

civil szervezeteket partnernek tekintsék a döntési helyzetekben, bevonják őket a döntés-előkészítés folyamatába, és hogy a civil szervezeteken keresztül megtörténjen a lakosság részvétele, a társadalmi nyilvánosság csatornái valóban működjenek és az önkormányzatok egyre inkább a társadalmi részvételt igénylő döntési mechanizmusokban találják meg a stratégiájuk kialakításának útját.

Szerződés-kötés – partneri viszony

A program tapasztalatai szerint az együttműködésnek előfeltétele a partneri viszony az önkormányzatok és non-profit szervezetek között. Az önkormányzatok csak hiteles és a helyi közösségben legitimitást élvező szervezettel kötnek szerződést, vagyis a megfelelő vagyoni háttér, a működéshez szükséges források és a képzett szakemberek elengedhetetlenek. Az önkormányzat, mint a közszolgáltatásokért felelős szervezet, amely a források felett is rendelkezik, nyilván sajátos érdekei alapján keresi a partnereket a feladatmegosztáshoz. Döntő ismérv ebben a döntési folyamatban, hogy mi az amit az önkormányzat át tud adni, külső szervezetnek és a szervezet képes-e garanciákat nyújtani a szolgáltatás működtetéséhez pénzügyi és szakmai szempontból egyaránt.

A szolgáltatásra specializálódott szervezeteknek számolni kell azzal, hogy ma már a szociális területen is a piaci szervezetekkel állnak versenyben, s azokkal a szervezeti és gazdasági előnyökkel kell rendelkezniük, amely versenyképessé teszik őket. Tehát a **minőséget** kell garantálni, a **hatékony gazdálkodást** kell felmutatni, és a szerződéses viszony létrejöttének az **átláthatóság** is fontos feltétele.

A Phare által támogatott program kiemelten néhány terület fejlesztését végezte el modellt jelleggel: idősgondozás, fogyatékos ellátás, családgondozás és gyermekjóléti szolgáltatások körében.

Szolgáltatás forma	A nyertes pályázók között a szolgáltatások %-os előfordulása ¹
Gyermekjóléti Szolgálat	38,9
Családsegítés	33,3
Nappali ellátás	44,4
Házi segítségnyújtás	16,7
Étkeztetés	11,1
Gyermekek átmeneti otthona	16,7
Helyettes szülői hálózat	11,1

¹ Egy szervezet több szociális feladatot is ellátott.

Láthatjuk, hogy a megvalósított feladatok szinte az önkormányzati alapellátás közel minden intézményesült formájára kiterjedtek.

A program eredményei között sorolhatjuk fel azokat a tapasztalatokat, melyek a modell országos elterjesztését teszik lehetővé. Elsősorban itt a civil szervezetek szakmai és szervezeti szintű fejlődését emelnénk ki. A program egy **szemlélet váltást** hozott mind a civilek, mind az önkormányzatok oldalán. Bebizonyította, hogy kialakítható egy a lakosság érdekeit szem előtt tartó, szakmailag magas szín-

vonalú együttműködés a szolgáltatások tovább fejlesztésében. Olyan új szolgáltatások, mint pl. a gyermekjóléti szolgálat azokban a településekben is létjogosultságot nyert, ahol a civilek nélkül pusztán formális megoldásokra lehetnek volna képesek az önkormányzatok szűkös anyagi és humán erőforrás feltételeik miatt.

A programok sikerét többnyire még a politikai hatalomváltás sem vétőzta meg, legalábbis a legtöbb helyen sikerült a nem szerencsés időpontban induló programokat az új önkormányzati képviselőtestülettel is elfogadtatni.

A program ahhoz is hozzájárult, hogy a kölcsönös előfeltételek a szektorok között csökkenjenek, sőt a korábbi tartózkodó viszony valódi szakmai partnerséggé nőtte ki magát.

A civil szervezetek számára a PHARE program lehetővé tett egy óriási ugrást az intézményesülés felé, amely szakmai programot, közszolgáltatások folyamatos működtetését, infrastrukturális feltételek megteremtését és a helyi humán erőforrások feltárását és felhasználását jelentette.

A jövőre vonatkozóan a civil szervezetek tanuló szervezetkénti való viselkedése adja meg a fejlődés új kereteit. A team munka, a projekt szerinti működés, a forrásfeltárás professzionalizálódása, a kapcsolati háló menedzselése mind-mind a szervezetek Phare program alatt elért eredményeit mutatják. Egyben a szervezetek tovább élésének is feltételei, hogy a szükségleteknek megfelelő kínálattal, jövőre orientáltan tervezzék stratégiájukat.

Az önkormányzatok ugyan felismerték az előnyeit a civil szervezetekkel való együttműködésnek, de közel sem mondhatjuk hogy ennek a feltételei annyira kiérlelődtek volna, mint a civil oldalon. Az önkormányzatokban a szakértői szinten jelentős változásokat ért el a program, amennyiben a szakigazgatás valódi partneri viszonyt alakított ki a feladatokat vállaló civilekkel. A döntéshozói szinteken azonban még nem sikerült azt a bizalmatlanságot eloszlatni, ami az önkormányzatokat megakadályozza, hogy egy nyitottabb, a versenyhelyzetet preferáló, közigazgatási rendszer kialakítását célozzák meg.

A program valódi eredményének tekinthetjük, hogy a szakértői szinteken a szociális ellátásban határozott törekvés alakult ki az ellátási szerződéses rendszer felállítására Magyarországon is.

A program képes volt megfogalmazni azokat a kritériumokat is, amely mentén ez a rendszer működtethető és a fejlesztés irányait is megadta: a szerződések jogi, szakmai, pénzügyi szabályainak modellezése, a minőség biztosítás rendszerének bevezetése, a pályázati, pályáztatási rendszerek kifejlesztése, a civil szervezetek gazdálkodási tevékenységének javítása, a humán erőforrások fejlesztése, a szolgáltatást ellátó nonprofit szervezetek sajátosságainak további vizsgálata és az eredményektől függő országos fejlesztési stratégia kidolgozása az önkormányzatokkal közösen.

A program értékelése alapján az alábbi javaslatok fogalmazhatók meg:

Az alábbi javaslatokat abból a célból adjuk közre,

hogy a következő Unió programok végrehajtásában a szervezetek hatékonyabban tudjanak dolgozni, együttműködni. Jelen javaslatok a jövőre irányulnak, felhasználva az 1998-as program eredményeit és „kihordott” megoldásait.

Pályáztatás folyamata

A pályázatokat megelőzően az igényeknek, a lehetőségeknek, a program jövőjét meghatározó feltételeknek (anyagi, jogi, humán, szervezeti szintű) pontos felmérése. Valódi szükségletekre válaszoljanak a programok, körültekintően mérlegelve a programok önfenntartásának lehetőségét a támogatás megszűnése után is.

A pályázat céljainak és a program lehetőségeinek világos, tiszta, egyértelmű megfogalmazása. A fennálló vagy várt akadályok, nehézségek felmérése és az ezekre való felkészülés beépítése a program kidolgozásakor. A pályázatot saját erőforrásainak védelme érdekében fel kell hogy készüljön a program menedzselése során arra, hogy a konfliktusokat képes legyen kezelni.

Együttműködési programok esetén minden fél bevonása a folyamatba a kezdetektől.

A pályázati program teljesítése érdekében a felelősség arányos megosztása a programban egymással szerződő felek között.

A pályázat kiíró szervezet szoros kontrollja a feltételek megkövetelésére, a későbbi konfliktusok megelőzésére.

A pályázók előzetes tesztelése, mind szakmai, mind pénzügyi területeken.

Szabályozók rugalmasságának biztosítása ugyanakkor szigorúbb ellenőrzés is.

Projekt szervezetek felé megfogalmazható javaslatok

A feladatok pontos felmérése és csak a szervezet fejlettségének megfelelő feladatok felvállalása. A kihívás felelősségteljes mérlegelése a kudarcok elkerülése végett.

A szervezeti szupervízió alkalmazása a pályázatot megelőzően, minőségbiztosítás ellenőrzése.

Szakmai, tárgyi feltételek, kapcsolatrendszer kiegyensúlyozottságának ellenőrzése.

A nyertesek belső, szervezetfejlesztésre való alkalmasság feltételeinek megteremtése.

A programok részeként humán erőforrás politika felállítása. A támogatott szervezetekben zajló változások kezelése, a szervezet stabilitásának fenntartása.

A feladatok, mint lehetőségek pontos, belső saját felmérése a szervezet feltételivel összhangban.

A veszélyek és akadályok reális mérlegelése a pályázat előtt a program által érintett közösségben.

A szakmai képességekben való fejlődés megteremtése a pályázattól függetlenül, a pályázati program végrehajtására való szellemi kapacitás felmérése, a hiányok pótlása.

A szervezeti vezetői funkció és a program vezetői funkciók szétválasztása, a szervezeti vezető tehermentesítése a napi menedzsment feladatok, a program menedzsment alól. Stratégiaileg a vezetőnek a jövővel kell foglalkoznia, a szervezet egészét kell, menedzselnie, ahol a projekteknek önálló fele-

lőse van. Különben fennáll annak a veszélye hogy a túl nagy felelősség és feladathalmaz emberileg, egészségre káros, másrészt a minőség követelményének sem tud a szervezet megfelelni.

Tartalék alapok képzése a szervezeteknél, a likviditás megőrzése céljából.

A szerződés feltételeinek és előírásainak pontos követése és az erre való felkészültség, alkalmasság megteremtése. A szabályok elfogadása és betartása.

Pontos jövőkép kidolgozása, mi lesz a támogatás után!?

Jogi és pénzügyi kérdésekben kellő jártasság és tájékozottság mérlegelése a program elindítása előtt. Különben a program végrehajtása során számtalan hiba fordulhat elő.

Önkormányzatoknak szóló javaslatok

Az önkormányzatok szakmai, alternatív választási lehetőségeiben való jobb tájékozottság, felkészültség erősítése a jövőben. A felkészülés az EU tagságra egyben a szolgáltató önkormányzati modellt is erősíti.

A nonprofit szektorral kapcsolatos ismeretek bővítése. Politikai és szakértői szinten is.

Szolgáltatások menedzseléséhez szükséges forrásnyújtói feladatok pontos definiálása. Egyáltalán az önkormányzatok szakértői színvonalának növelése a támogatások menedzselésében.

Feladat ellátási szerződéses jogviszony jogi, pénzügyi, etikai, minőségbiztosítási kérdéseinek tisztázása és rögzítése.

Verseny semleges, piacokonform módszerek bevezetése a szolgáltatások privatizálásában.

Közszolgáltatások tervezésében nagyobb jártasság megszerzése, helyi stratégia tervezése.

A szerződéses partnerek szakmai, pénzügyi ellenőrzési rendszerének kialakítása.

A fogyasztóvédelmi feladatokra való felkészülés, ellenőrzési rendszer kialakítása.

A pályázati programban résztvevők képzése

Egyéni képzés mellett szervezetfejlesztés a pályázati nyerteseknek.

Pályázó szervezeteknek felkészítés, döntés-előkészítés céljából.

Szakértői folyamat tanácsadás, helyi mentorok bevonásával. Helyi tanácsadók alkalmazása az elérhetőség céljából.

Végezetül és összegzésképpen csak annyit írhatunk, hogy ez a Phare program rendkívül hasznos és eredményes volt. Magából a folyamatból sokat tanulhattak a benne résztvevő szereplők, általa tudásukat, készségeiket, ismereteiket növelték. Hozzájárult a kapcsolati rendszerek bővítéséhez. A támogatás szakmailag is megalapozott Magyarországon egy EU konform szolgáltatásmenedzselési formát, amely átvállal az önkormányzati feladatok ellátásából, és egyúttal segíti a magyar nonprofit szektor szolgáltatói szegmensének a fejlesztését.

SZAKMAI HÍREK

A Közösségfejlesztési Osztály hírei

A Magyar Művelődési Intézet Közösségfejlesztési Osztálya folyamatos szakmai tanácsadó és szolgáltató tevékenységet végez. A szakmai és laikus képzések szeptember folyamán újrakezdődtek.

Októberben 60 órás akkreditált közösségfejlesztői képzést indítanak a Budapesti Művelődési Központtal és a Közösségfejlesztők Egyesületével közösen – közművelődési intézmények, civil szervezetek és önkormányzatok munkatársai részére.

A Közösségfejlesztők Műhelyének elméleti jellegű májusi találkozója után júniusban és szeptemberben az újabb közösségfejlesztő generáció két észak-magyarországi kistérségben a putnoki és az ózdi terület 28 települését vizsgálta. A PHARE támogatásban részesülő kutatásban a BAZ megyei Közművelődési Intézettel működnek együtt. A Műhely tagjai 2002 végéig még két alkalommal találkoznak, novemberben és decemberben. Cél egyrészt a szakmai, módszertani ismeretek elmélyítése, másrészt egymás helyi szinten végzett munkájának alaposabb megismerése.

A Képzők képzője program résztvevői két hosszú, bentlakásos hétvégén tanultak egymástól. Júniusban egyhetes képzés zajlott számukra a Civil Kollégiumban.

Varga A. Tamás emlékülésre került sor szeptember 5-6-án Kunbáonyban, a Civil Kollégiumban, amelyet Varga Tamás álmódott meg.

A Közösségfejlesztési Osztály 2002 első félévében az ORTT-vel a kisközösségi rádiózás pályázati kiírását és szabályozását készítette elő. A munkát siker koronázta: megszületett a pályázati kiírás. A kistelepülési műsorszórás iránt megnövekedő igényre számítva kidolgozták a kisközösségi rádiózás tanításának tematikáját is.

Modellkísérlet folyik Királdon. A BAZ megyei Közművelődési Intézettel együttműködve zajlik a mintaprogram kialakítása. A helyiek megalakították a Királd Községeért Egyesületet. Tagjai részt vettek Kunbáonyban egy 3 napos képzésen, közös pályázatot írtak, amely a község asszonyai számára nyit távlatokat. Újabb képzésekre vállalkoztak, helyi újságot szerkesztenek, mely június óta megjelenik.

Király-Nagy Éva

GONDOLATOK MOLNÁR TAMÁS FILOZÓFIÁJÁRÓL ÉS AZ AUTORITÁSRÓL

1994 könyvhetén egy különös könyv akadt a kezembe – szerzője Molnár Tamás *filozófus* volt. Addig úgy gondoltam, egy filozófust minimum Heideggernek vagy Lukács Györgynek hívjanak, s el nem tudtam képzelni, hogy valaki ilyen közönséges névvel is válhat érdemleges filozófussá. (Eszembe sem jutott, hogy Nagy László vagy Németh László sem kevésbé extravagáns névvel jegyezte magát.) A jelenséget annyira mulatságosnak találtam, hogy megvettem a könyvet, amelynek nem kevésbé volt furcsa a címe: *Liberális hegemonia*. Elolvastva furcsán éreztem magam: egyrészt nem nagyon értettem, másrészt viszont nagyon is világos volt minden mondata. Nem nagyon értettem, mert addig az én szellemi-intellektuális kályhámot jobbra a marxizmus-leninizmus klasszikusai, meg annak legkülönfélébb utód-képviselői határozták meg, illetve a népi-nemzeti irodalom harmadikutas gondolkodói jelentették számomra a „másként gondolkodást”. Molnár Tamás kályhája pedig egészen másutt helyezkedett el, az előbbivel köszönő viszonyban sem volt, s az utóbbitól is több ponton eltért. Másrészt nagyon furcsa volt, hogy érttem minden mondatát – Molnár Tamás ragyogóan tiszta, világos gondolatmenete a franciás esszé stílusában élvezetesen és szellemesen jelent meg, szerzőjük igen életszerűen gondolkodott, s ez teljesen szemben állt azzal, amit addig *komoly* dolognak tartottam: aki próbálta átrágni magát ifjan Lukács Györgyön, tudja, mire gondolok; ráadásul akkortájt kezdtek bejönni vagy már itt is voltak a posztmodern teoretikusai, s persze, aki adott magára, ezeket olvasta – bevallva-bevallatlanul: nem ritkán kínál és keservvel. Molnár Tamás nyelvezete már-már egyszerű, valójában pedig letisztult nyelv volt, nyilván, mert letisztultak voltak a gondolatai. Könyvében a liberalizmust bírálta igen élesen (elutasítóan), ami szintén meglepett. Természetesen nem voltak illúzióim a nyugattal – ami a nyolcvanas-kilencvenes évekre már nyilvánvalóan azt jelentette, hogy amerikanizmussal – szemben, hiszen az egész népi irodalom harmadikutasága lényegében erről szólt, mégis furcsának tetszett, mert Molnár Tamás attól, hogy ugyan közel fél évszázada az Egyesült Államokban élt, de európai reflexekkel (klasszikus európai reflexekkel), s a legkevésbé sem vált a liberális demokrácia, pluralizmus meg hasonló hívévé, ami pedig addigra kezdett megszokottá válni a hazai közgondolkodás figyelmét megvezető uralkodó médiumok révén (egy kicsi apróbb részletbírálókat, de nincs alternatíva, mert csak rosszabb lehet, mindegyre Churchillt idézve, hogy a demokrácia nem jó, de ennél nincs jobb, Németh László eszménye gyönyörű illúzió, de nem több, stb.). Nehezen értettem meg, miként lehetséges, hogy Molnár Tamás, mindennapjaiban megélve a liberális demokráciát, működésében érzékelve és megtapasztalva a modernitást, két-

ezeréves európai bölcséleti tapasztalata, imponáló tudása, széles szellemi horizontja alapján meghökkentően *konzervatív* konklúzióhoz jut (később tudatosult: katolikus filozófusnak nevezte magát), s egészében utasította el azt a jövőképet, ami pedig itthon addigra ismétlem, kezdte *elfogadhatóvá szoktatni* magát. Mindenesetre ekkortól tudatosan kerestem könyveit, mert Molnár Tamás valami mást tudott, mint amit itthon ösztönös idegenkedésünkkel inkább csak megéreztünk.

Molnár Tamásnak először is helyzeti előnye volt (van). Az ugyanis, hogy közel fél évszázada Amerikában élve – képletesen szólva – megéli a jövőnket. Mintegy félszáz, többnyire angolul, franciául (és most már közel húsz magyarul) megjelent könyve azt a kérdést, problémát értelmezi, hogy merre tart világunk, és hogy ez az irány mit jelent, milyen hatással lehet/lesz az európai hagyományokban(-ból) élő kultúrákra. Könyveiben azt a hiányt töltötte be számomra, amit a konzervatív hazai bölcselők, gondolkodók, filozófusok, írók akkoriban még egyszerűen *helyzetük* miatt nem tudtak betölteni, vagy szükségképpen csak töredékesen voltak erre képesek, sok-sok bizonytalansággal. A „szakirodalom” naprakész ismerete mellett a hazaiak gondolkodásából a társadalmi tapasztalatok sokasága hiányozott legfőképpen, amire pedig létszükségletünk lett volna a rendszerváltozás körüli esztendőkből. Hiszen bármennyire nagyszerű volt is mondjuk Bibó vagy Németh László gondolkodásrendszere, minden érdemükkel együtt is múlttá váltak, amelyekhez ugyan vissza lehetett és kellett is nyúlni, de zajló világunkban már más, frissebb szellemi csapásokra is szükség lett volna. Mint ismeretes, a rendszerváltozásig a „másként gondolkodás” elemi technikai eszközei, a könyvek, folyóiratok, műhelyek, szellemi találkozások elzárt zónának minősültek, utazni legföljebb rövidebb turistautakra mehetek kevesek, de semmiképpen nem kirajzásszerűen. A szellemi frissesség, fürgeség és a másfajta valóság működésének megtapasztalása, illetve ezek együttes hiánya miatt nekem a hazai konzervativizmus akkortájt kissé *porosnak*, avultnak tűnt. Valóban készületlenség (főlkészülhetetlenség) jellemezte azokat az esztendőket, hiszen a megvalósult szocializmus évtizedeiben az említett okok miatt *törvényszerűen* nem tudtak fölőlni másként gondolkodó (szellemileg-intellektuálisan független) nemzedékek (kályhájuk – törvényszerűen a marxizmus és a népi irodalom harmadik utassága maradt, mert behatóbban ab ovo nem ismerhettek mást). Vagyis a létező szocializmus szalámszeletelés és elrekesztő taktikája meghozta fanyarkás gyümölcsét. A konzervatív kicsit túl konzervatív volt, miközben a liberálisabb eszmék a nyolcvanas években furcsa módon erőteljesebben szivároghattak be (a pedagógia, szociológia, pszichológia, filozófia stb. szakirodalmain át).

Válság és nem válság filozófusok általános vélekedése, hogy a 20. századra az európai kultúra egyértelműen elvesztette vezető szerepét; a 20. és főleg a 21. századot az amerikanizmus uralja, amely viszont egyre kevésbé *folytatója* a klasszikus európai hagyományoknak, sokkal inkább *fölváltja* a már nem elég rugalmasnak érzett európaiságot valami mással. A (kultúrantropológiailag keresztény) európai társadalmakban Molnár Tamás szerint a 16. századtól érzékelhető a jobboldal megrendülése (töréspontja a francia felvilágosodás), majd fokozatosan a baloldali gondolkodás veszi át a hegemoniát, melynek súlypontja a 20. század második felére egyértelműen Amerikába tolódik, ahol az 1968-as diáklázadásokhoz köthető dátummal győzelemre jut a radikális baloldali liberalizmus, amely ellenállhatatlanul uralma alá kívánja hajtani és egyre inkább hajtja is az európai és a nem európai kultúrákat, amely jelenséget – udvariasan mostanság – globalizmusnak nevezhetünk, s amely végső céljában – miként a filozófus más könyveiben is megfogalmazza, pl. az *Utópia: örök eretnység*-ben – erőszakos eszközökkel utópiát kíván fölépíteni új típusú elitjével, a technokráciával: az ész abszolutizálásával „végre” a tökéletes társadalmat, ám ezt a tökéletes társadalmat csak a régítől lényegileg különböző új, tökéletesen uniformizált ember-típus kitermelésével és a hagyományok lepusztításával képzelel el. Molnár Tamás provokatív könyveiben, esszéiben ennek a sokak által áhított utópiához elvezető (amerikai típusú) baloldali liberalizmusnak, liberális gondolkodásmódnak a természetrajzát adja, illetve ennek a társadalom különféle szegmenseiben megvalósuló expanzív térnyerését értelmezi. Az *Állam, egyház, társadalom* címűben pl. az állam és az egyház szerepének és funkciójának meggyengülését és ezzel együtt a civil társadalom fokozatos expanzióját, az *Értelmiség alkonyá*-ban az értelmiség szerepének változásait, majd az elit szerepvesztését. Talán legragyogóbb esszéjében, az *Én, Symachus*-ban pedig, mely a 20. század második felének világirodalmi rangú megvalósulása, világunk elgépiesedéséről beszél: szerinte korunk dekadenciája és válsága lényegileg különbözik a megelőző korok válságaitól, mert korábban valamely legyőzésre ítélt szakralitást mindig egy másik szakralitás váltott föl, most először fordult elő, hogy a szakralitást a totális deszakralizáció váltja föl, s megvalósul az ember végzetes elidegenedése önmagától. Az *Én, Symachus* Camus Szisziphosz esszéjének érzékletes, gyönyörű párdarabja: tudja egy világ szükségszerű hanyatlását, elerőtlenedését, és mégsem képes belenyugodni és elfogadni a *realitásokat*.

Az *autoritás és ellenségei* című, most megjelent bölcseleti munkája először 1976-ban az Egyesült Államokban jelent meg, ám jó két évtized alatt sem veszített frissességéből, aktualitásából, sőt egyre inkább érzékelhetjük megállapításainak érvényességét itt, Közép-Európában is; naponta tapasztaljuk, mennyire elképesztő méretekben nyert teret mindennapjainkban a régi autoritások lerombolása, milyen elképesztő (világ)méretekben növekszik az anarc-

hia, s ezzel együtt a jog és jogszokások semmibevétele. Vagyis, miként a filozófus más írásaiban állítja, az amerikanizmus térhódítása ellenállhatatlanul és feltartóztatlanul tör előre; ami 1976-ban még borzongatóan „amerikai” hőbortnak tűnhetett, mára félelmetes világjelen-séggé vált. Az utóbbi két évtizedben – jegyzi meg a szerző előszavában – tanúi lehettünk, mint lazulnak meg a társadalom hagyományos, bevett kötelekei, mint enged utat századunkban az autoritás az engedékenységeknek, mely látszólag az ember szabadságát erősíti, valójában azonban anarchiát okoz. Ráadásul, teszi hozzá nyomatékkal, a régi autoritások megszűntével maga az autoritás *nem* szűnik meg, csupán egy másik (kvázi) autokritás kisajátítja azt.

Mi az autoritás? Erről a liberális gondolkodás (könyvében a Frankfurter Iskolát bírálja részletesebben) ma is egyértelműen elítélően vélekedik: rossz tekintélytisztelő, autokratizmus. Molnár Tamás különbséget tesz az autokrácia/autokratizmus és az autoritás között; eszerint az autoritás egyértelműen pozitív dolog, leginkább (egyszerűsítve) természetes tekintélynek fordítható. Az autoritás védőháló és kötőanyag a társadalmak életében, „együtt tartja az embereket, az a tényező, mely lehetővé teszi nekik, hogy támaszkodjanak egymásra a társadalmi, materiális és kulturális tranzakciók során szükséges sok-sok kölcsönös engedmény közepette” (8). Az autoritás hasonlít a joghoz, de az autoritás nem a szabályok kikényszerítésén alapszik, hanem belső egyetértésen, jóváhagyáson: az ember azért korlátozza vágyait, cselekedeteit, magatartását, mert ésszerűnek tartja az önkorlátozást. „Lényegi vonása, hogy ott *gyakorolják*, ahol máskülönben társadalmi vákuum keletkezne, s hogy *önkéntesen* fogadják el” (31). A legerőteljesebben a családban van jelen, éppen ezért ezt szabályozza legkevésbé a kodifikált jog (nem szükséges jogilag kodifikálni, hogyan működnek, mert a szülő természetes tekintélye szervezi a család életét, s azon a ponton, ahol a család vagy környezetének biztonsága sérülhetne, érvényesíti autoritását, és önkorlátozásra készíti). Autoritásra azért van szükség, mert az emberi társadalom hierarchikus (még a bűnözők között, hippik között is létezik autoritás, mindig van valaki, akinek fontosabb a szava másokénál), a társadalom nem működhet (nem tud működni) *csak* észérvek és kodifikált törvények alapján. Sőt annál hatékonyabb a közösség, a társadalom, minél erősebb az autoritása. Autoritás nélkül nem létezhet csoport, tehát társadalom sem, az egyéni/karizmatikus és az intézményes autoritások szövevényes hálót képeznek a társadalomban, melyek összetartják és organikusá szervezik azt – „az autoritásnak nincs alternatívája; az autoritás a rend és a szabadság megőrzésének kiváltképpen mértéktartó, mivel racionális alapelve” (233) – állapítja meg.

Könyvében Molnár Tamás azt vizsgálja, hogy az engedékenység (liberalizmus, az autonóm ember utópiája) a legfontosabb intézményekbe behatolva miként pusztítja az autoritást, a hagyományos kötelekeket, amelyen a társadalom alapszik, vagyis végső értelemben magát a társa-

dalmat: a családban, az iskolában, az egyházban, a bíróságokon, az üzemekben, az irodalomban és a művészetekben, a hadseregben és az államban. E sokféle autoritás közül a példa kedvéért most csak a család és az iskola autoritásának sérülését, az autonóm ember utópiájának paradoxonát emeljük ki. A gyerek, a diák személyiségi jogait maximálisan védik a törvények (az ember születésénél fogva jó, csak a rossz társadalom rontja el, vagy elég értelmes, és majd megtapasztalva a valóságot ő dönt, *ne akarjon* helyette dönteni más), a törvények túlzott engedékenysége miatt kedvére gorombáskodhat tanáraival (megverheti, ad absurdum lelőheti) – de a tanárt, a hagyományos autoritást már nem védi ugyanezen jog; egy erőteljesebb rendre utasításkor előkerül a pszichológus, aki megmagyarázza, hogy viselkedésével a tanár, a szülő provokálta a gyereket, a jog sem az áldozatot védi, stb. A liberalizált állam vagy olyan törvényeket hoz, s olyan tanterveket kényszerít az iskolákra, amelyek sértik a szülő autoritását (pl. erőteljes szexuális felvilágosítás, a *másság* népszerűsítése, a kábítószer-fogyasztás eltűrése, esetleg támogatása – a szülő kifejezett akarata, erkölcsi normája ellenére), vagy az állam végletes engedékenységgel eltűri, hogy a társadalom más szereplői (leggyakrabban a média) tegyék ugyanezt. Molnár Tamás a baloldali liberalizmus álságos paradoxonait leplezi le sorra: a liberalizmus látszólag emberközpontú, látszólag a személyiség, az individuum maximális védelmét szolgálja, ezért az önkorlátozáson alapuló (autokráciaként értelmezett) autoritást fölmondja, csakhogy mint a fenti példa is mutatja, eközben más szabadságjogokat sért meg, pl. durván és gátlástalanul beavatkozik a család (magán)szférájába. A dolog lényege pedig az, figyelmeztet a szerző, amit a hagyományos autoritást ösellenenségnek tekintők nem hajlandók beismerni, hogy az autoritás nem szüntethető meg: amennyiben a hagyományos (mitologikus) autoritást erőszakosan megszüntetik, ennek *helyét* új autoritás veszi át (hiszen az emberi társadalom hierarchikus), de ez a művi autoritás már nem rendelkezik a régi komplex érvényességével, csak kellekeit bitorolja el.

A 20. század végén két új, radikális hatalom és autoritás jelent meg, a világot behálózó média és a nemzeteken átívelő korporáció. A hagyományos autoritás lebontásában – miként tapasztaljuk – a média játszik vezető szerepet. Maradjunk a gyerek példánál: tömérdek tetszetős, féligazságokat tartalmazó, divatot sulykoló vagy félelmet keltő információval elbizonytalanítja a szülőt, aki ezért már nem *meri* érvényesíteni autoritását; hiszen szakirodalmak sokasága bizonyítja, mennyire könnyen okozhat maradandó károsodásokat gyermekében, egy ferde pillantása kihat egész szexuális életére stb., a gyereket pedig megerősíti abban, hogy pillanatnyi vágyainak kielégítését kikövetelve szembeforduljon szüleivel, és arra kényszeríti, hogy szülei helyett – akiket a média sugalmazására egy rossz társadalom ügynökeinek tekint – a média/divat akaratának engedelmeskedjen. Ebben a pillanatban az történik, hogy nemcsak a szülő autoritását, de a szülő

szerepét is (felelősségét már nem) átveszi a média, beavatkozik az életébe és kedvére átneveli. A média ugyanis „nem csupán az informálás-szórakoztatás-komplexum egy rakoncátlan ága, amellyel ésszerű megállapodásokra juthatunk, hanem új *politikai központ*, erős szövetségesekkel és hűségesen engedelmeskedő tömegközönsséggel; nem csupán a kommunikáció korszakának, hanem az Állam, az intézmények, és a hagyományos erkölcsiség utópiáihlette lerombolása korszakának is a terméke.” A média (az új politikai hatalom eszköze, és maga is politikai hatalom, a hatalom felelőssége nélkül, mert ennek a hatalomnak a) „birtokosai nem abban érdekeltek, hogy igazodjanak az emberiség most fennálló állapotához, hanem az foglalkoztatja őket, hogy új emberiséget hozzanak létre” (221). Az új típusú emberiséghez, a média vezérelte tömegemberhez a régi személyiség integritásának és a hagyományos társadalmi erőtereknek az elbizonytalanításával, föllazításával és megszüntetésével juthat el, melynek fundamentális alapja a személyes/karizmatikus és az intézményes autoritás, tehát ennek szétzilálásával. Vagyis a liberalizmus engedékenysége nem az ember szabadságjogainak, személyiségjogainak védelmét szolgálja, hanem a régi típusú, ellenségnek tekintett emberképet rombolja le szisztematikusan. Az ember belső elbizonytalanodása azonban nem egy új, tökéletes rendhez, hanem káoszhoz, anarchiához vezet, s észre kell vennünk, hogy a régi szabadságkorlátok helyett új, brutálisabb szabadságkorlátokat állít föl. (Pl. „azt állítani, hogy egyedül a tételes jog létezik, miként bírói hagyományunk tartja, egyet jelent azzal, hogy eltűrik fölfegyverzett emberek agresszióját, s közben lefegyverezzük a közösség természetes védelmezőit” 226).

Molnár Tamás szerint az elveszett autoritás talán visszaszerezhető, de nem föltétlenül azon a ponton szerezhető vissza, ahol elveszett, és nem föltétlenül az szerzi vissza, akinek a kezéből kicsúszott. Nem bízhatunk a társadalmi mechanizmus önkorrekciós képességében (a csodavárásban), mondja a filozófus, de kérdés, teszi hozzá, vajon tudatában vagyunk-e az anarchia *valódi* veszélyének, ha a társadalom legfontosabb intézményei már nem támogatják azokat az értékeket, amelyekre a nemzet támaszkodik, s ha a hagyományos autoritás képviselői *nem mernek* élni saját autoritásukkal. Molnár Tamás szerint a „baloldali forradalom immár nem pusztán verbális fenyegetést jelent konzervatív szónokok számára, hanem már-már végére jut a győzelem felé tartó menetelésnek” (226). Provokatív kérdések, provokatív megállapítások – nem panaszkodhatunk, hogy nem kapunk jelzéseket.

„KELL EGY HELY”

A Dunakeszin élő fiatalok körében végzett kérdőíves felmérésről

A kérdőíves felmérés egy modellprogram része, amelyet a Magyar Művelődési Intézet Kutatási Osztálya Dunakeszi Város Önkormányzatával együttműködve, annak megbízásából végez.

Az együttműködés célja: a modellprogram keretén belül olyan új ifjúsági civil szervezet létrejöttelének ösztönzése, segítése, amely működésével hozzájárul ahhoz, hogy a mai fiatalok életlehetőségeikért, lakókörnyezetükért, közösségükért tenni tudó, öntudatos városi polgárokká váljanak.

A társadalmi jelenség, amelyre reflektálunk: Gyorsan változó világunkra jellemző, hogy a mindennapi életnek keretet nyújtó normák is változásban vannak: az alig egy évtizede még érvényesnek tartott életelvek, életstratégiák érvényüket veszítették, és nem alakult még ki új, közmegegyezően alapuló normarendszer. Ez a helyzet különösen veszélyes a fiatalokra nézve, akik jelenleg az ún. generációs élményeiket (a felnőttkori külvilág-, ill. társadalomfelfogásukat) megalapozó tapasztalatszerzés éveiben járnak, s akiknek – az idősebb generációkkal szemben – még emlékeikben élő méltányossági elvek sem segítik a tájékozódását, a világ dolgainak megítélését. A reális lehetőségek és a külvilágból érkező, manapság különösen intenzíven sugallt „ideális” életmódminták közötti különbségek feldolgozásában, a döntések meghozatalában hiányoznak a támaszok. Mindez többnyire ösztönös frusztrációt kelt a fiatalokban, ami súlyosabb esetekben a valóságból való kimenekülés legkülönbözőbb módozatait hívja elő.

A modellprogram elméleti kiindulópontja: A kultúra – úgy is, mint a hétköznapi életet rendező közösségi szokások, kapcsolattartási formák, etikai, esztétikai elvek és gyakorlati megfontolások összessége, és úgy is, mint az ún. magaskultúra – segít eligazodni az életben, segít jobba tenni azt.

A modellprogram megvalósítása: Az első fázisban a városban élő valamennyi 14-22 éves fiatal lakcímére kiküldtük (ill. a helyi lapokban és a kábeltelevízióban is közzétettük) azt a pályázati felhívást, amelyben arra kértük az érintetteket, mutassák be városukat, szűkebb környezetüket, „mit jelent Dunakeszin élni, mire büszkék és mit szégyellnek, stb.” A felhívásra 32 dolgozat érkezett, ezek mindegyike értékes adalék a dunakeszi fiatalokról alkotott képhez. A legjobb pályázatok készítői a modellkísérlet későbbi fázisaiban megfogalmazzák, kidolgozzák, majd létrehozzák és működtetik a városi fiatalok civil szervezetét, az Ifjúsági Centrumot. A mintegy 3600 fiatalnak kiküldött pályázati felhíváshoz kérdőívet is mellékelünk, amelyből a dunakeszi fiatalok közérzetéről, gondjairól, igényeiről, ill. a városhoz kötődésükről kívántunk képet kapni.

A felmérés alapjául szolgáló mintáról:

A válaszadók demográfiai státusza: A kiküldött kérdőíveket a fiatalok 23 %-a küldte vissza, ami – az önkéntesen alapuló vizsgálatok tanúsága szerint – viszonylag nagy arány. A Dunakeszin élő 14-22 éves korosztályban a férfiak aránya 52 %, míg a vizsgálati mintába kerültek között a fiúk aránya csupán 43, a lányoké viszont 57 %. A lányok tehát, úgy látszik, szívesebben vették, hogy megszólították őket. Közülük is a 14 évesek válaszadó kedve volt a legnagyobb (36 %). Viszont a 19 éves lányok válaszoltak a legkisebb arányban (19 %).

„A Dunakeszin élő fiatalok életkori és nemi megoszlása”

1. táblázat

Nem	Férfi		Nő		Σ	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%
14	196	10,2	175	9,9	371	10,1
15	182	9,5	177	10,1	359	9,8
16	218	11,4	179	10,2	397	10,8
17	175	9,2	163	9,2	338	9,2
18	185	9,7	173	9,8	358	9,7
19	236	12,3	192	10,9	428	11,6
20	224	11,7	222	12,6	446	12,1
21	242	12,7	253	14,3	495	13,5
22	254	13,3	228	13,0	482	13,2
Σ	1912	100%	1762	100%	3674	100%

A korcsoportok eloszlása nem teljesen egyenletes, a 18 év fölöttieké valamivel népesebb, mint a fiatalabbaké. A nemek szerinti arány kiegyenlített, a fiúk valamivel többen vannak minden évjáratban, mint a lányok. (Összességében 2%-kal).

„A válaszadók életkori és nemi megoszlása”

2. táblázat

Nem	Férfi			Nő			Σ Σ		
	Szám	A válaszadók %-ában	Saját korcsoportjuk %-ában	Szám	A válaszadók %-ában	Saját korcsoportjuk %-ában	Szám	A válaszadók %-ában	Saját korcsoportjuk %-ában
14	37	10,7	18,9	63	13,6	36,0	100	12,2	27,0
15	47	13,6	25,8	45	9,7	25,4	93	11,3	25,9
16	51	14,7	23,4	54	11,7	30,2	106	12,9	26,7
17	47	13,6	26,9	52	11,3	31,9	100	12,2	29,6
18	45	13,0	24,3	51	11,0	29,4	100	12,2	27,9
19	23	6,6	9,7	37	8,0	19,2	61	7,4	14,3
20	41	11,9	18,3	46	10,0	20,7	89	10,8	20,0
21	28	8,1	11,6	57	12,3	12,3	86	10,5	17,8
22	27	7,8	10,6	57	12,3	25,0	84	10,2	17,4
Σ	346	100	18,1	462	100	26,2	819	100	22,3

*nem azonos a férfiak és a nők összegével, mert nem mindenki jelölte meg a nemét, aki megjelölte az életkorát.

A mintánk 22,3%-os, azonban nem tekinthetjük reprezentatívnak sem a nemek, sem a korcsoportok természetes arányához viszonyítva. A lányok többen küldték vissza a kérdőívet, (+8,1%) mint a fiúk. A 14 és 18 év közötti korosztály fölül-, míg a 19–22 év közötti alulreprezentált. Kírvóan kevesen válaszoltak a 19 évesek (a korcsoport 14,3%-a), különösen a fiúk, közülük feleannyian reagáltak (9,7%), mint a fiúk átlagosan (18,1%). A lányok közül a 14, a fiúk közül a 15 és mindkét nemből a 16-18 év közöttiek válaszoltak a legnagyobb arányban. A mintánkból a természetes arányokat a 14, 16 és 20 éves fiúk, valamint a 15 éves lányok tükrözik.

A mintába azok kerültek bele, akik nyilván nyitottabbak a világra, megszólíthatóbbak, aktívabbak, szeretik elmondani a véleményüket, akiket tehát úgy tekinthetünk, mint e korcsoport és környezetük lehetséges véleményformálóit.

Életkoruknak megfelelően a legtöbben még tanulnak, többségük középiskolában. A 3. táblázat 1., 3., és 4. sorából látható, hogy összesen 704 fő (86,3 %) tanul.

„Mivel foglalkozik?”

3. táblázat

Fő Foglalkozás	Szám	%	A dolgozó státusúak %-ában N=201
Tanul	614	74,8	
Dolgozik	90	11,0	45%
Tanul és dolgozik	83	10,1	41%
Munkanélküli	15	1,8	7%
Tanul és munkanélküli	7	0,9	3%
Katona	6	0,7	4%
Nincs válasz	6	0,7	–
Összesen	821	100	100%

„Hova jár iskolába?”

4. táblázat

Fő Iskolák	Szám	%
Gimnázium, szakközép	409	59,1
Főiskola	86	12,4
Egyetem	72	10,4
Általános	60	8,6
Szaktanulmányok	45	6,5
Tanfolyamok, kurzusok	20	2,8
Összesen	692	100

Ahogy az várható volt, az iskolázottabbak nagyobb arányban válaszoltak, a felsőfokú tanintézménybe járók számarányukon felül (23%), a szaktanulmányok pedig kevesebben (6,5%).

A mintánkba került fiatalok 2,6%-a munkanélküli (15 fő), ez a 201, nem tanulói státusban lévő fiatal 7,5%-a. A Pest megyei Munkaügyi Központtól kapott adatok szerint Dunakeszin a 17–23 éves korosztályban a munkanélküliek száma 79 fő. Ez a 17–23 közötti korosztály 10,5%-a. Örömteli, hogy nincs szignifikáns különbség a munka-

nélküliek válaszolási arányában. Közel annyian küldték vissza a kérdőívet, mint a népességbeli arányuk.

A fiatalok életstratégiája: értékek, minták

Arra a kérdésre, hogy „Mit tart az életében legfontosabbnak, ami nélkül, úgy érzi, nem érdemes élni?”, 93% válaszolt (764 fő). Ez igen magas arány, hisz a válaszadónak át kellett gondolnia életének legfontosabb vonatkozási pontjait. Az érzelmi és a családhoz kapcsolódó értékeket kétszer annyian jelölték (64,3 % és 55 %), mint az utána következő anyagi biztonságot és egészséget (25,5 % és 25,2 %). Hasonló képet mutat, ha a leggyakrabban egymáshoz kapcsolt értékeket vizsgáljuk: az érzelmi + családi értékek kombinációt a válaszadók 15 %-a jelölte, míg az érzelmi + erkölcsi párosítást csak harmaduk (5,2 %). További gyakoribb kapcsolódások: családi + érzelmi + anyagi (5,0 %), családi + érzelmi + erkölcsi (4,1 %), családi + anyagi (4,1 %). Az „egyéb” említések közül talán az volt a legérdekesebb (s természetesen a legkevésbé kódolható), amelyik arra a kérdésre, hogy mit tart az életben a legfontosabbnak, ami nélkül, úgy érzi, nem tud élni, egyetlen mondattal válaszolt: „Egyiptom megtekintése”.

„Az életében legfontosabb értékek”

5. táblázat

Értékek	Jelölések száma	A válaszadókra számított arány
Érzelmi értékek (szeretet, barátság, hűség, szerelem stb.)	492	64,3
Családhoz kapcsolódó értékek (gyerek- szülő-, párcapcsolat stb.)	452	59,1
Anyagi biztonság (pénz, ház, lakás stb.)	195	25,5
Egészség, erőnlét, sport	193	25,2
Erkölcsi értékek (becsület, jóság, szabadság, boldogság stb.)	171	22,3
Élvezetek, szórakozás	91	11,9
Hivatással, foglalkozással, munkával kapcsolatos értékek	86	11,2
Művészeti, kulturális értékek	56	7,3
Egyéb	14	1,8

A példaképre vonatkozó kérdésre a 821-ből 790-en (96,2 %) válaszoltak. Közülük 416-an (47,3 %) állították, hogy van példaképük. Akiknek van, a szülőket említették első helyen (19,2 %), s az utánuk következő sportolókra, énekesekre, barátokra csak harmadannyian (vagy még kevesebben) szavaztak. Az utóbbi időben sokat olvashattunk a tévés személyiségek – különösen a fiatalok körében tapasztalható – mindenható szerepéről. Szerencsére, ezt a vélelmet felmérésünk a legkevésbé sem igazolja. A tévések 8 jelöléssel az utolsó helyen állnak. A kérdés jellegéből következően magas a kategóriákba nem sorolható válaszok száma. Többen említették Jézust, írókat, festőket, a magyar történelem jelentős alakjait. Egy 16 éves lány viszont *H. Adolfot*, *Ch. Gevarát* és *Koppányt* választotta példaképül – így, ebben a sorrendben.

„Van-e példaképe?”

6. táblázat

Példakép	Jelölések száma	A válaszadókra számított arány
Szülő, egyéb családtag	152	19,2
Sportoló	53	6,7
Énekes	43	5,4
Barát	33	4,1
Más	33	4,1
Színész, filmszínész	26	3,2
Ismerős	22	2,7
Regényalak	22	2,7
Rokon	20	2,4
Politikus	13	1,6
Tanár	10	1,2
Tévés személyiség	8	1,0

A fiataloknak nemcsak a jövőről alkotott képét, de jelenlegi élet-stratégiáját is jól jellemzi a vágyott életforma. Arra a kérdésre, hogy „Ismer-e olyan életformát, amelyenre vágyik?”, 770 (93,7 %) érvényes válasz érkezett. Közülük 506-an (65,7 %) választották azt, hogy igen, van ilyen életforma. A vágyott életforma jellemzőjeként legtöbbször az anyagi jólétet jelölték (31,8 %), a harmonikus családi életet 5 %-kal kevesebben. A lista az egészséges életmódig (12,5 %) egyenletes eloszlású, az ezt követő élvezetekre, szórakozásra csupán fele ennyien (5 %) szavaztak. A művelődés, a kultúra leértékelődését mutatja vizsgálatunk is, azt az életformát, melyet a művelődés, kulturálódás jellemez, csupán 13-an (1,6 %) választották.

„Ismer-e olyan életformát, amelyenre vágyik?”

7. táblázat

Életforma	Jelölések száma	A válaszadókra számított arány
Anyagi jólét, gondtalan élet	245	31,8
Harmonikus családi élet	202	26,2
Individuális életforma	154	20,0
Érzelmek hangsúlyozása	152	19,7
Megtalált hivatás, jó munkahely	105	13,6
Egészséges életmód	97	12,5
Élvezetek, szórakozás	39	5,0
Egyéb	24	3,1
Művelődés, kulturálódás	13	1,6

Vajon honnan származnak a fiatalok életmintái? Az ezt tudakoló kérdésünkre 453 érvényes válasz érkezett. (Ebből a kérdéscsoportból egyébként a legkevesebb: 55,5 %). A válaszok azt mutatják, hogy még a családtagoknál (36,4 %) is meghatározóbb a barátok szerepe (37,9 %). Ez a tény is kiemeli a kortárs csoportok (s az azokban uralkodó értékrend) fontosságát. Feltűnően sokan (18,5 %) említették viszont, hogy a vágyott életformát nem holmi külső forrásból ismerték meg, hanem „az életet figyelve maguk találták ki”, hogy minták helyett inkább saját tapasztalatból (esetleg az álmaikból) merítettek. A tévé, úgy látszik, ebben az összefüggésben sem játszik különösebben fontos szerepet, az életminták fontossági sorrendjében az utolsó (5,5 %). Ha összevetjük (és összevonjuk) a példaképekre és az életforma-minta forrásaira vonatkozó jelölések számát, a válaszolók több, mint fele a család

(szülők, családtagok, rokonok) szerepét tartotta elsődlegesnek. Érdekes viszont, hogy míg a válaszolóknak csak 47,3 %-a állította, hogy van példaképe, ennél jóval többen (65,7 %) mondták magukról, hogy „igen, ismernek olyan életformát, amelyenre vágyunk”. Talán a „életforma” kifejezés közelebb állt hozzájuk, mint a kissé patetikusabb hangzó „példakép”?

„Honnan ismeri ezt az életformát?”

8. táblázat

Életforma-minták forrásai	Jelölések száma	A válaszadókra számított arány
Barátoktól	172	37,9
Családtagoktól	165	36,4
Filmekből	97	21,4
Saját kútfőből	84	18,5
Rokonoktól	68	15,0
Regényekből	53	11,6
Újságból	41	9,0
Tévéből	25	5,5

„A példaképek és az életforma együttes formái”

9. táblázat

Példaképek – Életforma-minták forrásai	Példakép (a válaszadókra számított arány)	Életforma-minta (a válaszadókra számított arány)
Szülő, családtag, rokon	21,6	51,4
Barát	4,1	37,9
Színész, film, tévé, énekes	9,6	26,9
Saját kútfő, más	4,1	18,5
Regényhős, regény	2,7	11,6
Politikus, újság	1,6	9,0
Sportoló	6,1	–
Ismerős	2,7	–
Tanár	1,2	–

Végül hasonlítsuk össze a választott értékekre és a vágyott életformára adott válaszokat (10. táblázat). Érdekes, hogy míg az értékek sorában az érzelmi állnak az első helyen, s utána következnek a családiak, majd az anyagiak, az életforma megítélésében az anyagi jólét kerül az első, a harmonikus családi élet a második, s az individuális életforma a harmadik helyre.

Értékek és a vágyott életforma”

10. táblázat

Értékek →	Jelölések száma	← Életforma	
Érzelmi (szeretet, barátság stb.)	492	245	anyagi jólét
Családi (gyerek, szülő, párkapcsolat)	452	202	harmonikus családi élet
Anyagi (pénz, ház, lakás)	195	154	individuális életforma
Egészség, erőnlét, sport	193	152	érzelmek hangsúlyozása
Erkölcsi értékek (becsület, jóság stb.)	171	105	megtalált hivatás, jó munkahely
Élvezetek, szórakozás	91	97	egészséges életmód
Hivatással, munkával kapcsolatos	86	39	élvezetek, szórakozás
Művészeti, kulturális	56	13	művelődés, kulturálódás

Az értékek közül – életformaként – felértékelődnek az anyagiak, s a munkával, a hivatással kapcsolatosak, és

leértékelődnek az érzelmiak; és az egészséges életmódhoz kötődök. Csak a skála utolsó helyén változatlan a sorrend: a művészeti, kulturális értékek együttállnak a művelődéssel és kulturálódással.

Szabadidő, szórakozás:

Vajon a szabadidős tevékenységek körében is az utolsó helyre sorolódik a művelődés, a kultúra? Ha a rendszeres tevékenységek listáját elemezzük, akkor nem különösből meglepő, hogy a tévénézés és a könnyűzenehallgatás vezeti a sort, viszont figyelemre méltó a házimunkát végzők magas aránya (57,5 %), ami, úgy véljük, ha áttételesen is, arra a már többször emlegetett tényre utal, hogy ebben a korosztályban még minden szempontból meghatározó a család (a közös tevékenységek) szerepe. Előkelő helyen áll a listán a csavargás (51,5 %), igaz, mindjárt utána a hagyományos kultúra talán utolsó fellegvára, a könyvolvasás következik (50,2 %). Az „egyéb” kategóriában sokan említették a tanulást, a nyelvtanulást, a táncot stb. Mindezeket figyelembe véve, úgy látszik, nem is annyira a kultúra leértékelődéséről, mint inkább átértékelődéséről beszélhetünk.

„Rendszeres tevékenységei”

11. táblázat

Tevékenységek	Jelölések száma	A válaszadókra számított arány
tévénézés	607	74,2
könnyűzene-hallgatás	572	69,8
házimunka	470	57,5
csavargás	419	51,5
könyvolvasás	411	50,2
sportolás	408	49,9
újságolvasás	385	47,0
számítógépezés	346	42,4
videózás	319	39,0
heverés	249	30,5
ház körüli munka	246	30,0
kirándulás	234	28,6
internetezés	221	27,0
egyéb	153	18,7
komolyzene-hallgatás	111	13,6
kézimunka	75	9,2
maszekolás	54	6,6
játékautomatázás	24	2,9
hicciklizés	10	1,2

A szabadidő eltöltésének helyszíneire vonatkozó válaszok elemzésekor az előzőhöz hasonló képet kapunk. Vezet a hagyományos kultúra másik – különösen a fiatalok körében népszerű – fellegvára, a mozi (58,1 %), s második helyen áll az otthon, a család (57,7 %). (Itt is meg kell jegyeznünk, hogy Dunakeszin, mióta „a régi jó Rákóczi” bezárták, egyáltalán nincs mozi.) Biztató viszont, hogy a megkérdezett fiataloknak több mint a fele szívesen tölti szabadidejét a szabadban. A „másutt” kategóriában a legtöbben a társaságot, a baráti, haveri kört említették, ezzel is jelezvén, hogy nem az a fontos, hol töltik a szabadidejüket, hanem az, hogy kivel vagy kikkel. A bevásárlóközpontok előkelő helyezése természetesen nem azt jelenti, hogy a fiatalok ide vásárolni járnának, sokkal

inkább azt, hogy ezek afféle találkahelyként működnek, ahova – minden előzetes szervezés nélkül – csak úgy el lehet menni, s ott hasonszórú, csellengő fiatalokkal lehet találkozni. A plaza egy hely, ahol még minden nagy kaland megeshet...

„Hol tölti a szabadidejét?”

12. táblázat

Helyszínek	Jelölések száma	A válaszadókra számított arány
Moziban	473	58,1
Otthon, a családban	470	57,7
Szabadban	419	51,5
Bevásárlóközpontban	269	33,0
Kávéházban	212	26,0
Színházban	210	25,8
Pizzériában	200	24,6
Diszkóban	173	21,3
Sportintézményben	162	19,9
Könnyűzenei koncerten	156	19,2
Másutt	148	18,2
Uszodában	143	17,6
Rokonságban	133	16,4
Könyvtárban	105	12,9
Edzőteremben	103	12,7
Múzeumban	78	9,6
Sörözőben	72	8,8
Játékkeremben	39	4,8
Komolyzenei koncerten	38	4,7
Templomban	37	4,6
Borozóban	33	4,0
Művelődési házban	7	0,9

„A lakóhelyen kívül is látogatott intézmények”

13. táblázat

Hol tölti a szabadidejét?	Nemcsak a lakóhelyén látogatja
Mozi	584
Bevásárlóközpont	488
Kávéház	196
Színház	289
Pizzeria	271
Diszko	228
Sportintézmény	145
Könnyűzenei koncert	182
Uszoda	196
Könyvtár	128
Edzőterem	75
Múzeum	162
Söröző	93
Játékkerem	51
Komolyzenei koncert	42
Templom	43
Borozó	42
Művelődési ház	16

A 13. táblázatból látszik, hogy a kávéházat, a sportintézményt és az edzőtermet leszámítva, valamennyi szabadidős intézményt nagyobb számban látogatják lakóhelyükön kívül. Talán azért, mert vagy nem találnak a lakóhelyükön ilyet (pl. mozi), vagy ha találnak is, az nem elégíti ki teljes mértékben az igényeiket. Más megközelítésben persze azt is mondhatjuk, hogy a fiatalok kávéhá-

zat, sportintézményt, edzőtermet szívesebben használnak helyben, tehát az önkormányzatnak elsősorban ilyen jellegű intézmények létesítésére kellene ösztönöznie a vállalkozókat.

A dunakeszi fiatalok kulturális ellátottsága egyértelműen rossznak mondható. Sok jel mutat erre. Arra a kérdésre például, „Hol tölti a szabadidejét”, a fiataloknak csupán 0,9 %-a említette a művelődési házat. Ez a hasonló vizsgálatok tapasztalata szerint rendkívül alacsony arány. Más településeken a művelődési házat (a könyvtárhoz hasonlóan) az 5 %-os mezőben szokták emlegetni. (Egyébként a könyvtárat Dunakeszin is 12,9 %-ban választották.) „A mi hiányzik leginkább a fiataloknak?” kérdésre a válaszolók több mint a fele a szórakozási, a kulturális és sportlehetőségeket (ezen belül is az uszodát) említette. Legtöbbször a mozit, az ifjúsági szórakozóhelyeket, a klubokat hiányolták. A nagyszámú „egyéb” említések közül a leggyakoribbak: munkalehetőség, diákmunka (ez érthető is, hiszen a Pest megyei Munkaügyi Központtól kapott kimutatásból tudjuk, hogy a 17–22 éves korosztály 10,5 %-a munkanélküli), lakás, kedvezményes kölcsönök, közösségi rendezvények, kulturális magazin, ifjúsági centrum (a válaszokból kitűnik, hogy a fiatalok leginkább egy – a bevásárlóközpontok mintájára épült – kulturális központot hiányolnak, ahol egy helyen minden megtalálható). Egy tizenéves szerint „a fiataloknak elsősorban szeretetre és törődésre lenne szükségük”, egy másik így fogalmazott: „több szabadság kellene, kevesebb szidás; nyugalom, hogy ne legyek mindenhol elküldve”. Volt, akinek egy fal hiányzott, amelyre „nyugodtan lehetne firkálni”, de valószínűleg sokak véleményét fogalmazta meg az a fiatal is, aki ezt írta: „csupán egy hely kellene nekünk a diszkón kívül, ahol normális körülmények között összegyűlhetnénk és beszélgethetnénk”. Ha figyelembe vesszük, hogy az ifjúság művelődésével foglalkozó egyetlen „hivatásos intézményt”, a művelődési házat a 821 válaszadóból összesen heten (0,9 %) látogatják, akkor különösen megszívlelendő ez a „kell egy hely” kívánság.

„Mi hiányzik?”

14. táblázat

Mi hiányzik a fiataloknak?	Jelölések száma	Százalék
szórakozóhelyek (étterem, kávéház, diszkó stb.)	398	51,6
kulturális lehetőségek (mozi, színház, klub stb.)	388	50,3
külön: fedett uszoda, strand	232	30,1
sportolási lehetőségek	206	26,7
szép természeti környezet	80	10,4
helyközi közlekedés fejlesztése	53	6,9
helyi közlekedés fejlesztése	51	6,6
közművek, fejlesztésük	44	5,7
kereskedelmi hálózat, fejlesztése	36	4,7
városközpont, agora	34	4,4
szép épített környezet	23	3,0
semmi sem hiányzik	8	1,0
egyéb	105	13,6

Utazás, nyelvtudás

A fiatalok szemléletmódjára, műveltségére, világlátására, érvényesülési lehetőségeire, stb. (vagy más szempontból a család anyagi helyzetére) is jellemző, hogy jártak-e már külföldön, s ha igen, hol. A 821 válaszadó közül 696 fő (85,2 %) már járt külföldön. Ennél a kérdésnél egyébként igen alacsony volt a választ megtagadók aránya (0,5 %). Többségük nemcsak az egykori szocialista országokban, de „nyugaton” – vagy inkább mondjuk így: az EU-tagországokban – is járt. Érdekes, hogy azok száma, akik csak Nyugat-Európában jártak, több mint háromszorosa azokénak, akik „csak” Kelet-Európában, a volt szocialista országokban jártak. Elég magas (4,7 %) az Amerikát és más egzotikus kontinentet (Ausztrália, Afrika) látottak száma, ami egyértelműen ezeknek a családoknak a jó anyagi helyzetére utal.

„Külföldi utazás”

15. táblázat

Hol járt?	Jelölések száma	Százalék
volt szocialista + EU tagországokban	409	50,0
csak Ny.E-ban, EU tagországokban	172	21,0
csak a volt szocialista országokban	50	6,1
fentiek + Amerika	37	4,5
fentiekén kívül	2	0,2

A nyelvtudás is ehhez a kérdéskörhöz kapcsolódik, bár a válaszok a nyelvtudás szintjéről nem sokat árulnak el, hiszen a középiskolába járó fiatalok mindegyike – kötelezően – tanul valamilyen idegen nyelvet. Talán a megfogalmazás sem volt túlságosan szerencsés, sokan oda is írták a kérdés mellé, „beszélni ugyan nem beszélem a nyelvet, csak tanulom”. A megkérdezettek 82,7 %-a „beszél” valamilyen idegen nyelven. Legtöbbször az angolt (82,4 %) és a németet (53,1 %) említették, ezután következik a francia (8,8 %), az olasz (4,3 %), az orosz és a spanyol nyelv (mindkettő 2,4 %).

Társas kapcsolatok

A megkérdezettek többségének (58,8 %) nincs állandó partnere, ami figyelembe véve életkorukat, természetes is. Annál többüknek van „jóbarátja” (91,3 %). A barátok száma változó, legtöbbször (24,2 %) két barátot említettek, egy barátot 23,9 %-uk, hármat 21,3 %-uk. A „három jóbarát” mágikus számnak bizonyult. Ennél többet, négy barátot ugyanis már csak harmadannyian (9,3 %) említettek. Valószínűleg igaza van annak a fiatalnak, aki a kérdéshez a következő megjegyzést fűzte: „szerintem igazi jóbarát csak egy van”. „Tágabb baráti körrel” a megkérdezettek 88,1 %-a rendelkezik, legtöbbször (18 %) tíz főre, közel ennyien (16 %) 20 főre becsülték tágabb baráti társaságukat.

Biztonságérzet, védettség

A kérdőívet visszaküldő fiatalokról általában elmondható, hogy életüket biztonságban tudják. Nyilván az életkor áldásának köszönhetően is, a megkérdezettek harmadrésze azt válaszolta, hogy még nem került konfliktushelyzetbe. (Erre a kérdésre a megkérdezetteknek csupán 2 %-a nem válaszolt.)

„Került-e már konfliktus-helyzetbe?”

16. táblázat

	Jelölések száma (fő)	A válaszadókra számított arány (%)	A teljes mintára számított arány (%)
igen	535	66	65
nem	273	34	33
összes válaszoló	808	100	
nem válaszolt	13		2
teljes minta	821		100

Azok közül, akik már kerültek konfliktus-helyzetbe, életkoruknak megfelelően, legtöbben iskolai, szerelmi és családi konfliktusokat éltek meg. Bizonyára a válaszadók életkori sajátossága az is, hogy munkahelyi konfliktusba csupán 8, pénzügyibe pedig csupán 1 %-uk került. A személytelen százalékok mögötti titkokba enged bepillantást annak a 16 éves kislánynak a megható válasza, aki nek melleleg Micimackó a példaképe, s aki mindennapi gondjaként említi: „egyedül nem tudok otthonról elmenni, mert eltévednék”. Százalékszámításnál az egyes konfliktusokat említők arányát egyrészt a már konfliktust megélték (535 fő) számával, másrészt az értékelhető választ adók (808 fő) számával vetettük össze.

„Milyen konfliktusba került?”

17. táblázat

Konfliktusok jellege	Jelölések száma	A konfliktust megélték százalékában	Az értékelhető választ adók százalékában
Iskolai	209	39	26
Szerelmi	195	36	24
Családi	166	31	21
Baráti	121	23	15
Munkahelyi	44	8	5
Egyéb	26	5	3
Pénzügyi	6	1	0

A kérdőív 12. kérdésében a fiatalokat konfliktusaikról faggattuk, a következő kérdésben, az előzőek folytatásaként, pedig azt kérdeztük: „Mikor bajba került, kihez fordult?” A kérdőív megfogalmazásakor a konfliktus és a baj szót egymás szinonimájaként használtuk. Érdekes, hogy a fiatalok különbséget tettek a két kifejezés között. A konfliktust, minden bizonnyal nehezebb helyzetnek tartották, mint a bajt, mert míg az előbbi kérdésnél a teljes minta fiataljainak 33 %-a jelölte azt a válaszlehetőséget, hogy „még nem került konfliktus-helyzetbe” és 2 %-uk minden válasz nélkül hagyta a kérdést, addig arra, hogy baj esetén kihez fordult, a megkérdezettek 11 %-a nem válaszolt. Másszóval: a „konfliktus” szót elutasítók 75 %-a érintve érezte magát a „bajba jutás”-ról szóló kérdéssel. Mindenesetre a fiatalok magánéleti biztonságát jelözi, hogy a válaszadók mindössze 1 %-a válaszolta, hogy baj esetén eddig senkihez sem fordult. A bajba jutottak elsősorban a családhoz (65 %) és a barátokhoz (56 %) fordultak, ebben az életkorban, úgy látszik, a párkapcsolatoknak még kisebb a szerepük (18 %). A barátok nagyszámú említése ismét felhívja a figyelmünket a kortársi csoportok szerepére.

„Fordult e valakihez a bajban?”

18. táblázat

	A kérdőívet kitöltők közül (fő)	A válaszadókra számított arány (%)	A teljes mintára számított arány (%)
fordult valakihez	731	100	89
nem fordult senkihez	2	0	0
összes válaszoló	733	100	
nem válaszolt	88		1
teljes minta	821		100

„Kihez fordult?”

19. táblázat

Akihez fordult	Jelölések száma (fő)	A „bajba jutottakra” (733 fő) számított arány
Családtaghoz	476	65
Baráthoz	414	56
Szerelméhez	129	18
Segítő intézményhez	14	2
Máshoz	5	1
Senkihez	2	0

A kérdőívben említett segítő intézmények:

1. Madarász utcai Gyermekkórház
2. Újpesti Kórház Gyermekszakorvosi Rendelőintézet
3. Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet (Nyéki út)
4. Dunakeszi Katolikus Ifjúsági Kör (a Jézus Szíve Plébánián működik)
5. Polgármesteri Hivatal szociális osztálya
6. Iskolapszichológus (csak a Radnóti Miklós Gimnáziumnak van saját iskolapszichológusa)

Veszélyeztetettség: dohányzás, ital, kábítószer

Az, hogy az általunk vizsgált mintában a fiataloknak csupán 12,7 %-a dohányzik rendszeresen, s 65,6 %-uk soha, hogy a rendszeresen alkoholt fogyasztók száma csupán 0,2 %, öröndetes. Mint ahogy az is, hogy a rendszeres dohányzók általában 16 év fölöttiek, rendszeres alkoholfogyasztónak pedig csupán két fiatal mondta magát. A megkérdezettek 96,5 %-a soha nem fogyasztott kábítószer. Persze, mint már említettük, a vizsgálat jellegéből adódik, hogy a kérdőívet kitöltők és visszaküldők között bizonyára hiába keressük az önpusztító módon dohányzó, a rendszeresen alkoholizáló és kábítószerrel fiatalokat. Az ő földéítésükre más módszereket kell választanunk.

„Dohányzás”

20. táblázat

Dohányzik?	Válaszadók száma	Százalék
soha	534	65,6
alkalmanként	177	21,7
rendszeresen	103	12,7
összesen	814	100

„Alkoholfogyasztás”

21. táblázat

Fogyaszt-e alkoholt?	Válaszadók száma	Százalék
soha	275	33,6
alkalmanként	542	66,2
rendszeresen	2	0,2
összesen	814	100

A városhoz kötődés

Mint arra már a bevezetőben is utaltunk, a felmérés egy modellprogram része, amelynek az a végső célja, hogy a fiatalok életlehetőségeikért, lakókörnyezetükért, közösségükért tenni tudó, öntudatos városi polgárokká váljanak. Ezért a kérdőív összeállításakor elsősorban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy az ifjúság mennyire kötődik a városhoz: jól érzi-e magát, vagy inkább elköltözne, mire büszke, s mi hiányzik neki leginkább, városi polgárnak vallja-e magát, vagy inkább másutt keresné a boldogulását. Végső soron tehát azt kutattuk, hogy a városhoz kötődést milyen tényezők befolyásolják a leginkább. Mindenek előtt meg kell említenünk, hogy erre a kérdéscsoportra igen nagy volt a válaszolási hajlandóság (általában 96-98%). Arra a kérdésre, hogy „Jól érzi-e magát a városban?”, a megkérdezettek 86,7%-a igennel válaszolt, ami, úgy véljük igen magas arány. Ugyanakkor a válaszolók mintegy 30%-a „szívesen elköltözne innen”. Az előbbi, a „jól érzi-e magát” kérdéshez hasonló arányú választ kaptunk a „Dunakeszi polgárnak vallja-e magát?” kérdésre is: a megkérdezettek 86,4%-a dunakeszi polgárnak tartja magát. Ami, megítélésünk szerint, megint csak magas arány. Viszont – ahogy azt korábbi elemzésünkben már kimutattuk – a megkérdezett fiataloknak több mint a fele hiányolta a megfelelő kulturális, szórakozási és sportolási lehetőségeket.

„A városhoz kötődés”

22. táblázat

Mióta él Dunakeszin?	Jól érzi magát?		Szívesen elköltözne?		Dunakeszi polgárnak vallja magát?	
	igen	nem	igen	nem	igen	nem
itt született	437	391	33	111	319	30
legalább 10 éve	240	201	27	77	153	34
legalább 5 éve	74	60	11	22	50	19
kevesebb mint 5 éve	58	41	14	24	33	24
összesen	809	693	85	234	555	107

„Mire a legbüszkébb?”

23. táblázat

Mire a legbüszkébb?	Jelölések száma	Százalék
Helyi közösségekre (iskola, klub, zenekar, baráti kör, stb.)	258	46,0
Lakóhelyére (szülőház, utca, tér, Duna-part, stb.)	164	29,2
A löversenypályára, a repülőtérre	91	16,2
Dunakeszi múltjára, személyekre, épületekre, tört. nevezetességekre	41	7,3
Itt élő híres emberekre	40	7,1
A csendre, a nyugodt környezetre	38	6,8
Másra	36	6,4
Semmire	25	4,5
Mindenre	21	3,7

A 22. összehasonlító táblázatból világosan kitűnik, hogy minél régebb óta lakik valaki a városban, annál jobban érzi magát, s annál inkább kötődik ide. Akik itt

születtek, azok érzik magukat a legjobban, ők mutatják a legkisebb hajlandóságot az elköltözésre, s közülük vallják legtöbben „dunakeszi polgárnak” magukat. A „Mire a legbüszkébb a városban?” kérdésre a megkérdezettek fele valamelyik helyi közösséget, főként iskoláját említette (23. táblázat). Az „érzelmi szálak” ebben az esetben is nyilvánvalóak. A városhoz kötődés tehát valami meghatározhatatlan állagú, színekből, ízekből, illatokból szövődő, láthatatlan fonadék, amely főként a gyermekkorhoz kapcsolódik, s melynek éppen ezért kevés köze van a fiatal mai – jó vagy rossz – élményeihez. Másszóval azt is mondhatnánk, hogy minél kritikusabb valaki a városhoz, annál erősebb érzelmi viszonyban áll vele. Ez a különös kapcsolat jól nyomon követhető a bevezetőben említett pályázatokban. Egyik válaszadó egy érdekes ellentmondásra is rámutatott: tudja, ha minden álma teljesülne (sűríténék a buszjáratokat, új boltok, szórakozóhelyek, diszkók stb. épülnének), Dunakeszi éppen legfőbb vonzerjét: csendes, nyugodt, kicsit álmos kisváros jellegét veszítené el.

FELHÍVÁS

ÁMK Vándorgyűlés

Az Általános Művelődési Központok Országos Egyesülete 12. alkalommal szervezi meg országos őszi találkozóját. Ebben az évben a Sármelléki ÁMK ad helyet a vándorgyűlésnek.

A szakmai programokon túl szeretnénk bemutatni a szervező intézmény működését, és lehetőséget biztosítani a kollégáknak arra, hogy a körmékkal is megismerkedhessenek.

Tisztelettel meghívjuk Önt és munkatársait rendezvényünkre, amelyre sok szeretettel várjuk!

A vándorgyűlés időpontja: 2002. november 7-8-9.

Részvételi díj: ÁMK Egyesületi tagoknak 10.000 Ft/fő
nem egyesületi tagoknak 12.000 Ft/fő

A részvételi díj összege tartalmazza a programok költségét, az étkezés és a szállás díját. (A szállás magánházaknál kialakított apartmanokban és fürdőszobás szobákban történik.) Természetesen – igény szerint – biztosított már előző nap is a szállás és a vacsora, ez többletköltséget jelent.

A konferenciával kapcsolatos információk Hortobágyiné Török Ritától kérhetők az (1)380-6218-as telefonszámon.

A HATVANI FIATALOK ÉLETFELFOGÁSA ÉS ÉRDEKLŐDÉSE

Az „IC projekter” az MMI Kutatási Osztálya 2001-ben indította, mint kutatásra épülő módszertani kísérletet. Egy – önkéntes fiatalok által felépített és működtetett, folyamatosan bővítendő, internet alapú – Ifjúsági Tudáscentrum létrehozására irányul, amely a település fiatalsága számára nyitott, interaktív klubként működik¹.

A gyakorlati munka két városban, Dunakeszin (2001 novemberétől) és Hatvanban (2002 júliusától) folyik, az Önkormányzat felkérésére, helyi szakemberekkel közösen. Partnereink: Dunakeszin az Ifjúsági- és Sport Bizottság, a Művelődési Osztály, valamint a József Attila Művelődési Központ, Hatvanban a Grassalkovich Művelődési Központ.

Mind a két településen a város összes fiatalját megszólítottuk (Dunakeszin a 14 és 22, Hatvanban a 15 és 22 év közöttieket). Postai úton eljuttattunk egy leírást a kezdeményezésről, egy pályázati felhívást és egy önkéntesek kérdőívet. A pályázattal az önkéntesek első csoportját választottuk ki, a kérdőívek a fiatalok megismerésén túl az IC adatbázisához is kiindulópontként szolgálnak. Jelen dolgozat a hatvani kérdőívek alapján készült. A feldolgozást még nem fejeztük be, sőt annak csak az elején tartunk. Úgy gondoltuk azonban, hogy nem haszontalan, ha már „menet közben” tájékoztatjuk az olvasókat, tekintettel a kutatás hiánypótló jellegére.

A minta némiképp eltér a dunakeszitől. Már ez az eltérés is jelzi a két hasonló nagyságú város szociokulturális karakterében meglévő különbségeket, (amely külön tanulmányt igényel). Először is harmad akkora (270 fő), ami azt jelenti, hogy az itteni fiatalok 8%-a reagált a megszólításra.

Komoly – szakmai megfontolásokat igénylő – kérdések merülnek fel már ennek kapcsán is. Jelenti-e ez azt, hogy a hatvani fiatalok kevésbé aktívak, kevésbé érdeklődők, kevésbé nyitottak? Vagy azt jelenti, hogy bátortalanabbak, beletörődőbbek, kevesebb az önbizalmuk, kevésbé hiszik, hogy számít a véleményük, érdeklődésük, gondjuk-bajuk, akarásuk?

Helyismeretem alapján hajlok az utóbbira, s arra a feltetelezésre, hogy ők még több lépcsőben közelíthetők meg, mint a dunakesziek, de nem kevés aktivitás szunnyad bennük. A minta összetételét tekintve azonban az első hipotézis sem vethető el teljesen. Túl magas a köztudottan aktívabb és kulturálisan motiváltabb lányok aránya (fiúk 1/3, lányok 2/3). Jóval többen válaszoltak a 18 év alattiak közül (61%), s 21 év fölött mintha elvágták volna, összesen heten küldték vissza a kérdőívet. Később még kitérünk rá, hogy több mutató is jelzi, hogy a fiata-

lok korán felnőtt státusban érzik magukat, s viselkedésük a felnőttek zártabb mintáihoz igazodik.

A minta korcsoportos és nemi összetétele

1. táblázat

Fő Kor	Férfi			Nő			ΣΣ	
	Szám	%	A Σ%-ában	Szám	%	A Σ%-ában	Szám	%
15	9	9	3,3	17	10	6,3	26	9,6
16	20	21	7,4	35	20	13,0	55	20,4
17	18	19	6,7	31	18	11,5	49	18,1
18	14	15	5,2	22	13	8,1	36	13,3
19	12	12	4,4	19	11	7,0	31	11,5
20	12	12	4,4	24	14	8,9	36	13,3
21	9	9	3,3	21	12	7,8	30	11,2
22	3	3	1,2	4	2	1,5	7	2,6
Σ	97	100	35,9	173	100	64,1	270	100

Eszerint a mentalitás szerint a tanulói élethelyzet megszűnésével vége szakad a fiatalságnak is. A tanulói státusban lévők természetes arányukhoz képest túlsúlyban vannak, a minta 3/4 részét adják.

A minta státus szerinti összetétele

2. táblázat

Fő Státus	Férfi		Nő		ΣΣ	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%
Tanulói státusban van	71	73	131	76	202	75
Felnőtt státusban van	26	27	42	24	68	25
Σ	97	100	173	100	270	100

Arra is következtethetünk, hogy átlagosan korábban kerülnek felnőtt státusba, mint a dunakeszi fiatalok, különösen a lányok. A mintából a 17 év fölöttiek fele, a 18 év fölöttiek közel 2/3-a már nem tanul (Dunakeszin 50%).

Magasabb a munkanélküliek aránya, különösen a nők között, s korai bezárulásra utal, hogy nagyon kevesen tanulnak munka mellett (28%).

A felnőtt státusúak megoszlása

3. táblázat

Fő	Férfi		Nő		ΣΣ	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%
Mit csinál						
Dolgozik	13	50	15	36	28	41
Dolgozik és tanul	11	42	8	19	19	28
Munkanélküli	2	8	17	41	19	28
Gyēs	–	–	2	4	2	3
Σ	26	100	42	100	68	100

Összességében elmondhatjuk, hogy a minta zömét a tanulók, a továbbtanulni szándékozók és az iskolázottabbak alkotják: csupán 18% nem tanul sehhol (fiúk 15%, lányok 20%), a többség középiskolás, alacsony a szakmunkásképzőbe járók és relative magas a felsőoktatási intézménybe járók aránya.

¹ Kutatásvezető: Lipp Tamás, tanulmányában részletesebben ír a módszerről.

Hova jár iskolába, aki jár

4. táblázat

Fő	Férfi				Nő				ΣΣ			
	Tanul	Dolgozik	Σ		Tanul	Dolgozik	Σ		Tanul	Dolgozik	ΣΣ	
			Szám	%			Szám	%			Szám	%
Iskolatípus												
Szakmunkásképző	13	2	15	18	18	1	19	14	31	3	34	15
Középiskola	43	4	47	57	89	4	93	67	132	8	140	63
Főiskola	9	3	12	15	16	4	20	14	25	7	32	14
Egyetem	7	1	8	10	6	1	7	5	13	2	15	7
Σ	72	10	82	100	129	10	139	100	201	20	221	100

Ugyanekkor hangsúlyozni szeretném, nagy dolognak tartom, hogy a szakmunkásképzőbe, szakiskolába járók és a munkanélküliek ilyen nagy számban kitöltötték a kérdőívet (a munkanélküliek kétszer annyian, mint a népességbeli arányuk), jelezve kapcsolat-kereső és gyakorta segítségadó szándékukat. Ez utóbbit igen sokan kifejezésre juttatták, nemcsak ebből a rétegből. Bár a kérdőív névtelen volt, több mint ötvenen névvel, címmel, s részben levéllel látták el, amelyben följajánlották közreműködésüket.

Leginkább érintetlenek a már dolgozó 20 év fölöttiek maradtak.

Az életfelfogással, beállítódással kapcsolatos kérdésekből arra szeretnénk választ kapni, hogy milyen mintákat követnek a fiatalok. Ezt a témát 3 szempontból közelítettük meg: a legfontosabb értékek, a vágyott életforma és a példaképek oldaláról.

Összességében elmondhatjuk, hogy a hatvani fiatalok „az élet dolgaiban” sokszor lélegzetelállítóan okosak, néha már-már öregesen bölcsök, amivel szomorú ellentétben

áll, hogy nagyon tudatlanok. A jelent pontosan érzik és talán értik, de nincsenek megtanítva semmire, ami a múltjukkal és a jövőjükkel kapcsolatos, és főleg nem, ami segítené őket abban, hogy mit kezdjenek magukkal, hogyan töltsék el az idejüket, hogy értelme legyen, s hogy van élet a család – munka – pihenés hármasán és a pusztá szórakozáson kívül is.

Az értékeik az életük negatív lenyomata, mint ahogy többen megjegyezték, úgyis azt írja mindenki, ami neki a legjobban hiányzik. Tünet értékűnek tartom, hogy 8 válaszban a legfontosabb értékek között szerepelt, hogy „legyen elfoglaltság, legyen mit csinálni”. Ez azért meglepő, mert az értékekre „sarkítva” kérdeztünk rá. Szeretjük volna behatárolni az eleminek érzett szükségletek körét. (Mit tart az életben a legfontosabbnak, ami nélkül úgy érzi, nem érdemes élni? Három dolgot említhet.)

Talán az elementáris vágyak (hiányok?) erejét mutatja, hogy meglepően sokan válaszoltak erre a kérdésre, szinte mindenki (93%). Kihasználta a lehetőséget, és három értéket írt a többségük (80%), 6-6% csak egy, illetve két értéket említett.

Mit tart az életében a legfontosabbnak

5/a táblázat

Értékfajta	Család	Anyagiak	Etikai értékek	Érzelmi értékek	Közérzeti értékek	Kitüntetett személyek	Szabadidős értékek	Művelődési értékek	Σ
I. érték	85 33%	23 9%	3 1%	53 21%	46 18%	24 9%	14 6%	6 2%	254 100%
II. érték	25 10%	50 21%	6 2%	45 19%	39 16%	49 20%	20 8%	8 3%	242 100%
III. érték	29 14%	52 25%	10 5%	50 24%	25 12%	22 11%	18 9%	2 1%	208 100%
Összesített érték	139 20%	125 18%	19 3%	148 21%	110 16%	95 13%	52 7%	16 2%	704 100%

Összevont értékek

5/b táblázat

Érték kategória	Biztonsági értékek		Elvont értékek		Intimitás értékek		Én-kitágító értékek		Σ	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%	Szám	%	Szám	%
I. érték	108	42%	56	22%	70	27%	20	8%	254	100%
II. érték	75	31%	51	21%	88	36%	28	11%	242	100%
III. érték	81	39%	60	29%	47	23%	20	10%	208	100%
Összesített érték	264	38%	167	24%	205	29%	68	10%	704	100%

Az értékeket 8 kategóriába, s ezeket kettősével összevonva, 4 nagy csoportba soroltuk:

1. A családdal, mint biztonságot nyújtó értékkel kapcsolatos szükségletek.

2. Az anyagi biztonsággal és megteremtésének lehetőségével kapcsolatos szükségletek (pl.: pénz, megfelelő anyagi háttér, fix kereset, biztosítani a megélhetést, munkahely stb.).

A kettőt együtt „biztonsági értékeknek” neveztük el.

3. Eszményi/etikai értékek (pl.: szabadság, bizalom, hit, tisztesség stb.).

4. Érzelmi értékek (pl. szerelem, szeretet, boldogság, megértés stb.).

Együttesen az „elvont eszményi értékek” kategóriáját alkotják.

5. A jó közérzethez, elégedettséghez, egyéni igényekhez kapcsolódó fizikai vagy eszköz jellegű szükségletek, melyek a pusztán anyagi biztonságon túlmutatnak, azaz minden u.n. „surplus” (pl.: jó egészség, fittség, tiszta levegő, sok szex, tiszta, szép környezet, siker, hatékonyság, életcél, karrier, érvényesülés stb.). Ez a legösszetettebb kategória. Lényege nem annyira a konkrétumában, mint a pusztán meglétében van azáltal, hogy vállaltan egyéni ízlést, karaktert fejez ki.

6. Kitüntetett személyek/szereplők, mint érték (pl.: a párom, barátok, a barátom, a kisfiam stb.). Itt egy kategóriába soroltuk a konkrét személyeket és az elvont szerepeket, noha különválasztásuk más szempontból jogos.

A kettőt „az intimitás körébe tartozó egyedi értékeknek” hívjuk.

7. Szabadidős, rekreációs, szórakozással kapcsolatos értékek.

8. Művelődéssel, művészeti tevékenységgel, azok eszközeivel kapcsolatos értékek (pl.: tudás, a gitárom, rajzolás stb.).

A kettőt együtt az „én-kitágító”, érdeklődéssel kapcsolatos értékek körébe tartozik.

Az elemi értékek azt mutatják, hogy a legfontosabbnak a stabilitást tartják (38%), melyben közel azonos súllyal szerepel a család és a megfelelő anyagi háttér. Értelmezésükben a kettőt alig lehet elválasztani egymástól. A rendezett életet értik alatta, mely szerint a családba beletartozik az anyagi biztonság is, a megélhetést pedig a családra, mint életkeretre vonatkoztatják. A család „mag-fogalma” a nyugodt élet, amely családi békét és tisztességgel megélhetést jelent. Meglehet, hogy ez a békés, kiegyensúlyozott életre való vágyakozás táplálkozik a leginkább a hiányból. Más forrásokból is tudjuk, hogy milyen sok fiatalban az elvált szülő, a megélhetési gondokkal küzdő és az ezzel rendszerint együtt járó feldúlt békéjű család, s hogy ettől mennyire szenvednek a fiatalok. Ez a hiány átszövi az érzelmi-, a közérzeti- és a fontos személyekhez kapcsolódó értékek egy részét is, elevenen ható a gyerekek több mint felénél.

Az érzelmek között elsőprő szerep jut a szeretetnek és a boldogságnak, az individuális értékek közé sorolható szerelem csak 7%-uknál fordul elő. Meghökkenítő, hogy elvétve sem jelenik meg a realitást meghaladó gazdagság, a luxus élet vágya. A megfelelő anyagi hátteret a biztos

állás, a tervezhető jövő és az jelenti, „hogy ne kelljen izgulni, hogy ki tudják-e fizetni a csekket”.

A hatvani fiatalok nagyon meg vannak terhelve a mindennapi élet gondjaival, (jobban, mint a dunakesziek), hasonlóképpen, mint ahogy az ugyanitt 4 éve végzett kutatás mutatta.² A jellemző értéktípusok egyáltalán nem fiatalosak. Ha nem tudnánk, hogy fiatalok között végeztük a felmérést, ebből nemigen következethetnénk a fiatal korosztályra. Fiatalos karaktert szinte kizárólag a kitüntetett személyekhez kapcsolódó értékekben lelhetünk fel, ahol a választások 2/3-a a barátokra vonatkozik. Ennek a faktornak az aránya azonban nem túl magas. (13%).

Ebbe az irányba mutat a szabadidős- és művelődési értékek alacsony aránya (10%), mely utóbbi lényegében nincs is, inkább csak kivételnek tekinthető (2%).

Az érvényesülésre, hivatásra, az önkitaljesztő életre utalásokat sem találunk.

Összegezve: igen erősen hatnak a saját környezet felnőtt világának értékei, újratermelik magukat jobbított, idealizált változatban. A kép elég kevésbé változatos, nem volt nehéz kategorizálni a válaszokat. Túlon túl reális, hiányzik belőle a frissesség, az egyéni színfoltok, az újat akarárs bátorsága.

Érték-orientáció

6. táblázat

Orientáció	Személyi/érzelmi orientáció		Tárgyi orientáció		Σ	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%
I. érték	168	65	86	35	254	100
II. érték	137	53	105	47	242	100
III. érték	103	49	105	51	208	100
Összesített érték	408	58	296	42	704	100

A személy központú, érzelmi beállítottság elsőbbsége a tárgyi orientációval szemben szimpatikus, vonzó légkörűvé teszi a hatvani fiatalok társaságát, alkalmasint vonzóbbá, mint a polgárosodottabb közegben felnőttekét. Ugyanakkor a szubjektívebb, kevésbé tárgyyszerű – és kevésbé elvont – életfelfogás hagyományosabb mintákat követ, s nem biztos, hogy megkönnyíti a helyzetüket a jövőjük szempontjából.

A számukra szimpatikus életforma jellemzői nagyvonalakban hasonló képet mutatnak, mint az értékeké. Ez azért figyelemre méltó, mert az elemi értékekkel a szükségleteket, a jövőbeni életképzelésekkel a vágyak felső határát, a „képzelet szárnyalását” szerettük volna megismerni. (Ismer-e olyan életformát, mint amilyenre vágyik? Ha igen, írja le 3 jellemzőjét!)

Az értékekre és az életformára adott válaszok hasonlósága lehetővé tette, hogy ugyanabban a fogalmi keretben értelmezzük mind a kettőt.

A fiatalok közel 2/3-a (64%, Dunakeszin 66%) jellemezni tudta azt az életformát, amelyet jelenlegi tudása,

² Lipp Márta: Közművelődési jelenségek és jelentések. A kultúra mint tudomány és segítő gyakorlat. Bp. 2001. Novák József Alapítvány – Magyar Művelődési Intézet, 84-95.p.

életismerete alapján elképzeli magának. Fő elemeinek gyakorisága szinte hajszálra megegyezik az elemi értékek 4 fő csoportjának gyakoriságával (v.ö.5/b táblázat).

A vágyott életforma elemeinek gyakorisága

N=174		7. táblázat	
Életforma	Szám	%	
Biztonságos, kiegyensúlyozott	120	36%	
Morális, érzelmi	76	23%	
Testre szabott, sikeres	99	30%	
Érdekes, önkitaljesítő	37	11%	
Σ	332	100%	

Bár a fő kategóriák azonosak, a jelentésük nem teljesen ugyanaz, mint az értékek esetében. Jelentős arány eltolódás következik be a tárgyi orientáció javára a személyközpontú, érzelmi megközelítéssel szemben. A válasszók kevésbé idealisztikus, nyersebb világot tárnak föl, mert a fiatalok, szemben az előzővel, gyakorlati szempontból fogták föl a kérdést. Így – mondhatni szándékunkkal ellentétesen – az életforma leírása tartalmazza inkább az elementáris igényeket, s bármennyire is igyekeztünk leszorítani az értékeket az elemi szükségletek szintjére, mégis elég elvontnak érezték ahhoz, hogy tágabb teret nyisson a vágyódások megfogalmazása számára.

Jóval erősebb hangsúlyt kapnak az anyagi feltételek, a „tárgyi világ”, – a keményebb, „férfiasabb”, a küzdőképességet és a pozitív életfelfogást előtérbe állító tulajdonságok birtoklásának igénye. Ez utóbbiak nagy súllyal szerepelnek az individuális értékek között.

A biztonságos, kiegyensúlyozott élet jellemzően jó munkahelyet, biztos állást, az anyagi gondok hiányát, pénzkereseti lehetőséget, előre tervezhető jövőt, anyagi függetlenséget, saját otthonot, megfelelő lakókörülményeket jelent. De legfőképpen azt, hogy meg kell szabadulni attól a stressztől, „hogy nem lesz elegendő pénz a hónap végén”, és „hogy a minimum dolgokon kívül ne legyen gond pár extra sem”. Van néhány szívósorító válasz: pl. „teljes család”, „saját szoba, ahol tanulhatok”, „nyugodt körülmények, nem kell aggódnia, hogy költözködni kell, boldogan lehet élni, ha megvan, ami fontos”.

A morális és érzelmi életforma elemek (az elvont értékek kategóriájának felel meg) is gyakorlatiasabbak, nem annyira a szeretet, mint a gördülékenyebb, súrlódás mentesebb életvezetés szolgálatába állítható tulajdonságok vezetnek. (Pl. törődés egymással, összetartás, tolerancia, összeegyeztetni a dolgokat a családon belül, mindent szépen megbeszélni, közösen megoldani a problémákat, becsületes életvitel, stb.)

A testre szabott, sikeres élet kategória, (az intimitás értékek) foglalja magába a keményebb jegyeket (pl. hatalom, bátorság, siker, az élet lehetőségeinek maradéktalan kiaknázása, szorgalom, kemény munka, ellátni a családot, az anyagiak megteremtésének képessége, stb.). Ezen a kategórián belül sok egyéni, érdekes igény is megfogalmazódik, amiből kiolvasható a természetszeretet,

a természetesség, az egyszerűség, az egészséges életmód, a harmonikus testi-lelki élet iránti vonzódás, „egy sokkal kevésbé fogyasztói életmód” vágya, „a szép dolgok észrevétele”.

Fontos, hogy inkább a boldoguláshoz szükséges képességek birtoklásának igénye fogalmazódik meg a vagyontárgyak birtoklásának igénye helyett.

Az érdekes, önkitaljesítő életet (az én-kitágító értékek kategóriájával azonos) 11% tartja fontosnak. Elsősorban a szórakozásra, az utazásra, kulturális eseményekre, a szabadidőre vonatkozik. Meglepő, hogy ebben az összefüggésben mindössze 2-3 esetben tesznek említést a munkáról (olyan legyen, amit az ember szívesen csinál, illetve érdekes legyen). A munka mint hivatás, mint a kielégülés forrása nem tényező az életelképzelésekben, mint ahogy majdnem teljesen kiszorulnak belőle a barátok is.

A vágyott életforma típusai

8. táblázat		
Típus	Szám	%
Biztonságos, kiegyensúlyozott+Testre szabott, sikeres	37	11
Biztonságos, kiegyensúlyozott+Morális/érzelmi	29	9
Biztonságos, kiegyensúlyozott	22	7
Morális/érzelmi+Testre szabott, sikeres	16	5
Biztonságos, kiegyensúlyozott+Morális/érzelmi+Testre szabott, sikeres	14	4
Testre szabott, sikeres	12	4
Biztonságos, kiegyensúlyozott+Érdekes, önkitaljesítő	10	3
Testre szabott, sikeres+Érdekes, önkitaljesítő	9	3
Morális/érzelmi	7	2
Biztonságos, kiegyensúlyozott+Testre szabott, sikeres+Érdekes, önkitaljesítő	7	2
Érdekes, önkitaljesítő+Morális/érzelmi	7	2
Testre szabott, sikeres+Morális/érzelmi+Érdekes, önkitaljesítő	4	1
Σ	332	100

Hogy nagyon zártak az életformák, és hiányoznak az ideálok, az előremutató példák, jelzik a példaképpel kapcsolatos választások is. Nagyon kevés fiatalnak van példaképe, Hatvanban még kevesebbnek, mint Dunakeszin (40, illetve 46%).

Van-e példaképe?

9/a táblázat						
Fő	Férfi		Nő		Σ	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%
Van	36	39	71	40	107	40
Nincs	56	61	104	60	160	60
Σ	92	100	175	100	267	100

Akinek van, felerész a közvetlen környezetéből veszi. A másik fele arányosan megoszlik az elképzelt személy és a híres ember között.

A híres emberek között szerepel Petőfi, Széchenyi, Diana hercegnő, Jézus, de érdekes módon a legtöbb filmszínész. Alig említenek sportolót, s mint Dunakeszin,

TV-s személyiséget, s viszonylag ritka a könnyűzenei sztár is. Komolytalan vagy kihívó megnyilvánulás nem volt, ahogy az értékek és az életformák esetében sem.

Ki a példakép?

A példaképpel rendelkezők %-ában N=107 9/b táblázat

Példakép	Férfi N=36		Nő N=71		Σ	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%
Szülő	15	42	19	27	34	32
Egyéb családtag/ rokon	9	25	20	28	29	27
Ismerős	3	8	21	30	24	22
Híres ember/ képzeletbeli	18	25	28	39	46	43
Σ	45	100	88	100	133	100

Többször leírtam már, de megismétlem: örvendetes a család, a közvetlen emberi környezet erős befolyásoló hatása. De rengeteg árnyoldala is van. Nem segíti hozzá a fiatalokat, hogy megismerjenek és megtanuljanak olyan életformákat, amelyek a jövőjüket jelenthetnék. Talán itt lenne a foglalkozásunknak a legnagyobb szerepe, hogy segítse a fiatalokat kapcsolatba kerülni új eszményekkel, s hozzon közel olyan életformákat, melyek alternatívát jelenthetnének a számukra.

Bár az érdeklődés és a változatos szabadidő töltés nem számottevő a hatvani fiatalok életfelfogásában, örvendetes, hogy az ezzel kapcsolatos kérdésekre nagyon nagy arányban válaszoltak. Ebből arra következtetek, hogy a hajlandóság talán megvolna, de nem ismerik a hozzá vezető utakat.

Az érdeklődést gyakorlati és eszmei oldalról közelítettük meg: a szabadidős tevékenységekre és az érdeklődési körökre is rákérdeztünk. Az elsöre kétféleképpen: egy általunk közölt listán kellett megjelölni azokat, melyeket rendszeresen végeznek, majd nyitott kérdésként feltettük, hogy mi a kedvenc időtöltése. Számomra megdöbbentő, hogy mind a két kérdésre 100%-os volt a válaszadói arány.

Pozitívan értékelhető, hogy a rendszeres TV-nézők aránya csak 72%, hogy a fiatalok majdnem fele azért többkevesebb rendszerességgel olvas könyvet, s körülbelül ugyanennyi újságot. Összességében népszerűnek mondhatók a mozgással kapcsolatos elfoglaltságok, a sport, a kirándulás, a kutyasétáltatás, a sétálás. Örülhetnénk, hogy 46% rendszeresen számítógépezik, ha nem tudnánk, hogy

ez szinte kizárólag számítógépes játékot jelent. Nagyon érdekes, hogy a szabadidő fogalmába beleértődik a házi- és a ház körüli munka, s hogy elég sok gyerek segít otthon, minden korosztályból.

Szabadidős tevékenységek rangsora

A fiatalok hány %-a végzi rendszeresen N=270 10. táblázat

Fő	Szám	%	Fő	Szám	%
Tevékenység			Tevékenység		
TV nézés	195	72	Internetezés	69	26
Könnyűzene hallgatás	193	71	Komolyzene hallgatás	29	11
Házimunka	180	67	Aktív művelődés	28	10
Sportolás	135	50	Iszogatás	38	14
Sétálás	132	49	Kutyasétáltatás	37	14
Újságolvasás	131	48	Lötyögés	33	12
Könyvolvasás	123	46	Maszekolás	31	11
Számítógépezés	121	45	Csavargás	64	24
Ház körüli munka	102	38	Kézimunka/ barkács	44	16
Videózás	104	38	Bulizás	24	9
Kirándulás	87	32	Balhézás	16	6
Heverészás	87	32	Valahová eljárni	12	4

Összességében túl magas az ál-szabadidős tevékenységek aránya (heverészás, lötyögés, csavargás, iszogatás, balhézás, valahová eljárni), ami jelzi, hogy sok a kitöltetlen idő, amikor a fiatalok nem tudnak mit kezdeni magukkal, s sokan motiváltak, de orientálatlanok.

Mutatja a lista, hogy úgy a videózás, mint a kézimunkázás, barkácsolás kiment a divatból. Sajnos ez áll a komolyzene hallgatásra is, ami tragikusan háttérbe szorult. Az internetezők alacsony aránya meglehetősen hátrányos helyzetre utal, kevés fiatalnak van rá lehetősége. A kérdőív más kérdéseiből tudjuk, hogy az igény rá elég nagy, és sokan szeretnének egy olyan helyet, ahol ezt ingyenesen és közösségben megtehetnék. Ez az IC egyik törekvése.

A ritkaságszámba menő komolyzene hallgatás mellett a legfájóbb, hogy az aktív közösségi művelődés és az amatőr tevékenység is szinte teljesen kiszorult a fiatalok életéből.

Míg a tevékenységlistára adott jelölésekben nincs különbség az egyes korcsoportok között, a kedvenc időtöltésben jelentős eltérések vannak.

Kedvenc időtöltés

A tevékenységek %-ában

11. táblázat

Korcsoport	15-16 év		17-18 év		19-20 év		21-22 év		Σ	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%	Szám	%	Szám	%
Időtöltés										
A társaságban létet hangsúlyozza	50	28	58	35	24	18	12	20	144	27
Valahová eljárni	15	8	14	8	25	18	6	10	60	11
Sport jellegű	39	22	40	24	26	18	21	35	126	23
Befogadó jellegű	45	25	35	21	43	32	13	21	136	25
Aktív/alkotó/amatőr	16	10	9	5	11	8	6	10	42	8
Passzív/pihenés jellegű	13	7	8	5	7	5	2	3	30	6
Σ	178	100	164	100	136	100	60	100	538	100

A 15-16 évesekre sokféle tevékenység jellemző, szinte mindent csinálnak, az átlag szerinti arányoknak megfelelően szerepelnek minden kategóriában. A 17-18 évesek azokat a szabadidős formákat részesítik előnyben, amelyek társaságban, barátokkal végezhetőek. Majdnem mindegy, hogy mit, csak együtt lenni. Ők vesznek részt a legkevésbé bármilyen művelődési tevékenységben, még a „befogadó jellegűekben” is. Esetükben ez a kategória nagyon egysíkú is, csak a könnyűzene hallgatás, az olvasás, a TV-zés és a számítógépezés fordul elő. A barátok szerepe, úgy tűnik, ebben az életkorban a legmeghatározóbb. A 19-20 évesek preferált időtöltése a „valahová eljárni”. Mindegy, hogy hová, csak kimozdulni. Több más mellett ez is világosan mutatja, hogy a középiskolából kikerülve a fiatalok hirtelen „megöregszének”, magányossá válnak, bezártnak érzik magukat. Megszűnnek a kapcsolatok, fölbomlanak az iskolai barátságok, nincs hol összejönni, kortársakkal találkozni, pedig nagyon nagy igény lenne rá, mert kapcsolattalanná váltak. Mintegy kényszerűségből „passzivilálódnak”. Ez is az oka, hogy náluk a legmagasabb a befogadó jellegű szabadidős tevékenységek aránya. A sportolás is lecsökken, nincs kívül közösségbe menni (egyébként sincs hova). Olyan helyekre járnak, ahová egyedül vagy a családdal lehet eljárni (autózás, séta, bevásárlás, uszoda), s ezek az esetek döntő többségében nem kulturális intézmények, ez inkább csak érdekességképpen fordul elő.

A 21-22 évesek helyzete még rosszabb, fokozódik a befelé fordulás. A baráti kapcsolatokkal nem fordul jobbra a helyzet, nem áll vissza az egyensúly, sőt tovább hanyatlik a társasági élet, s drasztikusan csökken a valahová eljárni igénye is. Csökkennek a jobbára otthon végezhető

befogadó jellegű tevékenységek. Nemcsak az arány csökken, hanem a választék is két pólusúvá válik: bestseller olvasás, könnyűzene hallgatás. Talán elhízás ellen, főleg a lányok körében megnő a szelídebb sport jellegű szabadidős elfoglaltságok aránya (kirándulás, természetjárás, séta, kutyázás).

Összességében elmondható, hogy túl magas az orientálatlanok aránya minden korcsoportban (43%). A másik csoport (57%) kedvenc időtöltései közt arányosan szerepel a sport és a kulturális tevékenységek.

Külön ki kell emelni, hogy az aktív/alkotó tevékenységek aránya nagyon alacsony (átlagosan 8%), a választék pedig sivár: elsősorban zenével, tánccal, énekléssel kapcsolatos, 8 esetben fordul elő a festés, rajzolás, egy esetben a vers írás. Az ismeretszerző tevékenységek közül pedig valóban csak mutatóban van kettő (modellezés, rovargyűjtés). A többi számtalan tevékenység lehetőség teljesen kimarad a fiatalok életéből, miként a közösségi élmény is. Ezek az elfoglaltságok rendszerint nem közösségben, hanem individuálisan zajlanak.

A megkérdezettek 64%-ának van valamilyen érdeklődési köre, ami magas arálynak mondható, különösen ha számba vesszük, hogy ez minden korcsoportra érvényes.

A táblázat mutatja, hogy sokkal több fiatalt érdekel a művészet, mint ahány űzi, és sajnos annál is, mint ahány foglalkozik vele. Az eredményeket „lerontja”, de egyúttal számunkra feladatot is ad, hogy ezek az érdeklődési területek többnyire valóban csak teoretikusan, lehetőségükben léteznek, mert a legtöbben semmilyen rá irányuló tevékenységet nem folytatnak, de talán az IC fog tudni kapcsolódni hozzá.

Kitüntetett érdeklődési kör

A fiatalok hány %-ának van N %-ában N=207

12. táblázat

Korcsoport	15-16		17-18		19-20		21-22		Σ	
		N=111		N=106		N=98		N=49		N=270
Természettudomány / természet, környezetvédelem	13	12%	17	16%	13	13%	5	10%	48	15%
Társadalomtudomány / politika, közélet, humán tudományok / nyelv	14	13%	14	13%	14	13%	10	20%	52	16%
Művészetek / művészeti tevékenységek	27	24%	28	26%	20	20%	11	22%	86	27%
Technika / barkácsolás	10	9%	7	7%	10	10%	8	16%	35	11%
Sport / sporttevékenység	16	14%	21	20%	12	12%	7	14%	56	17%
Jövőbeni munkával / jövővel kapcsolatos	7	6%	4	4%	4	4%	-	-	15	5%
Szórakozás / szabadidőtöltés	2	2%	7	7%	6	6%	4	8%	19	6%
Extrém/konkrét / ezoterikus	5	5%	12	11%	4	4%	-	-	21	7%
Összes érdeklődési kör	94		110		83		36		323	
Nincs érdeklődési kör	30	27%	22	21%	30	31%	12	24%	94	29%

VARGA TAMÁS

(1940 – 2002)

eredetileg vegyésztechnikus, majd színjászó, később gépészhallgató, színjászó-rendező, egyetemi klubvezető, aztán a Műegyetem Kulturális Titkárságának vezetője, de leginkább népművelő és közösségfejlesztő 1973 óta dolgozott a Népművelési Intézetben és jogutódjaiban. 1996-ig volt itt folytonos egymásra épülő, mindig az előzőből következő szakmai fejlesztőmunkája. Ekkor nemtelen támadások kétes eredményeképp megvált az állami szolgálatól – de nem tennivalóitól. Ezt azóta, és emelt fővel viselt szörnyű betegsége utóbbi két éve alatt sem hagyta abba. A halálát megelőző napokban is még úgy írt, intézkedett, szervezett és tervezett, mintha örök életű lenne.

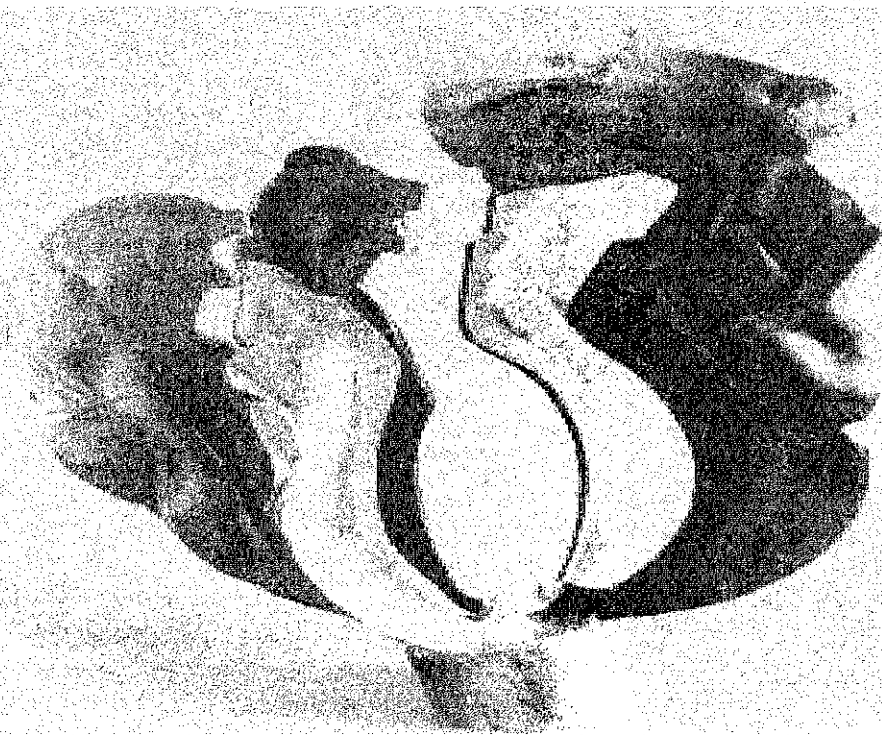
Az is.

Nemcsak addig, ameddig mi, kortársai, élünk és emlékezünk rá. Nemcsak azért, mert Kunbáonyban a *Civil Kollégium* épületének és tevékenységének kialakításával valóságosan megfogható és maradandót alkotott. Nemcsak, hogy mert fennmaradtak írásai, hangja, alakja. Hanem mert munkálkodásával értelmet nyert egy közintézmény, a *művelődési otthon*; megteremtődött és létezik a Makovecz Imrével közös leleményével megnevezett *faluház*; értelmezhetővé és működtethetővé vált a *közösség*.

Varga Tamás – sokan másokkal együtt, de az egyenlők

között elsőként – dolgozta ki és gondozta a művelődési otthonok *közösségi térre* való megújításának szándékát. Először klubnyi, később előtéri, majd intézményi léptékben szorgalmazta az átalakításokat, s újított a stabil berendezésen, mobiliákkal rendezve be azokat. Később új épületek terveiben szorgalmazta az eleve közösségteremtő működtetést. Szándékai idővel meghaladták az intézményt, s települési-térségi léptékben lelta meg a közösségépítés lehetőségét. Számptalan intézmény és település őrzi így keze nyomát még akkor is, ha az érdem az építész, a tanácselnököt, a polgármestert illette később; avagy az eredményt mások ezeknek tulajdonították, esetleg ők maguk immár a sajátjuknak gondolták. Nem tudható, hogy előadásai, írásai révén, az általa vezetett hazai és külföldi tapasztalatcserék eredményeként, tanítványai munkájából a közösségi művelődés területén mi hogyan módosult az elmúlt harminc évben; cselekvő kortársként csak azt bizonyíthatjuk, hogy *nagyon sok minden*. Szavai, szándékai cselekedeteinkbe, és mások törekvéseibe épültek. Csak avatott elemző választhatja majd szét, hogy mi ebből az ő, s mi a mások javaslata, eredménye – de még nem tartunk itt.

Ma még csak az bizonyos, hogy nélküle mindebben hátrább tartanánk.

MIT TUDUNK MAGUNKRÓL?

Válogatás a Magyar Művelődési Társaság és a Magyar Művelődési Intézet pályázataira beérkezett írásokból

A Magyar Művelődési Társaság és a Magyar Művelődési Intézet 1999 elején millenniumi pályázatot hirdetett. „A pályázat célja: egy-egy közösség életének, működésének, szellemiségének oly módon történő bemutatása, hogy tapasztalataik, módszereik közkinccsé váljanak, és másokat is segítsenek abban, hogy legjobb hagyományaik folytatójává, környezetük gondozójává, egészségük megőrzőjévé, a művelődés motorjává, és a helyi élet fejlesztő erejévé válhassanak.”

Öt és ötven gépelt oldal közötti terjedelmű pályázatokot vártak.

A résztvevőket ismertető lista szerint 139 írás érkezett a felhívásra. 2000 májusában hirdetett eredményt a zsűri:

3 I. díj,

4 Életmű-díj,

33 Kiemelt dicséret került kiosztásra.

Közlésre ennél kevesebb, összesen 19 alkotást tartott érdekesnek a válogató szerkesztő, Makovecz Benjamin. Érdekes, hogy egy Életmű-díjjal jutalmazott pályázat nem került be a kötetbe.

A bemutatott írások közel egyharmada határon túlról érkezett, egy Erdélyből (I. díj), egy Ausztriából és négy (köztük egy I. díj) a Vajdaságból.

A kötet írásai felölelik a közművelődés csaknem valamennyi területét. A legtöbb pályamunka az amatőr művészeti tevékenységgel foglalkozik: színjátszó csoportok, képzőművész kör, fúvós zenekar, táncegyüttes szerepel a bemutatottak között. Honismeret és hagyományápolás, gazdakörből kinőtt népfőiskola és olvasókör, hátrányos helyzetű gyermekek és mozgáskorlátozottak beilleszkedésének segítése egyaránt szerepel az írásokban. Több díjazott írás mutatja be egy-egy település kulturális életének fejlődését az elmúlt két-három évtizedben. Érdekes, történeti jellegű pályamunkák érkeztek a Vajdaságból.

Természetesen minden zsűri döntésével lehetne vitatkozni, azonban a kötet szerintem két legjobb írása közül az egyik Életmű-díjat, a másik I. díjat kapott.

Életmű-díj

A pályázati kiírás nem jelezte előre a két díjazási kategóriát, így csak vélelmezni lehet, hogy Életmű-díjjal jutalmazták azokat a pályázókat, akikről életútjukkal megismerkedve kiderül, hogy másokat maguk köré vonzó személyiségek, igazi „lámpások” voltak.

Én a nem létező Abszolút-díjat Nagy János: *Hat évtized a közművelődés szolgálatában* című önéletrajzának ítélném oda. A nagy formátumú, két és fél íves tanulmányt leginkább az írásból kiemelt nagyobb idézettel lehet bemutatni.

„Ha a jó Isten is úgy akarja, ahogy én szeretném, rövidesen 84-ik évemet taposom. 42 évi működésem alatt,

mint népiskolai tanító, majd általános iskolai énektanár, sok mindent meg- és átéltem. Voltam fizetés nélküli sorosztos kántortanító, majd állami tanító, iskolán kívüli népművelési bizottsági segédtitkár, népfőiskolai igazgató, ének-zene szakfelügyelő, 28 évig – nyugdíjazásomig – igazgatóhelyettes. Iskolai munkám mellett: műkedvelő színjátszócsoporthoz vezető, leventeoktató, szabadművelődési- majd népművelési ügyvezető, NÉKOSZ kollégiumi nevelőtanár, kórusvezető, zeneoktatói munkaközösségi igazgató, szolfézs- és hegedűoktató.

Éltem nyírségi, nagyon szegény, elesett sorsú emberek között. Tanítottam többségében román nemzetiségű faluban. Rövid ideig ugyan, de belekóstoltam Erdély fővárosába, Kolozsvár és Kolozs megye oktatási-közművelődési életébe. Sor- és tartalékos katonaként, majd szovjet hadifogolyként öt és fél évet vett el ifjúságomból a háború. Túlélve a háborút, hadifogságot, életem útja hazahozott szülővárosomba, Tokajba. ... Elregélem hát mindazt, amit magamról és azokról tudok, akik életemnek értelmet, tartalmat adtak.” Ha van a kötetben írás, amely maradéktalanul megfelel a pályázati kiírásnak, akkor ez az: megismerhető belőle az író „...fűtő eszmék, hitek, célok, remények, sikerek öröme, kudarcok fájdalma, belső válságok, ellentétek és feloldásuk, vagy a bomlás, újrakezdés, megújulás története”. Fesztes szerkezetű, kiváló stílusú alkotás, érdemes elolvasni.

Életmű-díjjal jutalmazták Adamecz László: *Keresd a lehetőséget, amelyben önmagad és mások boldogságát megleled!* című pályázatát. A díjat a szerző nem annyira az írás, inkább példaadó magatartása minőségével érdemelte ki. A leszázalékolt vájár így mutatkozik be: „Húsz éve tartó soktűzeti gyulladás és súlyos rokkantság ellenére vidám, boldog, optimista vagyok.” Záró mondata: „Elveszett egészségem ellenére mégis szerencsésnek érzem magam, mert ebben a sorstársi közösségben sok életérzéssel, új szemlélettel gazdagodtam, és olyan munkát végezhetek, amely boldoggá tesz.”

1986-ban alakult meg a Tatabányán élő mozgáskorlátozottak Humanitás klubja és Sportegyesülete, amelynek a szerző 1988 óta a vezetője, később létrehozták a mozgáskorlátozott emberek kulturális életét segítő Delfin Alapítvány, amelynek elnöke lett.

A pályamű bemutatja az egyesületben folyó tevékenységet, a 1992-ben először megrendezett kulturális fesztivált, amelyen tizennégy megye képviseltette magát, szereplőik léptek színpadra, alkotóik állítottak ki. A fesztivál 2000-ben ötödik alkalommal került megrendezésre.

Az írás végén összefoglalja tapasztalataikat, javaslatokat tesz a kulturális tevékenység folytatására, valamint a támogatások megszerzésére.

Ugyancsak Életmű-díjat kapott *Jankovits Jenő*: A gyöngösi *Játékszín* című pályázataért. A szerző egész életében üzemmérnökként dolgozott, s mellette 45 éve vezeti az amatőr-színházat, amelyhez elvégezte a rendezői akadémiát. A nemes értelemben vett műkedvelő csoport és vezetője olyan szintre fejlesztette a közel fél évszázada folyamatosan működő együttest, hogy az hivatásos művészekkel együtt hozhatott létre produkciókat.

Bár a recenzens nem oszthat díjakat, elismerést érdemel életművéért, 40 éves tevékenységért Horváth Dezső szegedi újságíró, aki a legnemesebb értelemben vett animátorként részt egy tanyai Gazdakör tevékenységében, és segítette a Népfőiskola megalapítását. Mintegy résztvevő megfigyelőként fogalmazta meg *Barátságömlesztő Zsombói Népfőiskola* című pályamunkáját, amelyet a bíráló bizottság Kiemelt dicséretben részesített.

I. díj

Kereszti Ferenc: A *Kistarcsai Kulturális Egyesület* című munkája a három I. díjjal jutalmazott írás közül az egyetlen Magyarországon készült pályamű. Ezen kívül szinte az egyetlen, amely minden szempontra kiterjedően mutatja be egy, a kilencvenes évek elején alakult művelődési célú civil szervezet tevékenységét. A szerző az egyesület elnöke. Mémök, aki a hivatására jellemző precizitással szerkesztette meg a tanulmány feszes struktúráját.

Bevezetesként röviden bemutatja a település kulturális életét a huszadik század első felében, ennek szétverését, majd a hetvenes évek kezdeményezéseit, feltámasztásukra. Ezeket tekinti mai tevékenységük előzményeinek. Leírja azt a folyamatot, amely a kilencvenes évek kezdeményezéseinek a nyomán elvezetett az Egyesület 1993-ban történt megalakulásához. Elemzi ennek társadalmi körülményeit, s bemutatja, hogy ma már mit csinálnának másként.

Az Egyesület tevékenysége igen gazdag. Klubot működtetnek. Az elmúlt időszakban több mint 300 ismeretterjesztő előadást tartottak. Öt alkalommal rendezték meg az ún. Kistarcsai Napok rendezvénysorozatát; 1996-ban a honfoglalás 1100. évfordulójáról a *Honfoglalási Hétpróba* című, 1998-ban a Szabadságharc 150. évfordulójáról a *Trombita harsog, dob pereg* című, elsősorban iskolások részére szervezett rendezvényekkel emlékeztek meg. Az írás továbbá bemutatja az Egyesület társadalmi kapcsolatait, kitér a tevékenység anyagi alapjaira, a pályázati tevékenységre, a szponzorszerzési kezdeményezésekre.

Terveik szerint a jövőben helytörténeti jellegű munkát szeretnének folytatni, s részt kívánnak venni a település modern információs rendszerének (teleház-újság-kábel-tévé-internet) kiépítésében.

Kiváló írás, méltán jutalmazták I. díjjal.

Érdekes, hogy a kötetben közölt pályázatok közül az egyetlen, amelyet Erdélyből küldtek *Nagy Ibolya-Nagy Zoltán*: *Mit tudunk magunkról?* című munkája. A tanító házaspár 35 éves valódi „népművelő”, de inkább a népet szolgáló tevékenységéről szól. Első állomáshelyükön Orotva-Tilalmason mindössze 44 ház volt. A legkiseb-

beknek magyar óvoda, kisiskolásoknak bábozás, magyar játékok tanítása, a nagyobbaknak főzőtanfolyam. A felnőtteknek olvasóköri, színjátszó csoport. S mindez a hatvanas években XIX. századi körülmények között. „Mivel villany nem volt, lámpafény mellett próbáltunk. Megtörtént, hogy az üzletben nem kaptunk petróleumot, s akkor karbidlámpát használtunk. ... A szereplők egy része az akkor még működő bányában dolgozott, és a >sitt< után egyenesen az iskolába jöttek, hogy próbálhassunk. A karbidlámpa az ő tulajdonuk volt.”

Egy évtized múltán Gyergyócsomafalvára költöztek. Itt „impozáns művelődési otthon volt, működött tánc-csoport, népi zenekar, irodalmi színpad, és természetesen színjátszó csoport is.” A házaspár a színjátszó csoport és az irodalmi színpad tevékenységébe kapcsolódott be. Saját tevékenységük mellett bemutatják a település kulturális életét.

Szívszorító azonban a tanulmány befejezése. „A rendszerváltás hátráltatta a kulturális tevékenységet is. ... Központilag a kultúrára kevés pénzt fektetnek be. Feloszlottak a csoportok, amelyek már csak a múlt emlékeit idézik. A színházak sem látogatnak felénk, a bérlet álmom maradt. Amit felépítettünk egy negyed évszázad alatt, azt alig két év alatt sikerült majdnem teljesen lerombolni. Drámai helyzet, de így van.”

Érdekes, hogy a kötetben négy a Vajdaságban született írás található. I. díjjal jutalmazták *Szabó Szabados Ilona*: *Az Adai Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok 30 éve* című munkáját. A nagy magyar nyelvtudós a településen született, az első rendezvényt halála 75. évfordulóján tartották. A programból már ekkor kirajzolódott a Nyelvművelő Napok koncepciója.

1. Tudományos ülésszak és a Szarvas Gábor-díj odaítélése.
2. Kísérőrendezvények: a.) kiállítások szervezése; b.) a tanulóifjúság számára vetélkedők, nyelvi játékok szervezése; c.) színházi bemutatók, koncertek megtartása.
3. A Jugoszláviai Magyar Nyelvművelő Egyesület évi közgyűlése.

A rendezvényt még a háborús időszakban is két évenként megtartották. Igaz, a politika nem engedélyezte, hogy a koncepció szerint mindhárom program fajtát Adán bonyolítsák le. A tudományos ülésszakot mindig itt, a kísérő programokat más településeken rendezték.

A szerző, a Nyelvművelő Napok szervezőbizottságának tagja, pályamunkájában részletesen áttekinti mindhárom részprogram témáit, eredményeit.

Identitás és történelem

Ugyancsak a Vajdaságban született az a két írás, amelyet a recenzens igen fontosnak, mindenképpen megemlítené tart. Ezek a pályamunkák túllépnek a népművelés-közművelődés-kulturális élet témakörön, és tágabb, történelmi dimenzióba helyezik a „Mit tudunk magunkról?” kérdést.

Szloboda János: *Mit tudunk magunkról?* című munkájában történeti folyamatában kísérel meg leírni a vajdasá-

KÖNYVAJÁNLÓ

Pordány Sarolta: Felnőttkori tanulás – közművelődés. 25 publicisztikai írás. (Szerkesztő: Éva Penney) Budapest, 2002. Microtoll Kiadó. 130 p. Ára: 1290 Ft

gi, ahogy ő fogalmaz, délvidéki magyar ember nemzeti karakterét. Az elemzés kiindulópontja: „Elvitathatatlan, hogy a közös anyanyelv, a közös származás, a közös történelem és az egyazon talajban gyökerező műveltségi-szellemi hagyományok ellenére is szembetűnő különbségek tapasztalhatók köztünk, és akár a mai >csonka< Magyarországon élő, akár más, idegen hatalmak alá került magyar nemzetrészek között.” Megállapítását széles földrajzi és történelmi kontextusba helyezve elemzi, bizonyítja.

A közelmúlt fejleményeit taglalva végkövetkeztetése igen borulató: „A délvidéki magyarság tehát állandó fizikai és szellemi defenzívában van a volt Jugoszlávia szerbek lakta területeiről a Vajdaságba özönlő agresszív és felfegyverzett szerbséggel szemben. ...Esetünkben úgy látszik: az egész nemzet segítsége, összefogása nélkül ma már számárányunknál és mentalitásunknál fogva sem tudjuk megtartani ezt a hajdanán színmagyar területet.”

Igen megrendítő és hallatlan nagy informatív tartalommal bíró írás Dr. Balla Ferenc: *Bezdánban történt* című munkája. A dolgozat célja: „A magyar államiság ezredik évfordulója alkalmából dolgozatunkban a legnagyobb hitellességgel kívánjuk elmondani a vajdasági magyar közösség, de egyben a Kárpát-medencében élő magyarság közelmúltjának is egyik legtragikusabb történetét, amely tíz évvel ezelőtt Jugoszláviában még tabutémának számított.” Érthető, hogy a szerző bár hivatkozik a fellelt szakirodalmi forrásokra, ugyanakkor felhasználta a napilapok írásait, a Zombori Történelmi Levéltár dokumentumait, s a szemtanúk és a túlélők visszaemlékezéseit.

1944 őszén Tito parancsára ún. katonai közigazgatást vezettek be a magyaroktól visszafoglalt jugoszláviai területeken. A teljes magyar kisebbséget kollaboránsnak minősítették, s emiatt úgy vélték, hogy meg kell őket büntetni. November elején a tovább haladó csapatok dunai átkelésének előkészítése során 1944. november 3-án a Bezdánhoz tartozó Isterbác területén 101 magyar és német nemzetiségű helybéli lakost brutálisan agyonlőttek. Közöttük 17 húsz éven aluli volt, s a legfiatalabb 14 éves – valamennyien férfiak. „Erre azért került sor, mert e falu lakosságáról olyan vélemény alakult ki, hogy potenciálisan veszélyeztetheti a batinai hídfőért folytatandó katonai hadműveletek sikerességét.”

A kivégzések fő felelőseinek és végrehajtóinak neveit eddig még senki sem említette. „A történészek további kutatómunkája szükséges ahhoz, hogy fény derülhessen a tragikus bezdáni események felelőseinek és végrehajtóinak neveire.”

*

A könyv írásai kifejezetten gazdagítják a közelmúlt közművelődés történetéről szóló ismereteinket. Érdemes volna a pályázatot ismételtel kiírni, a Magyar Művelődési Társaság és/vagy a Nemzeti Kulturális Alapprogram Közművelődési Kollégiuma szervezésében. Talán célszerű volna a kiírásban körvonalozottabban megfogalmazni a várt témákat, hogy feltárássra kerüljen a közművelődés egy-egy ágazatának minél teljesebb története.

Szakmai találkozókról, hazai és nemzetközi konferenciákról, projektekről, utazásokról szóló cikkeket, rövid tanulmányokat tartalmazó könyvet jelentetett meg a közművelődési szakmai körökben ismert szerző. Huszonöt jelentős felnőttoktatási, közművelődési kezdeményezésről adnak hírt írásai, megörökítve az elmúlt tíz év fontosnak ítélt eseményeit s az azokat kitaláló és megvalósító szakemberek munkáját, gondolatait. Az ismételtel megjelentetett írások korábban kis példányszámú vagy nehezen elérhető újságban, tanulmánykötetben jelentek meg. Ráadásul ezekről a hazai és nemzetközi eseményekről más szerzők alig tudósítottak.

A kiadvány kézikönyvként is használható, ugyanis egy-egy írás végén internetes honlapcímek is szerepelnek, amelyeken további információk található az említett szervezetről, szakmai kérdésekről. A lábjegyzetek is tovább pontosítják az eredeti cikkekben leírtakat, továbbá névjegyzék is készült azokról a hazai és külföldi szakemberekről, akik szerepelnek az írásokban.

Egy óriási, igen sok összetevőből álló kirakós játék elemeinek csak huszonöt részecskéjét tartalmazza ez a könyv, az olvasónak magának kell megtalálnia a megfelelő illesztési helyeket.

1. Szakmabeliek nézetei a felnőttképzésről
2. Nyitott tanulás
3. Új gondolatok a felnőttképzés kutatásáról
4. A pedagógiai sajtó, a média és a felnőttoktatás
5. Tanulás, művelődés, szabadidő időskorban
6. Felnőttképzés a közművelődésben
7. Irányzatok az európai felnőttképzésében
8. A felnőttek oktatási tanácsadó rendszere Nagy-Britanniában
9. Tanuló társadalmak oktatói
10. Német népfőiskolák kormányzati szemszögből
11. Felnőttoktatás az amerikai közművelődési intézményekben
12. A kínai felsőoktatás egyik speciális képzési és vizsgáztatási formájáról
13. Az élethosszig tartó tanulás feltételei – felnőttoktatási tanácskozás Szingapúrban
14. Második esély – iskolai végzettségekkel nem rendelkezők tanulása
15. Second Chance to Learn – An Experimental Training Programme for Unemployed Young People with Limited Educational Attainment
16. Milyen tevékenységet végeznek a magyar nem-kormányzati szervezetek a szegénység mérsékléséért
17. Fiatalok az utcán
18. Egy művelődési törvény előkészítéséhez
19. A szociokulturális animáció oktatása és gyakorlati alkalmazása Magyarországon
20. Közművelődési intézmények ünnepeltek Szolnokon, Budapesten és Berlinben
21. Közművelődés-fejlesztési irányok
22. A közösségi házak szerepe a bizonytalanság és a gyors változás korában
23. Eltérő vélemények az önkéntességről
24. Az amerikai közművelődés irányításáról
25. Egy nemzeti kulturális emlékhely működése - Kennedy Kulturális Központ

A TURISZTIKAI INFORMÁCIÓS KÖZPONTOK ÉS A MŰVELŐDÉSI HÁZAK

A több mint húsz éve elindult, s a szakmánkban „Nyitott ház”, s ennek részeként „előtér-kísérletek”-ként ismert gyakorlóhelyek korabeli forgatókönyveit, terveit föllapozva meglepő átfedéseket fedezhetünk föl az akkori kísérleti helyek települési, lakossági információs adatbankjában egy mai tourinform-iroda kötelező információs gyűjtőkörével.

A rendszerváltozást követő változások – önkormányzati törvény, decentralizáció, kis- és nagyrégiós szerepkörök, a nonprofit szféra jelentőségének fölértékelődése – kedveztek a nonprofit jellegű turisztikai információs rendszer kiépítésének, bővítésének, működése tökéletesítésének.

Az első **tourinform-irodák** jöhetnek már 20 éve létrejöttek Magyarországon, az irodák célját, létesítési és működési módját csak 1999-ben sikerült egységes rendszerbe foglalni az ún. Névhasználati kézikönyvben. Eszerint az irodát létesítő a tourinform-iroda munkáját – az önkormányzat, a térségi társulás, a turisztikai egyesület koncepciója, a régió turisztikai fejlesztési programja és a Magyar Turizmus Rt. névhasználati szerződésben foglalt szakmai elvárásait figyelembe véve – önállóan irányítja.

A tourinform-irodák munkájuk során szoros szakmai kapcsolatban állnak a térség turizmusban érdekelt szolgáltatóival, vállalkozóival, a különböző szakmai szervezetekkel, intézményekkel, valamint a többi tourinform-irodával. A Magyar Turizmus Rt. összefogja a helyi kezdeményezésre létrejött irodákból álló országos hálózat szakmai tevékenységét. A versenysemlegesség megőrzése érdekében idegenforgalomban működő vállalkozás nem létesíthet, nem üzemeltethet tourinform-irodát.

A tourinform-irodáknak működésük és feladataik alapján három szintjük van, ezek: I. Információs iroda (helyi szint), II. Területi információs- és marketingiroda (kistérség, többnyire volt járási székhely), III. Megyei iroda.

A tourinform-iroda feladatait lényegében a különböző szinteken ellátandó információs, marketing és koordinációs feladatok képezik.

Az **információs iroda** elsősorban a turisták tájékoztatását szolgálja, s a forgalomtól függően szezonálisan is üzemelhet. Fontos feladata a turisztikai ágazat teljes vertikumában a versenysemleges, naprakész információ, országos, regionális és helyi kiadványok, prospektusok bemutatása, továbbítása, továbbá az adatgyűjtés, adatszolgáltatás, statisztikák készítése és továbbítása a Magyar Turizmus Rt. részére.

A **területi információs- és marketingiroda** feladatai az információs irodánál felsoroltakon kívül:

Pályázati lehetőségek figyelése.

Az adott térség idegenforgalmi fejlesztésének koordinálása, turisztikai értékeinek feltárása.

Megfelelő minőségű, jól értékesíthető turisztikai termékek létrehozása.

Segíti a térség turisztikai vásárokon való megjelenését. Hazai és külföldi kapcsolatok létrehozása.

Rendezvények, események létrejöttében, szervezésében kezdeményező, koordináló szerepet vállal.

A **megyei iroda** feladatát a Tourinform-hálózatban a megyei önkormányzat, valamint városi, térségi önkormányzat(ok) által fenntartott irodák láthatják el. A megyei iroda a nagyközönséget az idegenforgalmi lehetőségekről tájékoztatja. Feladatai megegyeznek a területi információs és marketing irodáéval, kiegészítve azt a megyére vonatkozó adatgyűjtési és adatszolgáltatási munka koordinálásával.

A turisztikai információ mellett a tourinform-irodák legfontosabb feladata a szakszerű turisztikai adatgyűjtés, adatfrissítés és adatszolgáltatás.

A tourinform-iroda a névhasználati szerződésben foglaltak szerint kötelezettséget vállal arra, hogy az átadott **országos turisztikai adatbázis** saját gyűjtőterületét érintő állományát folyamatosan karbantartja, frissíti; területén információt gyűjt az Országos Turisztikai Információs Rendszer (OTIR) számára.

Az OTIR a következő **témacsoportokat** használja:

Utazási irodák

Shálláshelyek (kereskedelmi szálláshelyek; a falusi turizmus és fizető-vendéglátók adatbázisát a tourinform-iroda készíti el)

Vendéglátóhelyek (kizárólag olyan egységek, amelyek turistáknak ajánlhatók)

Múzeumok (valamennyi múzeumi gyűjtemény, galéria, helytörténeti gyűjtemény)

Műemlékek (kizárólag az OTIR-adatbázisban már szereplő kiemelt védettségű műemlékek)

Gyógyfürdők, strandok, uszodák

Védett természeti értékek

Szórakoztató és szabadidős programok (művelődési házak, mozik, színházak, kaszinók, tekepályák, lovasiskolák, sportolási lehetőségek, bowling pályák, biliárdozási lehetőségek stb.)

Idegenforgalmi szolgáltatások (kölcsonzők, idegenvezető szolgálatok stb.)

Idegenforgalmi címjegyzék (az idegenforgalomhoz közvetten és közvetlenül kapcsolódó cégek, szervezetek, egyesületek)

Események, rendezvények (alapja a Magyar Turizmus Rt. eseménynaptára)

Helységnevtár (Magyarország 3132 önálló önkormányzattal rendelkező településének adatai)

Az adatbázist a Magyar Turizmus Rt. és a tourinform-irodák a turisták és az idegenforgalmi szakma tájékoztatására, reklám, PR-tevékenységhez, kiadványokhoz, kutatáshoz, piacelemzéshez használják. Az OTIR tulajdonjogával a Magyar Turizmus Rt. rendelkezik.

A tourinform-irodák legfontosabb jellemzőit, létesítési szintjeit és ezekhez kapcsolódó feladatait áttekintve a **települési-térségi szerepkörhöz** igazodóan kirajzolódik a művelődési házak velük való együttműködési, kapcsolódási lehetősége. A tourinform-irodák művelődési otthonokba telepítése is elképzelhető, ott, ahol az intézmény megközelíthetősége, szellemi és fizikai infrastruktúrája, az érdekeltek hozzáállása stb. miatt ez célszerűbbnek látszik más működési módnál.

A **területi információs és marketing irodák**, illetve a létesítő önkormányzatok találták meg talán leghamarabb a korábban szintén területi feladatokat ellátó művelődési házakkal a természetes és észszerű kapcsolódási, együttműködési lehetőségeket. Ezt gyorsította a térségi szemlélet újraesedése. A volt járások, járási székhelyek legtöbbször kistérségi központi szerepkörét a kultúra területén már korábban kivívta, s ehhez a turisztikai szervező központi funkciót is meg akarta szerezni. (Pl. Keszthely, Szarvas, Jászberény, Hatvan, stb.) A két szféra egymásra találását könnyítette, hogy a területi turisztikai információs feladatok beindulásánál a legtöbb helyen, ha – komplex turisztikai csomag még nem állt rendelkezésre, de – valami ki ajánlható már volt, ez többnyire kulturális termék volt, így országos és nemzetközi hírű folklórcsoportok, nemzetközi hírű rendezvények, fesztiválok.

A **megyei tourinform-irodák** esetében a két szektor közeledését sokáig (van, ahol máig) nehezítette, hogy a két terület – a kultúra és az idegenforgalom – más-más ágazati minisztériumhoz tartozván a megyei önkormányzati hivatali struktúrában is más-más részleghez tartozik. A két megyei intézmény összevont szervezeti működtetésére mégis van példa az országban három helyen is (Baranya, Nógrád, Tolna megye), és máshol is foglalkoztak a gondolattal (pl. Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar megyében).

Amikor Magyarországon a regionális marketing igazgatóságok remélhetően tartósan ígérekző fölállásával a turizmus marketingje, s ezen belül a turisztikai termékefejlesztés az egyik legfőbb feladat, és látható, hogy még a három megyés turisztikai nagyrégiók is szűkölködnek az igazi, eredeti térségi turisztikai attrakcióban, ha a két szakma összeadja a tudását, haszonnal jár. Kulturális szolgáltatásaink, szabad idős rendezvényeink, fesztiváljaink, folklór csoportjaink benne foglaltatnak a turisztikai irodák kínálatában.

*

Több mint 20 éve, 1981-ben nyílt meg Budapesten az első tourinform-iroda, az országos hálózat kialakítása azonban a rendszerváltást követően, 1992-ben kezdődött.

Voltak térségek, megyék, ahol korábban fölismerték a turisztikai információ jelentőségét, hasznát, s éltek az új irodai profil (versenysemlegesség, nonprofit jellegű működés) lehetőségével. A kérdést tökéletes hiányában a tourinform-irodák létesítésével oldották meg. Így állhatta elő, hogy több alföldi megye (amelynek szerény idegenforgalma volt) eleinte sokkal több tourinform-irodával rendelkezett, mint az idegenforgalomban frekvenciát több vidékek.

A hiányos anyagi forrásokra vezethető vissza az utazási irodák és a tourinform-irodák közötti feszültség, amelynek egyik oka, hogy a tourinform-irodák legtöbbje – az öt működtető önkormányzat költségvetése függvényében – kisebb-nagyobb mértékben rákényszerül a bevételre. Az egyharmada forráshiányos önkormányzatok, mint tourinform-irodát létesítő jogi személy, ugyanis hiába válnak kötelezetté a tourinform-irodák fenntartására, működtetésére, ha a fenntartó a működéshez szükséges költségforrásokkal nincs lefedve. Ilyenkor fordul elő a kulturális intézmény és a tourinform-iroda kényszerű összevonása. A tourinform-iroda nonprofit működésének elasztikus értelmezhetősége lehetővé teszi a bevételt, és az iroda erre rá is kényszerül, különösen, ha növelni akarja mozgásterét újabb kiadványokkal, vásárokon való megjelenéssel, stb. (A pályázati lehetőségek szaporodtak ugyan az elmúlt időszakban, de az irodák általában változatlanul ráutaltak a bevételi forrásokra. Így a valóban profit orientált többi piaci szereplővel való találkozás a turizmus piacán érhetően hordozza magában a konfrontálódást.)

A tourinform-irodák létesítésének és fenntartásának átgondolásához, hogy a létesítők pontosan meg tudják becsülni lehetőségeiket és fenntartói kötelezettségeiket, tanulmányozásra javasoljuk a Névhasználati kézikönyvben ide vonatkozó előírásokat. Itt fény derül arra is, hogy ellenére annak, ahogy az a köztudatban él – a tourinform-irodákat (ez ma 120 iroda) nem a Magyar Turizmus Rt. működteti. A működtető a legtöbb esetben a helyi önkormányzat, csak alkalmanként kht. vagy megyei önkormányzat, önálló jogi személyként turisztikai vagy egyéb egyesület, nonprofit szervezet, nemzeti park, kulturális intézmény.

A tourinform-iroda fenntartása a névhasználati szerződés alapján 5 éves időtartamra a létesítő feladata.

A kézikönyv a létesítésre és fenntartásra vonatkozó előírásokon kívül azt is rögzíti, hogy a Magyar Turizmus Rt. maga miről gondoskodik, mik az elvárásai, s mely tevékenységréseket vállalja magára.

A témában további információ szerzhető szerzőnktől, valamint a Magyar Turizmus Rt. Internet-honlapjáról és a Tourinform honlapról. (Szerk.)

FELHÍVÁS

A magyar Művelődési Intézet Szervezetfejlesztési és Önkormányzati Osztálya az **egyházi keretek között a közösségi művelődés terén tevékenységet folytatók** részére szervez tanácskozást, lehetőséget teremtve ismerkedésre, tapasztalatok átadására, és megbeszélésekre szakemberekkel.

A konferencia **időpontja**: 2002. november 12-13, **helyszíne**: Szeged – Alsóvárosi Kultúrház.

Bővebb **információ** Kereszti Ferencről kérhető. Telefon(1) 201-3766/123, e-mail: kereszti@mmi.hu.

SZAKMAI HÍREK, BESZÁMOLÓK

Közművelődés – közösségi művelődés

A Szervezetfejlesztési és Önkormányzati Osztály szakmai hírei

A legfrissebb – 2001 évi – közművelődési statisztikai adatokból kitűnik, hogy a 90-es években az addigi homogén, elsősorban intézményként működő művelődési otthonok mellett megjelentek már non-profit, vagy vállalkozási formában működtetett házak is. Az összes közművelődési feladatot ellátó szervezetben 1-2% a művelődési otthon a fenntartó megbízásából működtetett gazdasági társaságok és non-profit szervezetek aránya. A szám csekély, de utal arra, hogy a szervezeti átalakításokat helyi szinten, a társadalom különböző szféráiból érkező jelenségek is segítették, ösztönözték, vagy éppen ellenkezőleg – gátolták.

Három szakmai konferencia témája is volt a nem intézményként működő művelődési otthonok eddigi tapasztalatainak összegzése, illetve cseréje.

2002. június – Paks – „A közösségi művelődés új lehetőségei – a közhasznú társaságok”

A Paksi Közművelődési Kht. 2001. áprilisa óta látja el a város kulturális, közművelődési feladatait közhasznú társasági működési formában. Az átalakítás és a működés során kapcsolatokat keres (a számukra új) közhasznú szervezeti formában működő intézményekkel. A találkozások és az információcserék során derült ki, hogy nagy szükség van egy országos szakmai találkozásra, tanácskozásra.

A terveknek megfelelően 2002. június 5-6-án Pakson került megrendezésre a szakmai konferencia.

A kétnapos program megszervezését a már működő közhasznú szervezetek többévi találkozási, tapasztalatcsere szerzés iránti igénye, a közhasznú szervezeti forma iránt érdeklődők, valamint egy helyzetkép kialakítása hívta életre.

Az előkészítést a Magyar Művelődési Intézet és a Budafok-Tétény Művelődési Ház Kht. munkatársai segítették. A tanácskozás pénzügyi fedezetét a NKA pályázaton nyert támogatás, a NKÖM Közművelődési Főosztálya, a szervezők anyagi hozzájárulása, valamint a részvételi díjak biztosították.

A programról tájékoztatót küldtek a közművelődési feladatot ellátó közhasznú szervezetek vezetőinek, a megyei önkormányzatok közművelődési referenseinek, szakmai szervezeteknek, érdeklődőknek.

A kétnapos konferencián a 21 közhasznú társaság vezetői, munkatársai mellett részt vettek önkormányzatok munkatársai, intézményvezetők, vállalkozók, valamint szakmai szervezetek képviselői. Az előadásokat összesen 71 fő hallgatta végig.

A tanácskozás első napján a Magyar Művelődési Intézet igazgatója, valamint a NKÖM Közművelődési Főosztályának főtanácsosa adott tájékoztatást a közművelődés

jelenlegi helyzetéről és a megújulás szükségszerűségéről.

Az előadások alkalmával az ország különböző településein (Eger, Sopron Szolnok, Szarvas stb.) különböző feladatellátással működő intézmények alapítási (átalakítási) folyamatait, tevékenység szerkezeteit, finanszírozási módjait, gondjait ismerhették meg a hallgatók.

A jelenlévő társaságok alapítását – egy kivételével – az önkormányzatok döntése eredményezte. A fenntartók a továbbiakban nem tudták, vagy nem akarták biztosítani a működéshez szükséges korábbi feltételeket. A társaságok többsége az önkormányzat tulajdona, de van, ahol a munkavállalók is tulajdonosok. Az alakulás idején az intézmények, majd a társaságok dolgozói számos jogi, pénzügyi és egzisztenciális problémával küszködtek. A társaságok működését, eredményességét meghatározza az ott dolgozók felkészültsége, örökös megújulása, motivációja, az önkormányzattal kötött megállapodás, feladatfinanszírozás. A több éve működő társaságok vezetői már eredményekről számoltak be.

A szakmai előadások mellett a gazdasági szekcióban elsősorban gyakorlati kérdéseket vitattak meg a gazdasági vezetők, pl. számla-tükör, számla összefüggések, stb.

A konferencia összegzéssel zárult, mely egyértelművé tette, hogy a közművelődési intézmények fenntartási formái változatosak lehetnek, a közhasznú társasági működés nem az egyedüli üdvöztető forma, de létjogosultsága van. A piaciorientált közhasznú társaságok számára legfontosabb az értékközvetítés, és a helyi társadalom életmód változásainak segítése.

A konferenciát a résztvevők hasznosnak tartották, sikeresnek értékelték, és elhatározták egy országos szakmai érdekvédelmi, érdekképviselői szervezet létrehozását. A hat fős előkészítő bizottság a novemberi összejövetelen vitatja meg elképzeléseit a leendő egyesületről.

2002. június – Debrecen – „A közösségi művelődés új útjai – az egyesületek”

A Csapókerti Művelődési Házban közel 40 szervezet 50 képviselője tanácskozott a kulturális, közművelődési egyesületek, alapítványok helyzetéről és szerepéről. Záródokumentumukban megállapítják, hogy: ma Magyarországon, a közösségi művelődésben és az intézményesített közművelődésben a civil szervezetek, az egyesületek egyre növekvő és egyre fontosabb szerepet töltenek be. Szükségesnek tartják a közművelődési intézményeket működtető egyesületek, szövetségek megalakítását. Egy ilyen szövetségnek a szakmai tapasztalatszerzésen és ismeretcsere túl, az országos szintű érdekl. képviselőben és érdekérvényesítésben is fontos szerepet szánunk. A leendő szövetség tagjai arra is törekednek, hogy hosszú távú, tervezett és stabil működésük érdekében, az intézmények tulajdonosaival közösen kidolgozott finanszírozási konstrukciókkal biztosítsák és segítsék elő az egyesületek közszolgálati tevékenységét.

Végezetül a résztvevők megállapodtak abban, hogy az egyesületi működési forma iránt érdeklődők szűkebb-tágabb körével novemberben Istenkúton (Pécs) újra találkoznak

2002. szeptember – Csurgó – „Vállalkozó szellemű közművelődési intézményekkel az Európai Unió felé”

Lehet-e vállalkozási formában közművelődési házat működtetni? El tudnak-e látni ilyen feladatot bt-k, kft-k, egyéni vállalkozások?

A kérdések nem költőiek, hiszen ma az országban közel húszra tehető a vállalkozóként művelődési házat működtetők száma. Egyéni élethelyzeteket, különböző vállalkozási és önkormányzati élet-stratégiákat, valamint sikereket és sikeres történeteket ismerhettek meg Csurgón a résztvevők, akik között nem „csak” vállalkozók, hanem szép számmal „külső” érdeklődők is voltak! Különböző pályázató szervezetek: Mobilitás, KulturPont Iroda, Nemzeti Kulturális Alapprogram, Tempus Közalapítvány mellett a résztvevők rövid bemutatkozása alkalmat teremtett a hasonló gondok feltárására is, amelyből született egy levél Görgy Gábor miniszter úrnak, illetve Harsányi László úrnak, az Alap elnökének.

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Görgy Gábor Miniszter Úrnak
Budapest

Tisztelt Miniszter Úr!

Tájékoztatjuk Önt arról, hogy 2002. szeptember 17-18-án, egy somogyi kisvárosban – Csurgón – közművelődési szakemberek és önkormányzatok képviselőinek részvételével tanácskozást tartottunk „Vállalkozó szellemű közművelődési intézményekkel az Európai Unió felé” címmel.

A fenti tanácskozás résztvevői olyan gyakorló közművelődési szakemberek voltak elsősorban, akik valamilyen okból évekkal ezelőtt kikerültek az úgynevezett önkormányzati fenntartású költségvetési körből, és közművelődési feladatokat egyéni vállalkozóként, gazdasági társaság (BT, KHT, KFT) tagjaként, valamint közalapítvány vagy akár egyesületi, alapítványi keretek között látnak el.

Mint kiderült, ezeknek a működési kereteknek a létrejötte elsősorban a helyi önkormányzat szűkös költségvetési keretének köszönhető, a nagyobb létszámú (10-20 fős) művelődési intézmények működtetése gazdasági okokból ellehetetlenült, s kényszerből, a feladatellátás kötelezettsége okán rugalmas, kis létszámmal működő szervezeteket hoztak létre, vagy gazdasági társaságokkal, magánszemélyekkel kötöttek közművelődési megállapodást.

A két nap programja és kötetlen beszélgetései indítottak bennünket egy közös probléma megfogalmazására, ami mindannyiunk munkáját jelentősen nehezíti, ugyanakkor hátrányosan hat az adott önkormányzat közműve-

lődési feladatainak törvényben meghatározott szintű ellátására, egyszersmind az ott élő lakosság közösségi-kulturális életére is.

Évek óta gondot okoz, hogy a pályázati szisztémák tekintetében jól megalkotott törvény (1997. évi CXL tv) és annak végrehajtási utasítása – amely szerintünk alaposan végiggondolt, és megfogalmazta mind a négy fél érdekeit (állam, önkormányzat, feladatellátó, lakosság) – ellenére a vállalkozó feladatellátók diszkriminációja tapasztalható a hagyományos intézményi struktúrákkal, esetleg non-profit szervezetekkel szemben.

Napi munkánk során gyakran ütközünk ellenérzésbe, gyanakvásba (olykor éppen megbízóink, az önkormányzatok, vagy akár a lakosság részéről), de különösen fájó ez a minőségi munkára lehetőséget kínáló (olykor a megmaradást jelentő) pályázatok esetében, hisz azok a megszületett törvény ellenére is intézményeket és nem feladatokat, ügyeket kívánnak támogatni.

Ez ágazatunkban mind szakmai (NKÖM, NKA), mind pedig az érdekeltség-növelő pályázatokra igaz.

Kérjük Miniszter Urat, legyen segítségünkre a törvény és a mindennapi gyakorlat között fennálló ellentmondás megszüntetésében, és a hatáskörébe tartozó döntések meghozatalakor szíveskedjen az elmondottakat figyelembe venni.

Tájékoztatjuk, hogy levelünket – hasonló kéréssel – megküldtük Dr. Harsányi László Elnök Úrnak is.

A tanácskozás megtartásához nyújtott anyagi támogatást Önnek és munkatársainak ezúton is köszönjük.

Kelt Csurgón, 2002. szeptember 18-án.

A konferenciákkal kapcsolatban részletes információ, egyéb tudnivaló a Magyar Művelődési Intézet Szervezetfejlesztési és Önkormányzati Osztályán kérhető:

telefon (1)487-0366; fax (1)201-5122;
e-mail: domokosjan@free-mail.hu

Darócziné Szalai Edit és Domokos János

Magyar-jugoszláv határmenti találkozó

társrendezője volt a Magyar Művelődési Intézet 2002. szeptember 27-29-én. A vajdasági Horgoson és környékén szervezett összejövetel idén sorrendben immár a harmadik volt a magyar határ mentén szervezett hasonló találkozó közl; tavasszal *Párkány környékén* a szlovákiai, nyár elején *a Fertő-tó környékén* a magyar és az osztrák határmenti együttműködésekkel (előzményekkel, eredményekkel, tervekkel, akadályokkal) ismerkedhettek meg a résztvevők. Azok, akik maguk is hasonló peremhelyzetben vannak a határ más, *szlovéniai, horvát, román vagy ukrán* szakaszán a határvonalon innen és túl.

A feladat, hogy *a művelő határral megszakított kistájakon újra természetes legyen a kulturális, intézményi, önkor-*

Tájékoztató a Pécsi Tudományegyetem FEEFI és az IIZ/DVV Budapesti Projektiroda projektzáró konferenciájáról

A konferenciát a Magyar-német együttműködés a tanuló felnőttekért az európai partnerségben címmel, *A nemzetközi és a magyar-német kapcsolatok a magyarországi felnőttoktatásban. Az együttműködés lehetőségei az Európai Unióban* alcímmel rendezték Pécsen, 2002 szeptember 27-28-án a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézetében.

A magyar felnőttoktatási szervezetek és az IIZ/DVV (Német Népfőiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézete) együttműködése a 70-es évek elején kezdődött. Az IIZ/DVV Budapesti Projektiroda 1991 óta működik Magyarországon. Az elmúlt 12 évben **Jakob Horn** majd **Prof. (H) Dr. Heribert Hinzen** vezetésével számos magyarországi partnerrel és különböző formákban törekedett arra, hogy támogassa a magyar felnőttoktatást és közművelődést.

Az IIZ/DVV kiemelt partnerei voltak Magyarországon: a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat és egyesületei, a Magyar Népfőiskolai Társaság és a népfőiskolák, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Oktatási Minisztérium, a Magyar Művelődési Intézet és a művelődési házak, a Magyar Pedagógiai Társaság, az Oktatáskutató Intézet, az Országos Közoktatási Intézet, a Pécsi Tudományegyetem FEEFI, a Debreceni Egyetem Művelődéstudományi és Felnőttnevelési Tanszéke, az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar Társadalomelméleti, Közművelődési és Felnőttképzési Intézete.

Az együttműködés kiemelt formái voltak: közös konferenciák, továbbképzési szemináriumok, felnőttoktatás kutatással foglalkozó rendezvények, tanulmányutak és ösztöndíjak, infrastrukturális támogatások, magyar és idegen nyelvű szakkönyvek biztosítása, nyelvtanítás.

Az IIZ/DVV publikációs sorozatait széles szakmai körben hasznosították: Felnőttoktatás, továbbképzés és élethosszig tartó tanulás (FTE) – 27 kiadvány, Nemzetközi felnőttoktatás és együttműködés (NFE) – 8 kiadvány, Médiaanyagok az élethosszig tartó tanulásról (MÉT) – 4 kiadvány. Ezeket a kiadványokat a mindennapi gyakorlatban és a felsőoktatásban is használják.

Az együttműködés során számos személyes és intézmények közötti kapcsolat alakult ki, melyek garanciát jelentenek arra, hogy a kooperáció a jövőben is folytatódni fog. Ennek különösen nagy jelei tösege lesz, amikor Magyarország belép az Európai Unióba, mert a közművelődés és felnőttoktatás területén is harmonizálnia kell az európai elvárásokat a gyakorlattal.

A konferencia célja volt: az elmúlt 12 év tapasztalatainak kiértékelése és a jövőre vonatkozó tervek megvitatása a partnerekkel. Rendezvényünk kapcsolódott a 2002.

mányzati, gazdasági együttműködés, 2000-ben fogalmazódott meg az Őszi BNV „Magyar világ” rendezvénysorozatán. Azóta a Közösségszolgálat Alapítvány és a Magyar Kultúra Alapítvány gondozta ezt a kezdeményezést, míg nem tavaly a Magyar Művelődési Intézet azt feladatai közé emelte. Az Intézet egyidejűleg nyilvánvalóvá vált szomorú anyagi állapota miatt, sajnos, nem bizonyult jó gazdának; az előző rendezvényeket a Nemzeti Kulturális Alapprogram, míg ez utóbbit a résztvevők maguk finanszírozták.

Majd' hatvanan (polgármesterek szentesét a magyar határ mentéről itthonról és a túlsó oldalakról; civil szervezetek képviselői és intézményvezetők innen s onnan; lelkesek, újságírók, pedagógusok, könyvtárosok és népművelők ugyancsak a héthatár mindkét mellékéről) alaposan megismerhettük a vendéglátó Horgost (s kiderült, hogy bár csárda jeles számban van benne s a környékén, az a bizonyos 'kifestett' csak a dalban létezik); megszemlélhettük az egyidejűleg nyíló terménykiállítást (sőt, meg is kóstolhattuk azt); meglátogattuk Tótfalut egyházi kezelésű szálláshelyével és nyomdájával, Magyar-kanizsát (amiről mindent megtudhattunk, csak azt nem, hogy vajon erre a Kanizsára megy-e a dalbéli vonat, esetleg a szomszédos Törökkanizsára vagy az innen távoli Nagykanizsára?). Jártunk Palicsban, a Rózsa Sándor által is megbújtokolt szelvényi erdőben, s még órákon át abban az óriási határban, ami a Szeged alatti táj folytatásaként csak arról felismerhető, hogy nem itthon van, hogy néhány évvel korábban szövetségeseink alaposan megbombázták azt. Ennek nyomát azonban már csak a repülőről leszárt rölapokon láthattuk (ékes szerb nyelven, mintha csak az járna arrafelé).

Horgoson tovább halmozódtak azok a már másutt is felvetődött kérdések, amelyek sorolása persze meghaladja a röpké beszámoló terjedelmét. Annyi azonban bizonyosan elmondható, hogy megfogalmazódott: az évek óta összejáró, összességében jelentős számú társaságnak egy összegző beszélgetést kell szervezzünk mielőbb mindarról, ami az eddig látottakból-tapasztaltakból következik. Hogy miként gyűjtsük tehát a határmenti együttműködés eddig spontánul kialakult (esetleg már általunk bátorított) eredményeit? Hogy miképpen szorgalmazzunk együttműködést ott, ahol erre érzékenység észlelhető? Hogy mit tegyünk egymás országaiban az együttműködéseket könnyítendő? Hogy miként keressünk európai tájékoztató pontokat arról, hogy együttes (vagy éppen halasztott) EU-tagság esetén mit jelentsen, mivé váljon, hogyan alakuljék az azonos tájba zárt, de határral elválasztott együttműködés?

Úgy vagyunk ezzel a határmenti találkozással tehát, mint bármi más intézeti összejövetellel; ettől még nem oldódott meg semmi, de előzményeivel és különösen következményeivel úrrá lehetünk a jelenlegi esetlegeségeken. Esetleg vezérelni is képesek leszünk sorsunkat; ebben az esetben a határ menti településeken élők jobb sorát.

Beke Pál

évi „A művelődés hete – A tanulás ünnepe” című rendezvénysorozathoz.

Ez egyben a magyar-német felnőttoktatási együttműködés eddigi szakaszának lezárását jelenti.

A program a következő volt:

Szeptember 27.

10.30 Sajtótájékoztató

11.00 Plenáris ülés – levezető elnök: Jakob Horn, volt igazgató

Megnyitó Prof. Tóth József, PTE rektor
Jakob von Wagner, a Német Szövetségi Köztársaság nagykövetségének első titkára, kulturális és tudományos referens

11.10 – 11.30 Heribert Hinzen, IIZ/DVV igazgató Bonn
A magyar-német együttműködés nemzetközi perspektívában, különös tekintettel az EFA és Confintea célkitűzésekre

11.30 – 12.00 Koltai Dénes PTE TTK FEEFI igazgató
Eredmények, célok és perspektívák a magyar-német felnőttoktatási és képzési együttműködésben az európai integráció folyamatának tükrében

12.00 – 12.30 Csizsár Gábor politikai államtitkár FMM
A minisztérium felnőttképzési tervei a törvény végrehajtásában

12.30 – 13.00 A PTE TTK FEEFI új könyvtárának avatója

13.00 – 13.30 Ebéd

13.30 – 14.30 Intézménylátogatás: PRMKK

14.30 – 19.00 Workshopok (16.30 – 17.00 kávészünet)
(egy-egy szakember bevezető vitaindítója, valamint mindegyik csoport moderátora összefoglalja a workshop vitáját és javaslatait)

A műhelyvita célja: az együttműködési tapasztalatok alapján az együttműködés további célkitűzései és megvalósításuk módja.

20.00 Vacsora

Szeptember 28.

09.00 Plenáris ülés – levezető elnök: Heribert Hinzen

09.00 – 09.30 Zachár László mb. igazgató
Tájékoztató a Nemzeti Felnőttképzési Intézet céljairól és tevékenységéről

10.00 – 10.30 Kávé szünet

10.30 – 11.30 Kerekasztal beszélgetés a Felnőttképzési Akkreditáló Testület tagjaival
Moderátor: Csoma Gyula

11.30 – 12.30 Kerekasztal beszélgetés az Országos Felnőttképzési Tanács tagjaival
Moderátor: Mihályfi Márta, MNT igazgató

12.30 – 13.30 Ebéd

13.30 – 14.30 Levezető elnök: Koltai Dénes
A Workshopok vezetőinek beszámolója

14.30 – 15.00 Dr. Sz. Tóth János az EAEA alelnöke, az MNT elnöke

Az Európai Felnőttképzési Szövetség sze-

repe és tevékenysége az európai felnőttképzési együttműködésben

15.00 – 15.30 Mihályfi Márta

A művelődés hete, a tanulás ünnepe c. program ismertetése

16.00 – 16.30 Dr. Koltai Dénes

Összegzés, zárzó

A konferencián a következő országok felnőttképzési küldöttei vettek részt: Németország (5), Bulgária (2), Cseh Köztársaság (2), Lengyelország (2), Lettország (1), Oroszország (1), Románia (1), Szlovákia (2).

Workshopok:

1. Alapkészségek fejlesztése – az iskolarendszerű felnőttoktatás problémái *előadók: Mayer József – Diósi László /*
2. A munka világa és a felnőttképzés *előadók: Sum István – Szilágyi Antal /*
3. DVV szekció *előadók: Heribert Hinzen – Heinz Ufer – Basel Péter /*
4. Az aktív állampolgárképzés jövője – paradigmaváltás a közművelődésben *előadók: Bordás István – Kocsi Kászló – Sári Mihály /*
5. A tanulás értékelése és akkreditációja – minőségbiztosítás és felnőttoktatás *előadók: Piróth Eszter – Cserné dr. Adermann Gizella – Jakab Tamás /*
6. Tanulási tanácsadás és támogatási rendszerek a felnőttoktatásban *előadók: Szilágyi Klára – Török Iván /*
7. A felsőoktatás felnőttoktatási és képzési funkciói és feladatai *előadók: Kálmán Anikó – Koltai Dénes /*
8. Célok, feladatok és perspektívák a felnőttoktatási kutatásokban *előadók: Erdei Gábor – Németh Balázs /*
9. Nyelvi és informatikai oktatások felnőttképzési problémái *előadók: Dr. Gáborján Katalin – Dr. Sediviné Balassa Ildikó /*
10. Az ifjúsági munka felértékelődése a felnőttoktatásban *előadók: Pordány Sarolta – Kuna Tibor /*
11. A média szerepe a felnőttoktatásban *előadók: Keresnyei János – Belényesi Csaba /*
12. Az időskorúak tanulási lehetőségei *előadók: Horváth József – Dr. Boga Bálint /*
13. A felnőttoktatás és képzés jogi szabályozása, a tanuláshoz való jog kérdése *előadók: Váradi László – Várnagy Péter /*
14. Hátrányos helyzet és felnőttoktatás *előadók: Kogon Mihály – Bognárné Várfalvi Marianna /*
15. A felsőfokú szakképzés fejlesztésének kérdései *előadók: Hribos Ildikó – Farkas Péter /*
16. A népfőiskolák szerepe a magyarországi felnőttoktatásban és az EU kapcsolatok *előadók: Nagyné Kiss Mária – Varga Katalin /*

A konferencia programja és a jelentkezési feltételek felkerültek a PTE honlapjára, ahol az információkat aktualizálták és megadták a pontos címeket, így a fő rendezők címeit: PTE TTK FEEFI Felnőttképzési Tanszék 7633 Pécs Szántó Kovács J. u. 1/b
Tel.: 06-72/251-444 / 2186-os mellék; Fax: 06-72/251-100;
e-mail: adultedu@human.pte.hu
<http://www.feefi.pte.hu/dvv.html>

Összeállította: Horváthné Bodnár Mária, az IIZDVV Budapesti Projektirodájának koordinátora, a továbbiakban német-magyar felnőttképzési koordinátor.

E-mail címe: mariahorvath@freemail.hu

KITÜNTETÉSEK 2002. AUGUSZTUS 20-ÁN

Bessenyei György-díj

Cs. Szabó Máriaának, a Budai Táncklub klubvezetőjének, Dr. Maróti Andornak, az ELTE Tanárképző Főiskola Kar Művelődésszervezői Tanszék ny. egyetemi docensének, Máté Lászlónak, a debreceni Kölcsey Ferenc Közművelődési Tanácsadó és Szolgáltató Intézet címzetes igazgatójának, Móricz Ágnesnek, az Apátfalvi Művelődési Ház művelődésszervezőjének, Pocsajiné Fábrián Magdolnának, a Békésmegyei Művelődési Központ és Kézműves Szakiskola népművelő szociológusának, Szabados Péternek, a Somogy Megyei Művelődési Központ igazgatóhelyettesének.

Életfa-díj

Czidráné Bodza Klára Németh László-díjas dalénekesnek, a Nádasy Kálmán Művészeti Iskola énektanárának, Kerekes Endréné szombathelyi hímnőnek, Szilágyi Ferencnek, a romániai Szilágysámszon népdalénekesének.

Móra Ferenc-díj

Deákné dr. Fűvessy Anikó néprajzos múzeológusnak, a tiszfüredi Kiss Pál Múzeum igazgatójának, Dr. Cseri Miklós néprajzkutatónak, a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum Főigazgatójának, Dr. Garam Éva régésznek, a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Osztálya tudományos főmunkatársának, Kőrösiné dr. Ember Ildikónak, a Szépművészeti Múzeum Régi Képtár osztályvezetőjének, Stemplerné Balogh Ilonának, a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár fősztályvezetőjének.

Népművészet Mestere-díj

Bartus Józsefné herencsényi mesemondónak, Demeter Antalné Jánó Annának, moldvai-csángó balladaénekesnek, Farkas Lászlóné decsi bútor, tojásfestő, sárközi babakészítőnek, Gál János seregélyesi fafaragónak, Pisák András nagypaládi népdalénekesnek, „Rákóczi” Kovács Gusztáv nagyecseddi néptáncosnak, Romsics Lászlóné homokmégyi író, pingáló, hímnőnek.

Népművészet Ifjú Mestere-díj

Agárdi Éva ebesi citerásnak, Berei Andrea kecskeméti szövőnek, Botta Mónika budapesti nemez készítő kézművesnek, Csuti Tibor zalaegerszegi fazekasnak, Dóka Krisztina debreceni csuhéfonónak, Dr. Lehel Péterné bátai tojásfestőnek, Fekete Mátyás budapesti tamburásnak, Gerencsér Zsolt győri kékfestőnek, Horváth Zoltán kazincbarcikai fazekasnak, Ignác Gabriella nyíregyházi néptáncosnak, Pósfai Miklósné hőveji hímnőnek, Szűcs Andrea tiszafüredi fazekasnak, Tóth Lóránt kazincbarcikai fafaragónak, Vastagné Szűcs Gabriella debreceni vászonszövőnek, Zsáki István szolnoki fafaragónak.

Pauler Gyula-díj

Bán Péternek, a Heves Megyei Levéltár igazgatójának, Nyulászi Gábornénak, a Magyar Országos Levéltár fősztályvezetőjének, Pál-Antal Sándornak, a Román Országos Levéltár marosvásárhelyi igazgatójának, Dr. Soós Lászlónak, a Magyar Országos Levéltár fősztályvezetőjének.

Széchenyi Ferenc-díj

Dr. Balogh Istvánnak, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Levéltára nyugalmazott igazgatójának, Dr. Gecsényi Lajosnak, a Magyar Országos Levéltár főigazgatójának, Kovács Bélának, a Heves Megyei Levéltár nyugalmazott igazgatójának, Dr. Pintér Jánosnak, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgató-helyettesének, Dr. Tószegi Zsuzsannának, a Neumann János Digitális Könyvtár- és Multimédia Központ ügyvezető igazgatójának, Vavrincez Veronika zenei könyvtárosnak, a Győri Richter János Zenei Archívum vezetőjének.

Szinyei József-díj

Dr. Gyuris Györgynek, a Somogyi Könyvtár igazgatójának, Kiss Gábornak, a zalaegerszegi Megyei Könyvtár könyvtárosának, Kocsis Istvánnak, a hatvani Ady Endre Könyvtár és Közösségi Ház igazgatójának, Dr. Kovács Ilonának, az Országos Széchényi Könyvtár ny. osztályvezetőjének, Muckenhaupt Erzsébetnek, a csíkszeredai Csiki Székely Múzeum könyvtárosának, Sándor P. Tibornak, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteménye osztályvezetőjének.

Wlassics Gyula-díj

Bali Arankának, a kaposvári Megyei és Városi Könyvtár osztályvezetőjének, Dánielné Matus Erzsébetnek, az érsekújvári CSEMADOK Területi Választmány titkárának, Dávid Gyulának, a kolozsvári Pollis Könyvkiadó vezetőjének, Décsiné Vizmeg Ágotának, a Láng Művelődési Központ igazgatójának, Dr. Fodor Péternek, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatójának, Fülöp Lászlónénak, a székesfehérvári TEMI Aranybulla Könyvtár igazgatójának, Ivánné Bányai Ilonának, a szekszárdi Illyés Gyula Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtár vezetőjének, Kaposi László drámapedagógusnak, a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ művészeti vezetőjének, Kelemen Árpádnak, a budapesti Csokonai Művelődési Központ népművelőjének, Király Zoltánnénak, a kaposvári Berzsényi Irodalmi és Művészeti Társaság művészeti titkárának, Máté Lajosnak, a Magyar Művelődési Intézet nyugalmazott népművelőjének, Matiszlóicsné Horváth Évának, a hatvani Grassalkovich Művelődési Központ igazgatójának, Mátyus Aliznak, a Magyar Művelődési Intézet folyóirata főszerkesztőjének, Ódor Katalinnak, a pestimrei Közösségi Ház igazgatójának, Pál Gábornak, a budapesti Vasutas Zene- és Képzőművészeti Iskola igazgatójának, Toókosné Börönte Erikának, a kecskeméti Erdei Ferenc Művelődési Központ és Művészeti Iskola csoportvezetőjének, Varga Annának, a révkomáromi Városi Művelődési Központ igazgatójának, Verseghy Árpádnak, a kanadai Fekete Föld Táncegyüttes vezetőjének, Wagnerné Pál Ágnesnek, a Tolnai Népújság újságrórnak, Wéber Évának, az Óbudai Társaskör igazgatóhelyettesének.